

له بلاو كراوه كانی مائپه ری به هه شت

رونای خوا به ته نها ناسین

و

تاریکیه کانی هاوهل بریاردان بو خوا ی
گه وره له ژیر روشنایی قورئان وسونه تدا

نوسینی :

د. سعید بن علی بن وهف القحطانی

وهرگیڕانی :

م. شاخوان جواد أحمد

پیش نویژو وتار خوینی مرگه وتی (سید نه همه دی فه بیه سوف) چه مچه مال - پیریادی

٤٢٩ کچی - ٢٠٠٨ زایینی

چاپی به که م

مائپه ری به هه شت

ba8.org

مائپه ریکی ئیسلامی زانستی پهروه دهیی یه و له پیناو بلاو کورنده وی نه و ئیسلامیه که سه له فی
صالح - پیغه مبه ری خوا (صلی الله علیه وسلم) و هاوه لانی (رضی الله عنهم) له سه ری بوون -
وه سه ر به هیج گروپ و لایه نیکی حیزبی نیه.

مائپهري بههشت

ئەو كتيب و بابەت و ليكۆئىنەوه شهريانە بلاو دەكاتەوه كه دەبنە هۆي:

١. شارەزاكردنى موسولمانان و پهروهردەكردنيان لەسەر ريگا راستەكەى ئىسلام، ئەمەش دەستەبەر دەبى بە گەرانهوه بۆ پهپهوه رهسەنه كەى ئىسلام، كه بریتى يە لە قورئان و سوننەت، بە تېگەشتنى پيشين و پيشهوايانى ئوممەت.

٢. پاك كردنەوهى بيروباوهپ و رهوشتى موسولمانان، لە دياردهكانى شيرك و كوفر و تاوان.

٣. پالاولتن و تەصفيه كردنى ئاينى ئىسلام لە بىدعه و بۆچونه داهينراوهكان.

٤. وريا كردنەوهى موسولمانان لە شوپنهوارى خراپى ريوايەتە لاواز و هەلبەستراوهكان.

٥. پته و كردنى برايهتى يەكى راستەقينه لەسەر بناغه فراوانه جىگيرهكەى ئىسلام و نههيشتن و كه مكر دنه وهى ده مارگيرى مه زهه بى و حيزبى.

ئامانجمان:

ئاشناكردنى كۆمه لگايه له ئىسلامى رهسەن و دروستكردنى تاك و كۆيه تى بۆ تېگەشتن لە سه رچاوه كانى كه بریتين لە قورئانى پيرۆز و سوننەتى صەحيح و ئاشكراكردنى ئەو شتانهى كه نامۆن بە ئىسلام و خراونەتە نيويه وه بە چەندين دەستەواژهى دەنگ و پەنگ و نوسراوى لە بواره كانى بيروباوهپ و رهوشت و ئاكار و پهروهردە و زانست و پزىشكى و گەشەى كۆمه لايەتى.

خودايه داوات ئى دەكهين دامه زراومان بكهيت ، و ته و فيقمان بدهيت بۆ هەر كار و گوڤتارىكى جوان و چاك بهو شيوه يه يى كه خۆت لىي رازيت.

ستافى مائپهري بههشت

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

پیشه کی دانه ر :

إن الحمد لله، نحمده، ونستعينه، ونستغفره، ونعوذ بالله من شرور أنفسنا، وسيئات أعمالنا، من يهده الله فلا مضل له، ومن يضلل فلا هادي له، وأشهد أن لا إله إلا الله وحده لا شريك له، وأشهد أن محمدًا عبده ورسوله، صلى الله عليه وعلى آله وأصحابه ومن تبعهم بإحسانٍ إلى يوم الدين، وسلم تسليمًا كثيرًا، أما بعد:

موسولمانی خوشه ویست نه مهی برده ست نامیلکه یه کی کورته له سر " روناکی خوا به تهنه ناسین و تاریکیه کانی هاوہل بریاردان بو خوی گه وره " تیایدا تیگه یشتن له ماناو واتای خوا به تهنه ناسین و به لگه و جور و به رو بومه کانی یه کخوا په رستیم پوون کردوته وه، وه تییدا ماناو واتای هاوہل بریاردان بو خوی په روه ردگار و به لگه ی پوچه لی و نادرستیته نه م کاره م باس کردوه، وه تیایدا باسی شه فاعه تی پیگه پیدراوو پیگه پینه دراوم کردوه، وه باسی هوکاره نی هاوہل بریاردان بو خوی په روه ردگار و جور به ش و زیان و شوینه واره خراپه کانی هاوہل بریاردان بو خوی په روه ردگارم کردوه .

نه وه ی گومانی تییدا نییه نه وه یه که خوا به یه ک ناسین روناکیه که خوی په روه ردگار ریمنونی نه و که سانه ی بو نه کات و یارمه تیان نه دات بو ی که خوی ویستی لی یه، وه هاوہل بریاردان بو خوی په روه ردگار ه مووی تاریکایی و سه رلیشیواویه و پازینراوه ته وه بو بی باوه ران و موشریکان، ه روه ک خوی په روه ردگار فه رمویه تی: ﴿

أَوَمَنْ كَانَ مَيْتًا فَأَحْيَيْنَاهُ وَجَعَلْنَا لَهُ نُورًا يَمْشِي بِهِ فِي النَّاسِ كَمَنْ مَثَلُهُ فِي الظُّلُمَاتِ لَيْسَ بِخَارِجٍ مِّنْهَا كَذَلِكَ زُيِّنَ لِلْكَافِرِينَ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ ﴿١٢٢﴾ (الأنعام: ١٢٢) واتا: نایا ئەو کەسە ی کە مردبوو (لە گومرایی و سەرلێشیوایدا ئەژیا) ئیمە زیندومان کردەو بە پوناکی ئیمان و قورئان، ئەو کەسە ئەزانیت چۆن پێگی راست ئەگریته بەرو هەلسوکەوت ئەکات لە ناو خەلکید، وەکو ئەو کەسە وایە کە لە تاریکیاییه کانی شیرک و بێ باوەرپی و نەزانی و سەرلێشیوایدا ئەژیت و ناتوانیت دەر بچیت و پرزگاری ببیت، بەو شیوهیە هاوہل بریاردەران و بێ باوەری و خراپەکاری بۆ بێ باوەران پارێنراوەتەوہ .

وہ خوای پەرەردگار پوونی کردۆتەوہ کە چەندین نایەتی پوون و ئاشکراو بەلگە ی درەوشاوہی دابەزاندووہ بۆ سەر پیغەمبەرە کە ی (ﷺ) کە گەورەترینیان قورئانی پیروژە تا بە نارەنی پیغەمبەران (ﷺ) و ئەوہی لە قورئان و سوننەتدا دایبەزاندووہ خەلکی لە تاریکیاییه کانی شیرک و بێ باوەرپی و نەزانی و خراپەکارییەوہ دەربینیت بۆ ئیمان و خوا بە تهنها ناسین و زانیاری بەسودو پێنمونی تەواو، هەرۆک خوای پەرەردگار فەرمویەتی: ﴿هُوَ الَّذِي يُنَزِّلُ عَلَىٰ عَبْدِهِ ءَايَاتٍ يَبَيِّنُ لِيُخْرِجَكُم مِّنَ الظُّلُمَاتِ

إِلَى النُّورِ وَإِنَّ اللَّهَ بِكُمْ لَرَءُوفٌ رَّحِيمٌ ﴿٩١﴾ (الحديد: ٩) واتا: خوای پەرەردگار ئەو خوایە یە کە چەندین نایەتی پوون و ئاشکراو بەلگە ی درەوشاوہی دابەزاندووہ بۆ سەر پیغەمبەرە کە ی (ﷺ) تا بە ھۆی ئەو نایەت و بەلگانەوہ دەرئان بینیت لە تاریکیاییه کانەوہ (تاریکیاییه کانی شیرک و بێ باوەرپی و نەزانی و خراپەکاری و ....ھتد) بۆلای پوناکی خوا بە تهنها ناسین و سوننەت و زانیاری بەسودو پێنمونی تەواو ، وە

خوای پهروهردگار بهرامبهران زور به سوزو به به زهیه (له کاتیکدا قورئانی بو دابه زاندون و پیغه مبری (علیه السلام) بو ناردون تا هیدایهت بدرین و پینمونی بکرین بو کردنی هموو چاکه یه ک و دوور بکه ونه وه له هموو خراپه یه ک).

وه ئه م نامیلکه یه م کردوته دوو به شه وه، هر به شه ی چهند باسیکی له خو گرتووه به م شیوه یه ی لای خواره وه:

به شی یه که م: پوناکی خوا به تهنه ناسین .

باسی یه که م: تیگه یشتن له ماناو واتای خوا به تهنه ناسین .

باسی دووه م: به لگه کان له سهر جیگیر کردنی خوا به تهنه ناسین .

باسی سییه م: جوړه کانی خوا به تهنه ناسین .

باسی چواره م: به روبومه چاک و سوده کانی خوا به تهنه ناسین .

به شی دووه م: تاریکاییه کانی هاوہل بریاردان بو خوای گوره .

باسی یه که م: تیگه یشتن له ماناو واتای هاوہل بریاردهران بو خوای پهروهردگار .

باسی دووه م: به لگه کانی پوچهل کردنه وه و نادرستی تی هاوہل بریاردهران بو خوای پهروهردگار .

باسی سییه م: رون کردنه وه ی شه فاعه تی ریگه پیدراوو شه فاعه تی ریگه پینه دراو .

باسی چواره م: به خشه رو رژینه ری نیعمه ته کان تهنه ئه وه شایسته ی په رستن بیّت .

باسی پینجه م: ئەو هۆکارانهی سەر ئەکیشن بۆ هاوهل برپاردەران بۆ خوای پەروردگار .

باسی شەشەم: جۆر بەشەکانی هاوهل برپاردەران بۆ خوای پەروردگار .

باسی حەوتەم: زیان و شوینەواری خراپەکانی هاوهل برپاردان بۆ خوای پەروردگار .

داواکارم لەو خوایە بەو ناوێ گەورەیی گەر داوای لی بکریت پێی ئەبەخشیت، ئەم کارە پیرۆزە تەنە لەبەر خاتری ئەو بییت، وە سودم پێی بگەیهنیت لە ژبانی دۆنیای پاش مردن، وە سود بە هەموو ئەو کەسانە بگەیهنی کە ئەگات پێیان، بەراستی خوای پەروردگار باشترین داوا لیکراوە و بەریزترین ئومید پێی بووانە، تەنە هەر ئەو پشتیوانمانە و باشترین پشت پێی بەستراوە، وە سوپاس و ستایش بۆ پەروردگاری هەردوو جیهانیان و سەللات و سەلامی خوای پەروردگار لەسەر بەندهو پیغەمبەری (ﷺ) راستگۆی خۆیی و یارو یارەران و شوین کە وتوانیان بە چاکی تارپۆژی دوابی ببییت .

پیشه کی وهرگیر:

موسلمانی خو شه ویست نه گهر نه ته ویت نه و مه به سته ی که خوی په روه ردگار به نده کانی به گشتی بو دروست کردوه بینینه دی و فرمانی هره گه وری که ﴿ وَمَا خَلَقْتُ الْجِنَّ وَالْإِنْسَ إِلَّا لِيَعْبُدُونِ ﴾ (الذاریات: ۵۶) جی به جی بکهیت، نه گهر نه ته ویت خیرو به ره که تی دنیاو دواپوژت به سهردا بریژیت، نه گهر نه ته ویت ته نگ و چه له مه و ناخوشی و سزات له سهر لاجییت و هیمن و نارام بیت له دنیاو دواپوژدا، نه گهر نه ته ویت خوی په روه ردگار له تاوانه کانت خوش بییت و بتکاته به هه شته وه و له ناگری دوزه ببتاریژیت، نه گهر نه ته ویت پازی بوون و پاداشتی خوی په روه ردگار به دهست بینیت و سهر فراترین که س بیت له دوا پوژدا به شه فاعه تی پیغه مبه ر (عَلَّامٌ بِالْغُیُوبِ)، وه هه مو کرده وه و قسه کانت وهر بگرییت و پاداشتی چاک بدرییته وه له سهریان، نه گهر نه ته ویت کردنی کرده وه وی چاکهت له سهر شان سوک بییت و وازهینان له تاوان کردن له سهر شان سوک بییت، نه گهر نه ته ویت خوی په روه ردگار ئیمان له دلندا جوان و پازاوه بکات و بی باوه پی و تاوان کردن له دلندا قیزه ون و ناشیرین بکات، نه گهر نه ته ویت پازی بیت و به دلئیکی نارامه وه هه مو نه و کارانه وهر بگرییت که به سهرت دیت له ناخوشی و نارپه تی، نه گهر نه ته ویت پزگارت بییت له زه لیلی و ژیر ده سته یی به نده کان و تهنه به نده ی خوی په روه ردگار بیت و به راستی و تهنه دلّت په یوه ست بکهیت به وه وه ، وه کرده وه ی که مت زیاد بکات و تاوانه کانت سوک و که م بییت، وه خوی په روه ردگار ناخوشی و نارپه تی دنیاو دواپوژت لیبگرییته وه و سهر خرو یارمه تی دهرت بییت له دنیاو دواپوژدا و ژیانئیکی ناسوده و پر له نارامی و دلخوشیت پی ببه خشیت و دل

نارامت بکات به یادو زیگری خۆی، خوشک و برای به پریم: بۆ به دهست هینانی ئەو هموو کاره پیروۆ پر له به ره که تانه هاوئل بده موسلمانیککی تهنه خوا په رست به و خۆت به دور بگره له هاوئل و شهريك برپاردان بۆ خوای په روهردگار، موسلمانمی خوشه و یست پی ده چیت به میشتکتدا بیت و بلیت ئەبی موسولمانیک هه بیت دوو خوا یان زیاتر به رستیت؟ نه خیر، به لام هموو جوړه کانی عیبادت و په رستنه کانی وه کو پارانه وه و ترسان و پشت پی به ستن و ئومید پی بوون و مل که چ بوون و داوای کۆمهک و یارمه تی کردن و لاجونی ناخۆشی و نارپه حه تی و سه ربپین و نه زر کردن و جگه له مانه ش که ئەبیت هه موویان تهنه بۆ خوای په روهردگار ئەنجام بدرین، بۆیه له کاتیکدا له غهیری خوا ئە پارپیته وه یان سه ربپین و نه زر کردن بۆ غهیری خوا ئەنجام ئەدهیت، ئەو کارهت ئەبیته په رستن و عیبادت کردنی ئەوهی که جگه له خوای په روهردگار بۆت ئەنجامداوه، خوشک و برای به پریم عیبادت تهنه بریتی نییه له نوێژ کردن و پۆڅوو گرتن و هه ج کردن بۆ خوای په روهردگار، به لکو هه ر کاریک خوای په روهردگار فه رمانی پی کردبوو که ئەبیت تهنه بۆ خۆی ئەنجام بدریت، کردن و ئەنجام دانی بۆ خوا به دلسۆزی و له سه ر فه رمانی پیغه مبه ر (ﷺ) نیشانه ی ئیمان و گوپرایه لییه بۆ خوای په روهردگار، له هه مان کاتدا کردن و ئەنجام دانی بۆ غهیری خوای په روهردگار (گه ر پیغه مبه ران (ﷺ) و پیاوچاکان و فریشته کانیش بن) نیشانه ی هاوئل و شهريك برپاردانه بۆ خوای په روهردگار ، بۆیه له به ر گه ورهیی تهنه خوا به یه ک ناسین و ترسناکی هاوئل برپاردان بۆ خوای په روهردگار و بی ناگایی زۆرینه ی موسولمانان له باسه کانی خوا به یه ک ناسین و ترسناکی هاوئل برپاردان بۆی،

وه بوونی گومانی نیوان موسولمانان گوايه پارانه وه و هاوار کردن بۆ پیغهمبه ران (ﷺ) و پیاوچاکان و فریشته کان نابیته عبادت و په رستن بۆیان، وام به پیویست زانی ههستم به وه رگێرانی ئەم نامیلکه یه ی به رده ستت که ناوی ﴿ نور التوحید و ظلمات الشرك في ضوء الكتاب والسنة، دانراوی، د. سعید بن علي بن وهف القحطاني ﴾ به ئومیدی ئەوهی خوی پهروه ردار بیکاته مایه ی سود لی وه رگرتن و به ئاگا هاتنه وهی موسولمانان له باسه گانی تهنه خوا به یه که ناسین و ترسناکی هاوهل بریاردان بۆی، وه زیاتر گرنگی بدهن به لایه نی تهنه خوا به یه که ناسین و دوور بکه ونه وه له هاوهل بریاردان بۆی، موسولمانی خو شه ویست ئاگادار به و باش بزانه خوی پهروه ردار په یمانی لی خو ش بوونی داوه به که سانیک پر به زهویی تاوانیان هه یه و که سیك سهد که سی کوشتی بیت و که سانیک یه کجار تاوانیان زوره ﴿ به مهرجیک کاتیک ئه و تاوانه ی کردوه نه گه یشتی بیته ئەندازه ی شه ریک بۆ خوا بریاردان و بی باوه ری وه به حه لالیشی نه زانی بیت ﴿ به لام په یمانی به موسلمانیک نه داوه لی خو ش بییت له کاتیکدا هاوه لی بۆ بریاداو وه له سه ریشی مردوو وه ته وه ی لی نه کردوو (ترسناکی هاوهل بریاردانی بۆ خوی پهروه ردار بۆ پوون کراوه ته وه)، بۆیه خوشک و برای به پیزم چه ندیک گرنگی بدهیت به توحید و جو ره گانی و دوور بکه ویته وه له شه ریک بریاردان بۆ خوا به هه موو جو رو به شه کانی وه هیشتا هه ر که مه و زیاترت پیویسته، واگومانیش مه به و مه لی کاتیک له پیغهمبه ران و (ﷺ) پیاوچاکان و گو ره کان ئە پاریمه وه مه به ستم نییه ئەوان به خوا بزانه و وه کو خوی پهروه ردار باوه رم پییان هه بیت، چونکه ئەوه ی که تۆ ئە یلیت هه مان قسه و بیرو باوه ری موشریکانی سه رده می پیغهمبه ری خوا بوو

(صَلَاتُكَ) که ئه یان وت: ئیمه هاوارو په رستنیاں بۆ ناکهین تهنه بۆ ئه وه نه بیئت که نزیکمان بکه نه وه و شه فاعه تمان بۆ بکه ن لای خوای په روه ردگار، بویه دلّت تهنه په یوه ست بکه به خوای تاك و تهنه و بی شه ریک، وه له هموو هه لّس و که وت په رستنه کانتدا تهنه روو بکه خوای تاك و تهنه و به ده سه لّات به سر هه موو شتی کدا .

له کۆتاییدا داواکارین له و خوییه ی که هه رکه سیك تهنه بۆ ئه و بژیئت و بۆ ئه و بلّیئت و بۆ ئه و کار بکات و تهنه پشت به و ببه سستیّت به رده و ام سه ربه رزو سرفرازه و به هیچ شیوه یه ک زه لیل و سه رشۆر و نابییّت، هه رکه سیك داوای لیبکات و لیی بپارپه ته وه به هیچ شیوه یه ک نا ئومید نابییّت، هه رکه سیك تهنه ئه و به په رستراوی راسته قینه ی خوی بزانیّت له هه موو ته نگ و چه له مه و ناخۆشی و نارچه ته یه ک رزگاری ئه کات، داواکارین لیی هه موو و ته و کرده وه یه کمان تهنه به فه رمانی خوی و تهنه بۆ خوی بیئت و نییه تمان پاک بکاته وه له هه موو به ش و چه زیک که بۆ دونیاو خو درخستن بیئت، وه دلّسو زیمان پیّ ببه خشییّت له هه موو کاره کانماندا، وه داواکارین لیی له نوسه رو وه رگیپر و خوی نه رو هه موو ئه وانیه ی ئه گه ر به ووشه یه کی خیریش به شداریان کردوه خو ش ببییّت و به رده و امیمان پیببه خشییّت و له مردووه کانمان خو ش بیئت، آمین .

به شی یه کهم

رونای خوا به تهنها ناسین

باسی یه کهم: تیگه یشتن له ماناو واتای خوا به تهنها ناسین:

خوا به تهنها ناسین به گشتی: بریتیه له بوونی زانیاری و دان نان (له گهل بوونی بیروباوه ریکی ته واو) به وهی خوی پهروه دگار تاك و تهنهایه به و هموو ناوه جوانه ی که ههیه تی، وه تاك و تهنهایه به هموو سیفاتییکی ته واوو بهرزو گه وره، وه تاك و تهنهایه به هموو جوره کانی په رستن (واتا: ئه بیئت هموو جوره کانی په رستن تهنها بو ئه و برپار بدریئت)^(۱)، ههروهك خوی پهروه دگار فهرمویه تی: ﴿وَاللَّهُمَّ اِنِّیْ اَسْئَلُكَ الْجَنَّةَ وَارْتَدِّیْ عَنِ النَّارِ﴾ (البقرة: ۱۶۳) واتا: خوی پهروه دگاری ئیوه په رستراوی تاك و تهنهایه ئه و خوییه که جگه له خوی هیچ په رستراویکی حهق و پاستی تر نییه ئه و خوییه که خاوه نی په حم و سۆزو بهزه ییه .

زانای پایه بهرز (شیخ ناصر السعدی - په حمه تی خوی لیبیئت - له تهفسیری ئه م نایه ته دا فهرمویه تی: واتا : خوی پهروه دگار تاك و تهنهایه له زات و ناوه کان و سیفاته کان و کاره کانی خویدا، هیچ شه ریک و هاوه لیکی نییه نه له زاتیدا، وه هیچ هاو ناوو هاو شیوهی نییه، هیچ دروست که رو به دیهینه ریک نیه جگه له خوی، دهی که و ابو پیویسته تهنها ئه و به خواو په رستراوی راسته قینه بزانیئت و هموو جوره کانی په رستن

^(۱) پروانه: القول السدید فی مقاصد التوحید، للسعدی، ص ۱۸.

ته‌نھا بۆ ئەو ئەنجام بدرییت، وه به هیچ شیوه‌یه‌ک هیچ یه‌کی له دروست کراوه‌کانی نه‌کریت به هاوئل و شه‌ریکی (۱).

باسی دووهم

به‌لگه‌ پوون و ئاشکراکان له‌سه‌ر جیگیر کردنی خوا به ته‌نھا ناسین:

به‌لگه‌ پوون و ئاشکراو دره‌وشاوه‌کان له‌ قورئانی پیروژ و فه‌رموده‌کانی پیغه‌مبه‌ری خوادا (ﷺ) گه‌لێک زۆرن له‌سه‌ر جیگیر کردنی خوا به ته‌نھا ناسین (خوا به یه‌ک ناسین) که ناتوانییت هه‌موویان سنوردار بکریین، به‌لام بۆ پوون بوونه‌وه و زیاتر تیگه‌یشتن چه‌ند نمونه‌یه‌ک باس ئەکه‌ین:

۱- خوای گه‌وره فه‌رمویه‌تی: ﴿ وَمَا خَلَقْتُ الْجِنَّ وَالْإِنْسَ إِلَّا لِيَعْبُدُونِ ﴿٥٦﴾ مَا أُرِيدُ مِنْهُمْ مِنْ رِزْقٍ وَمَا أُرِيدُ أَنْ يُطْعَمُونَ ﴿٥٧﴾ إِنَّ اللَّهَ هُوَ الرَّزَّاقُ ذُو الْقُوَّةِ الْمَتِينُ ﴿٥٨﴾ (الذاریات: ۵۶ - ۵۸)، واتا: من جنۆکه و مرقه‌که‌کانم دروست نه‌کردوه ته‌نھا بۆ عیباده‌ت و په‌رستنی خۆم نه‌بییت، من رزق و رۆزیم لییان ناوییت، به‌پراستی خوای گه‌وره زۆر رزق و رۆزی ده‌ره‌و خاوه‌نی ده‌سه‌لاتی زۆر پته‌وو به‌هیزه‌.

له‌م نایه‌ته‌ پیروژه‌دا خوای گه‌وره ئەوه‌ی بۆمان پوون کردۆته‌وه که مه‌به‌ستی له‌ دروست کردنی دروست کراوه‌کانی ته‌نھا عیباده‌ت بۆ کردن و په‌رستنیه‌تی به‌ تاک

(۱) بیوانه : تیسیر الکریم الرحمن فی تفسیر کلام المنان ، للسعدی، ص ۶۰.

وتهنها، هرکه سیك گوڤرایه لی بکات به باشترین شیوه پاداشتی ئه داته وه، وه هرکه سیك سه ریچی بکات و به تاك و تهنه نه بیهرستی سزای ئه دات به توندترین سزا، وه ئه وهی بۆمان پوون کردووه ته وه که خوی گه وره بی پیویسته له دروست کراوه کانی، به لکو دروست کراوه کانی به گشتی و له هه موو کاتی کدا هه ژارو بی ده سه لاتن و پیویستیان به خوی گه وره هه یه، چونکه خوی گه وره دروست که رو به دیهنه رو بزق ده رو ده سه لاتداری هه موو دروست کراوه کانیه تی .

۲- هه روه ها خوی گه وره فه رمویه تی: ﴿وَلَقَدْ بَعَثْنَا فِي كُلِّ أُمَّةٍ رَسُولًا أَنِ

اعْبُدُوا اللَّهَ وَاجْتَنِبُوا الطَّاغُوتَ ۗ فَمِنْهُمْ مَّنْ هَدَى اللَّهُ وَمِنْهُمْ مَّنْ حَقَّتْ عَلَيْهِ الضَّلَالَةُ

﴿ (النحل: ۳۶) واتا: به بی گومان ئیمه بۆ ناو هه موو گه ل و هۆزیک پیغه مبه ری

خومان ره وانه کردووه، تا خوی گه وره به تاك و تهنه بیهرستن و دوور بکه ونه وه له په رستنی تاغوت، وه خوی گه وره هیدایه ت و رینمونی هه ندیکانی کردو هه ندیکیان به هۆی خراپه و تاوانی خۆیانه وه گومرا و سه رلیشیواو بوون .

له م ئایه ته پیروزه دا خوی گه وره ئه وه مان بۆ پوون ئه کاته وه که به لگه ی خۆی

سه پیئراوه به سه ر خه لکید، وه هه یچ گه ل و هۆزیک نییه که خوی گه وره پیغه مبه رو

ئێدرای خۆی بۆ نه نارده یتن، به لکو بۆ هه موو گه ل و هۆزیک نارده وه له کاتی کدا

بانگه وازی هه موو پیغه مبه ران (ﷺ) یه ک بووه و بریتی بووه له: په رستنی ئه و خویه ی

که تاك و تهنه یه و هه یچ هاوه لیک نییه، بۆیه ئوممه تان به رامبه ر به بانگه وازی

پیغه مبه ران (ﷺ) بوون به دوو به شه وه: هه ندیکیان باوه ریان هینا و شوینی

پیغه مبه ران که وتن (فَمِنْهُمْ مَّنْ هَدَى اللَّهُ)، وه هه ندیکیان بی باوهر بون و شوینی پیغه مبه ران نه که وتن و وه لامی فه رمانه کانی خوی گه وره یان نه دایه وه و شوینی ریگه ی بی باوهری و چهوت و چیلی و خراپه کاری که وتن بویه سهر لی شیواوو گومرا بوون (وَمِنْهُمْ مَّنْ حَقَّتْ عَلَيْهِ الضَّلَالَةُ) .

۳- وه هه روه ها خوی گه وره فه رمویه تی: ﴿ وَمَا أَرْسَلْنَا مِنْ قَبْلِكَ مِنْ رَسُولٍ إِلَّا نُوحِيَ إِلَيْهِ أَنَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنَا فَاعْبُدُونِ ﴾ (الانبیاء: ۲۵) واتا: پیش تو _ئی پیغه مبه ران (ﷺ) _ هیچ پیغه مبه ریگمان نه ناردووه ئیلا وه حیمان بو ناردووه تا پوونی بکاته وه بو خه لکی که هیچ په رستراویکی حه ق و راسته قینه نییه تهنه خوی گه وره نه بیّت ، تا من به تاك و تهنه بناسن و بم په رستن.

بویه هه موو پیغه مبه رانی (ﷺ) پیش پیغه مبه ری خوشمان (ﷺ) پوخته و ناوه پوکی بانگه وازه که یان بریتی بووه له فه رمان کردن به په رستنی خوی گه وره به تاك و تهنه و دوور که وتنه وه له هاوئل بریاردان بوئی، وه پوون کردنه وه ی ئه وه ی که تهنه خوی گه وره په رستراوی حه ق و راسته قینه یه، وه په رستنی جگه له خوی گه وره پوچ و نادرسته. (۱)

هه ر بویه خوی گه وره فه رمویه تی: ﴿ وَمَا أَرْسَلْنَا مِنْ قَبْلِكَ مِنْ رَسُولٍ إِلَّا نُوحِيَ إِلَيْهِ

(۱) بیوانه: جامع البیان عن تأویل آی القرآن، للطبری (۴۲۷/۱۸)، تیسیر الکریم الرحمن فی تفسیر کلام المنان، للشیخ ناصر السعدی (ص ۴۰۷).

أَنَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنَا فَاعْبُدُونِ ﴿٥٥﴾ (الأنبياء: ٢٥) .

٤- وه ههروهها خوی گهوره فهرمویه تی: ﴿ وَقَضَىٰ رَبُّكَ أَلَّا تَعْبُدُوا إِلَّا إِيَّاهُ وَبِالْوَالِدَيْنِ

إِحْسَانًا ﴿٢٣﴾ (الإسراء: ٢٣) واتا: پهروهردگاری توئی پیغه مبهه ر (ﷺ) فهرمانی کردووه و بریویتیته وه که عیبادهت بو هیچ کهسیک نه کهن (له ئه هلی ئاسمانه کان و زهوی و مردووه کان و زیندووه کان) تهنها بو خوی نه بییت، له بهر ئه وهی خوی گهوره تاك و تهنه یاه و خاوهن و گهورهی هه موو دروست کراوه کانیته تی و هه موو دروست کراوه گانی پیویستیان پییته تی .

٥- هه موو پیغه مبهه ران (ﷺ) به گه له کانیان فهرمووه: ﴿ فَقَالَ يَقَوْمِ اعْبُدُوا اللَّهَ مَا

لَكُمْ مِنْ إِلَهٍ غَيْرُهُ ﴿٥٩﴾ (الأعراف: ٥٩) واتا: ئه ی گهل و قه ومه که م خوی گهوره به تاك و تهنها بپه رستن چونکه هیچ په رستراویکی راسته قینه ی ترتان نییه جگه له و، تهنها خوی گهوره به تاك و تهنها بپه رستن له بهر ئه وهی به دیهینه رو رزق دهره، هه لسورپینه ری هه موو کاره کانه، وه جگه له و هه موویان دروست کراون کاره کانیان به ریوه چووه و هیچ شتیکیان به ده ست نییه .^(١)

٦- وه ههروهها خوی گهوره فهرمویه تی: ﴿ وَمَا أُمْرًا إِلَّا لِيَعْبُدُوا اللَّهَ مُخْلِصِينَ لَهُ الدِّينَ

حَقَاءَ ﴿٥﴾ (البينة: ٥) واتا: فه رمانیان پی نه کراوه مه گه ر به وه نه بییت که خوی گهوره

(١) بروهانه : تیسیر الکریم الرحمن فی تفسیر کلام المنان ، للشیخ ناصر السعدی (ص ٢٥٥) .

به تاك و تهنه بپه‌رستن و به دلسۆزی و بی هاوئل برپاردان په‌رستن و دینداری بۆ
خوای گه‌وره بکه‌ن

۷- وه هه‌روه‌ها خوای گه‌وره فه‌رمویه‌تی: ﴿قُلْ إِنْ صَلَاتِي وَشُكْرِي وَمَحْيَايَ وَمَمَاتِي
لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ ﴿١١٢﴾ لَا شَرِيكَ لَهُ، وَبِذَلِكَ أُمِرْتُ وَأَنَا أَوَّلُ الْمُسْلِمِينَ ﴿١١٣﴾﴾ (الأنعام: ۱۶۲-۱۶۳)
واتا: ئه‌ی پیغه‌مبهر (ﷺ) به موشریکین و هاوئل په‌یدا که‌ران بلی: من نوێژ کردنم و
(فه‌رزه‌کانم و سوننه‌ته‌کانم) سه‌ربرینم و هه‌موو ژیانم - ئه‌وه‌ی له‌م دونیایه‌دا ئه‌نجامی
ئه‌ده‌م و ئه‌وه‌ی که‌ به‌سه‌رم دیت- مردنم- واته هه‌موو ئه‌و کاره چا‌کانه‌ی که‌ له‌سه‌ری
ئهمرم تهنه‌ها بۆ خوای په‌روه‌ردگاری جیهانیانه، ئه‌و خوایه‌ی که‌ هیچ هاوهلێکی نیه، به‌و
شیوه‌یه فه‌رمانم پێ‌کراوه که هه‌موو په‌رستنه‌کان تهنه‌ها بۆ خوای گه‌وره ئه‌نجام بده‌م،
وه من یه‌که‌م که‌سم له‌م ئوممه‌ته که‌ مل که‌چ بم بۆفه‌رمانه‌کانی خوای گه‌وره .

۸- هاوهلێ به‌ریزی پیغه‌مبهری خۆشه‌ویست(که موعازی کوری جه‌به‌له(ﷺ)
ده‌فه‌رمویت: جاریکیان له پشت پیغه‌مبهری خواوه‌وه دانیشتبوم (له‌سه‌ر و لا‌خیک)،
پیی ووتم: "یا معاذ هل تدري ما حق الله على عباده؟" قال: قلت: الله ورسوله أعلم. قال:
"حق الله على عباده أن يعبدوه ولا يشركوا به شيئاً" ثم سار ساعة ثم قال: "يا معاذ، هل
تدري ما حق العباد على الله إذا فعلوه" قلت: الله ورسوله أعلم. قال: "حق العباد على الله

أن لا يعذب من لا يشرك به شيئاً" (۱) واتا: ئەى موعاز ئايا ئەزانى حەق و مافى خواى گهوره چى يه به سەر بەندەکانیەوه؟ موعاز فەرموى ووتم: خواو پيڤه مبهري خوا (ﷺ) باشتر ئەزانن، پيڤه مبهري خوا (ﷺ) فەرموى: حەق و مافى خواى گهوره به سەر بەندەکانیەوه ئەوه يه که عيبادهتى بۆ ئەنجام بدەن و به هيچ شيوه يه ك هاوهلى بۆ بريار نەدەن، موعاز فەرموى: پاشان تاويك رۆيشتين پيڤه مبهري (ﷺ) فەرموى: ئەى موعاز ئايا ئەزانيت حەق و مافى بەندەکان چييه لاي خواى گهوره ئەگەر به چاكي و به جوانى كرده وه چاكه گاني بۆ ئەنجام بدەن؟ ووتم: خواو پيڤه مبهري خوا (ﷺ) باشتر ئەزانن، پيڤه مبهري فەرموى: مافى بەندەکان (مافى به خشش و گه وره يي و چاكي خۆيه تي نهك پيويست بيت له سەري) له لاي خواى گهوره ئەوه يه که خواى گهوره بەندەگاني سزا نەدات گەر بەندەگاني هاوهلى بۆ بريار نەدەن .

موسلمانى خۆشه ويست: ئەم فەرموده پيرۆزه ئەوه مان بۆ پوون ئەكاته وه که مافى خواى گهوره له سەر بەندەگاني ئەوه يه به تاك و تهنه بيپه رستن به و په رستنانه ي که له سەري پيويست کردوون وه به هيچ شيوه يه ك هاوهلى بۆ بريار نەدەن، وه مافى بەندەکان له لاي خواى گهوره ئەوه يه که خواى گهوره بەندەگاني سزا نەدات به مه رجيك ئەوان هاوهلى بۆ بريار نەدەن (وه كاريك نهكەن که پيى دهرچن له دين)، گوماني تيدا نيهه که مافى بەندەکان لاي خواى گهوره ئەوه يه که خواى گهوره په يمانى

(۱) متفق عليه : البخاري، كتاب اللباس، باب إرداف الرجل خلف الرجل، ۸۹/۷، برقم ۵۹۶۷، ومسلم، كتاب الإيمان، باب الدليل على أن من مات على التوحيد دخل الجنة قطعاً، ۵۸/۱، برقم ۳۰، واللفظ للبخاري برقم ۲۸۵۶، ورقم

خیرو پاداشتی پیداون، وه وهعدو پهیمانی خوای گهوره همووی راست و به جییه، راسته ئه و پهیمانه، وه ووتهی همووی راست و به جییه و به هیچ شیوهیهک نا راستی و دواکهوتن له پهیمانیدا نییه، مافیکه خوای گهوره پیویستی کردووه له سهر نهفسی خوئی، وهك ریزو گهورهیی و بهخششیک بویان، ئه و خوایهی که چند مافیکی لهسهر نهفسی خوئی پیویست کردووه بو بهنده ئیمانداره گانی، هر وهك چون زولم وستهمی له سهر نهفسی خوئی حهرام کردووه، هیچ له دروست کراوه گانی پیویستیان نه کردووه لهسهری، وه خوای گهوره قیاس ناکریتته سهر دروست کراوه گانی (تا به زور بتوانرئ مافی لهسهر پیویست بکریت) به لگو به پهحم و بهزهیی و داد پهروهی خوئی پهحم و بهزهیی لهسهر نهفسی خوئی پیویست کردووه، هر چون زولم و ستهمی لهسهر خوئی حهرام کردووه. (۱)

۹- عتبانى كورى مالك (رضي الله عنه) فرمويه تى: پيغه مبهري خوا (ﷺ) فرمويه تى: (.. فان الله حرم على النار من قال: لا إله إلا الله، يبتغي بذلك وجه الله) (۲) و اتا: خوای گهوره كه سيك به ناگرى دوزهخ ناسوتينيت كه ووتبئيتى (لا إله إلا الله) به مهرجيك ووتنى ئه و وشهيهی تهنها له بهر خاترى خوای گهوره بووييت .

(۱) بپوانه: المفهم لما أشكل من تلخيص كتاب مسلم، للقرطبي، ۲۰۳/۱، و شرح النووي على صحيح مسلم، ۳۴۵/۱ و مجموع فتاوى ابن تيمية، ۲۱۳/۱.

(۲) متفق عليه: البخاري، كتاب الصلاة، باب المساجد في البيوت، ۱۲۵/۱، برقم ۴۲۵، و مسلم، كتاب المساجد ومواضع الصلاة، باب الرخصة في التخلف عن الجماعة بعذر، ۴۵۵/۱، برقم ۳۳.

بهشی سی یه م

خوای پهروهردگار خاوهنی خاویتهی و په رستراویتیه به سهر هه موو دروست کراوه کانیه وه، بویه به تاك راگرتنی خوای گه وره به هه موو جووره کانی په رستن و نه نجام دانی دینداری به دلسوزی تهنه بۆ خوای گه وره بریتیه له خوا به تهنه ناسین له خاویتهیدا (التوحید الالهیه) که ئەمەش مانای (لا إله إلا الله) یه ، ئەم جووره یه کخوا په رستیه جووره کانی تری خوا به تهنه ناسین له خو گرتوه^(۱)، چونکه خوا به تهنه ناسین (التوحید) دوو جووره:

جووری یه که م: التوحید الخبری العلمی الاعتقادی^(۲): خوا به تهنه ناسین له ناسین و جیگیر کردندا، ئەویش خوا به تهنه ناسینه له پهروهردگاریتی و ناوو سیفاته کانیدا، واتا جیگیر کردن و بریاردانی بوونی زاتی خوای گه وره و سیفات و کارو ناوه کانی، وه قسه کردنی له کتیبه کانیدا بۆ ههر بهنده یه که خووی ویستییتی قسه ی له گه لدا بکات، وه بریاردانی سه رجه م بریارو قه دهرو دانایی خوای گه وره و به پاک راگرتنی له هه موو شتیک که شایسته نییه بۆ خوای گه وره.

(۱) تیسیر العزیز الحمید ، للشیخ سلیمان بن عبد الله بن محمد بن عبد الوهاب ، ص ۷۴، والقول السدید ، للسعدی ، ص ۱۷، و بیان حقیقه التوحید ، للشیخ صالح الفوزان ، ص ۲۰.

(۲) پروانه : مدارج السالکین ، لابن القيم، ۳/ ۴۴۹.

جوړی دووهم: التوحید الطلبي القصدي الإرادي: (۱) یه کخوا په رستی له داوا کردن و مه به ستدا، و اتا یه کخوا په رستی له عیبادهت و په رستندا .

خوا به تهنها ناسین به شیوه یه کی دريژ تر نه بییت به سی به شهوه :

۱- توحید الربوبية (خوا به تهنها ناسین له په روه درگار ییتدا): بریتیه له بوونی بیرو باوه ریکی پته و دامه زراو به وهی که خوای گه وره په روه درگاری تاك و تهنه یه له دروست کردن و مولك و رزق دان و به ریوه بردنی گه ردوندا، ئەو خوایه ی که هه موو بونه وهرانی هیناوه ته بون و په روه رده ی کردوون به نازو نیعمه ته کانی، وه به نده تاییه ته کانی وه ک پیغه مبه ران (ﷺ) و شوین که وتوانی راسته قینه یانی په روه رده کردووه به بیرو باوه ریکی راست و ته واو، وه په روه رده ی کردوون به په وشته جوانه کان و زانیارییه به سو ده کان و کرده وه چا که کان، ئەم په روه رده کردنه ش په روه رده یه کی به سو ده بو دل و روحه کان که به رو بومی خو ش به ختی دنیا و قیامه تی تی دایه .

۲- توحید الأسماء والصفات: بریتیه له بوونی بیرو باوه ریکی پته و دامه زراو به وهی که خوای گه وره په روه درگاری تاك و تهنه یه به هه موو سیفات یکی ریك و ته واو به گشتی و له هه موو رویه که وه، ئەویش به بریاردان و جیگیر کردنی هه موو ئەو ناوو سیفاتانه ی که خوای گه وره بو خو ی بریاری داوه و جیگیری کردووه یان پیغه مبه ره که ی (ﷺ) بو ی جیگیر کردووه، وه جیگیر کردنی و اتاو حوکمی هه موو ناوو سیفاته کانی به و شیوه یه ی که له قورئانی پیرو زدا هاتووه به و شیوه یه ی که شایسته یه به گه وره یی خوای

(۱) پروانه: اجتماع الجيوش الإسلامية على غزو المعطلة والجمية، لابن القيم ۹۴/۲، ومعارض القبول، لحافظ حكمي ۹۸/۱، و فتح المجيد، لعبد الرحمن بن حسن، ص ۱۷ .

پهروهردگار بی ئه وهی هیچ یه کیک له ناوو سیفاته ته واوو جوانه کانی نه فی بکهیت (واته) : به بۆ چونی خۆت نه لئی خوای گه وره ئه م ناوه یان ئه م سیفاته ی نییه و ئینکاری لی بکهیت)، وه بی ئه وهی ناوو سیفاته کانی تیك بشکیئیت، یان واتاکه ی بگۆریت یان لیکی بچوینی یان چۆنیه تی بۆ ناوو سیفاته کانی خوای گه وره دابنییت که شایسته ی گه وره یی خوای گه وره نه بیئت. وه (توحید الأسماء والصفات) بریتیه له دوور خستنه وه و نه فی کردنی هه موو ئه و عیب و که م و کوپییانه ی که خوای گه وره نه فی کردووه له خۆی ، یان پیغه مبه ر (صلواته) نه فی کردووه له خوای پهروهردگار، وه دور خستنه وه ی هه موو ئه و ناوو سیفاتانه ی که ده بنه هۆی ده برپینی ناته واوی و که م و کوپی بۆ خوای گه وره ، خوای گه وره له قورئانی پیروزدا خوا به تهنها ناسینی پهروهردگاریتی (الربوبية) و ناوو سیفاته جوانه کانی خۆی (توحید الأسماء والصفات) ی پوون کردۆته وه هه روه ک له سه ره تای سوره تی (الحديد)، وه سوره تی (طه)، وه کۆتایی سوره تی (الحشر)، وه له سه ره تای سوره تی (آل عمران)، وه سوره تی (الإخلاص) به ته واوی، وه جگه له م سوره تانه که خوای پهروهردگار باسی (توحید الربوبية و توحید الأسماء والصفات) ی کردووه (۱).

۳- توحید الإلهية، ويقال له: توحید العبادة: واتا خوا به تهنها ناسین له په رستندا، ئه ویش بریتیه له بونی بیرو باوه رپیکی ته واوو دامه زراو _ له گه ل بونی زانیاری و کرده وه ی چاکه و سه لماندن ی _ ئه وه ی که خوای پهروهردگار خاوه نی خوایه تی و په رستراویتییه به سه ره موو دروست کراوه کانیه وه، وه به تاك راگرتنی خوای گه وره به هه موو جووره کانی په رستن و ئه نجام دانی دینداری به دلسوژی تهنها بۆ خوای گه وره،

(۱) بروانه: فتح المجید، ص ۱۷، والقول السدید فی مقاصد التوحید لعبد الرحمن السعیدی، ص ۱۴-۱۷، ومعارج القبول، ۹۹/۱.

ئەم جۆره خوا په‌رستیه (التوحید الالوهیه) و جۆره‌کانی تری خوا به تهنها ناسین له خۆ گرتوو و هک (توحید الربوبیه و توحید الأسماء والصفات) له بهر ئەوهی سیفته‌تی خواجه‌تی سیفته‌تیکه هه‌موو سیفته‌ ته‌واوه‌کان و هه‌موو سیفته‌تی په‌روه‌ردگاریتی و گه‌وره‌یی له خۆ گرتوو، خوی گه‌وره هه‌ر خۆی خوا و په‌رستراوه له‌به‌ر ئەو هه‌موو سیفته‌ به‌رزو گه‌وره و ته‌واوانه‌ی که هه‌یه‌تی، وه له‌به‌ر ئەو هه‌موو نازو نیعمه‌ته‌ی که پ‌شتویه‌تی به‌سه‌ر به‌نده‌کانیدا ، تاکیتی خوی گه‌وره به‌و هه‌موو سیفته‌ ته‌واوه و تاکیتی له په‌روه‌ردگاریتی ئەوه ده‌خوازیت که هیچ که‌س و هیچ شتیک له دروست کراوه‌کانی شایسته‌ی عیباده‌ت بۆ کردن و په‌رستن نه‌بن جگه له خۆی .

خوا به تهنها ناسین له په‌رستندا (توحید الالوهیه) مه‌به‌ستی هه‌موو پیغه‌مبه‌ران (ﷺ) بووه له بانگه‌واز کردنی گه‌له‌کانیادا هه‌ر له یه‌که‌م پیغه‌مبه‌ره‌وه تا کۆتایی پیغه‌مبه‌ر (ﷺ)، ئەم جۆره یه‌کخوا په‌رستیه له سوره‌تی الکافرون باس کراوه ﴿قُلْ يٰٓاَيُّهَا الْكٰفِرُوْنَ ﴿١﴾﴾ (الکافرون: ١) وه تايه‌تی "٦٤" ی سوره‌تی ال عمران

ئەم جۆره یه‌کخوا په‌رستیه‌ی له خۆ گرتوو، هه‌ر وه‌ک خوی گه‌وره فه‌رمویه‌تی: ﴿قُلْ يٰٓاَهْلَ الْكِتٰبِ تَعٰلَوْا اِلٰی كَلِمَةٍ سَوٰمٍ بَيْنَنَا وَبَيْنَكُمْ اَلَّا نَعْبُدَ اِلَّا اللّٰهَ وَلَا نُشْرِكَ بِوَهٗ شَيْئًا وَلَا يَتَّخِذَ بَعْضُنَا بَعْضًا اَرْبَابًا مِّنْ دُوْنِ اللّٰهِ فَاِنْ تَوَلَّوْا فَقُوْلُوْا اَشْهَدُوْا بِاَنَّا مُسْلِمُوْنَ ﴿٦٤﴾﴾ (آل عمران: ٦٤) واتا: ئە‌ی پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) به ئەه‌لی کیتاب بلی:

(که مه‌به‌ست پ‌ی‌یان گاور و جوله‌که‌ن) وه‌رن بۆ لای وشه‌یه‌ک -گویی بۆ بگرن و کاری پ‌ی‌ بکه‌ن- که ئەو وشه‌یه له نیوان ئیمه‌و ئیوه‌دا یه‌کسانه ئە‌ویش ئە‌وه‌یه که هیچ په‌رستراویک نه‌په‌رستین جگه له خوی گه‌وره، وه به هیچ شیوه‌یه‌ک هاوه‌لی بۆ برپار

ندهین (نه بت و نه سه لیب و نه ئاگرو نه تاغوت و نه هیچ شتیکی تر نه کهینه شهریکی
خوای گه وره به لکو به تاك و تهنه بیپه رستین) وه هه ندیکمان هه ندیکمان نه کهینه خواو
عیباده تیان بۆ بکهین جگه له خوای گه وره (به وهی که سوچه دیان بۆ به رین یان
شوینیان بکهوین له حه لال کردنی حه رام و حه رام کردنی حه لال) ، ئه گه ر ئه وان پشتیان
هه ل کردوو شوینت نه که وتن ، بلین شایهت بن که ئیمه موسولمانین و به رده وامین له
سه ر ئیسلامه تی و دینداری خو مان .

وه سه ره تای سوره تی (السجدة) و کۆتاییه که ی، وه سه ره تاو ناوه راست و کۆتایی
سوره تی (غافر)، وه سه ره تای سوره تی (الأعراف) و کۆتاییه که یی و زۆریه ی
سوره ته کانی قورئانی پیروژ ئه م جو ره یه که خوا په رسته یه ی له خو گرتوو ه .

هه موو سوره ته کانی قورئانی پیروژ جو ره کانی خوا به تهنه ناسین له خو گرتوو ه
، قورئانی پیروژ هه مووی له سه ره تاوه تا کۆتایی باس له خوا به تهنه ناسین ئه کات،
له بهر ئه وه ی قورئانی پیروژ هه مووی یان باس له زات و گه وره یی و تاکیتی و ناوو
سیفات و کارو فه رموده کانی خوای گه وره ئه کات که ئه ویش بریتیه له (توحید الربوبية
والأسماء والصفات)، یان قورئانی پیروژ بانگه واز کردنه بۆ په رستن و عیباده تی
خوای گه وره به تاك و تهنه و واز هینان له په رستن جگه له خوا که ئه ویش بریتیه له
(توحید الالهیه)، یان قورئانی پیروژ فه رمان کردنه به چاکه و پیگری کردنه له خراپه و
په یوه ست بوونه به عیباده ته وه، که ئه مانه ش له ماف و ته و او کارییه کانی یه که خوا
په رسته یه، یان هه و الدانه سه بارهت به ریژی که سانی یه که خوا په رست وه چون خوای
گه وره سه رخه رو یارمه تی ده ریانه، وه چه ندیک ریژ لیگیرون له قیامه تدا که ئه مانه ش

پاداشتی یه کخوا په رسته، یان قورئانی پیروژ باس له موشریکین دهکات وه چییان به سهر دیت له ناخوشی و نارحه تی له دونیادا وه توشی چ سزایه کی توندو به ئیش دهبن له دوا پوژدا همووی به هوئی دهرچون و گوئی نه دانه به حوکمی خوا به تهنه ناسین ، بویه قورئانی پیروژ همووی بریتیه له باس کردنی خوا به تهنه ناسین و مافه کانی و پاداشتی، یان باس کردنی شیرک و موشریکین و سزایان .^(۱)

به روو بوم و سوده کانی خوا به تهنه ناسین

خوا به تهنه ناسین کومه لیک فزل و گوره یی و شوینه وارو سودی باش و سهر ئه نجامی چاکی هیه له وانه:

۱- خیری دونیاو قیامت له فزل و گوره یی و به رو بومه کانی یه کخوا په رسته .
۲- خوا به تهنه ناسین گوره ترین هوکاره بو لاجون و نه مانی تهنه و چه له مه و ناسته ننگه کانی دنیا و قیامت، خوی په روه ردگار به هو یه وه سزا لا نه بات له سهر بنده کانی له دنیاو قیامتدا وه به هو یه وه خوی په روه ردگار نازو نیعمه تی خوی ئه ریژی به سهریاندا .

۳- به رو بومی خوا به تهنه ناسینیکی ته واو که دووره له شیرک و ریا ئه مینی و هیمنی دنیا و قیامتیه تیایه، هه روه ک خوی په روه ردگار فرمویه تی: ﴿الَّذِينَ آمَنُوا وَلَمْ يَلْبِسُوا إِيمَانَهُمْ بِظُلْمٍ أُولَٰئِكَ هُمُ الْأَمَنُ وَهُمْ مُهْتَدُونَ﴾ (۸۲) (الأنعام: ۸۲) و اتا: ئه وانه ی

(۱) پروانه : مدارج السالکین ، لابن القيم ، ۳/ ۴۵۰ ، وفتح المجید ، ص ۱۷-۱۸ ، والقول السدید ، ص ۱۶ ، و معارج القبول ، ۱/ ۹۸ .

که باوهرپیان هیناوه و ئیمانکه یان تیکه ل نه کردووه به شیرک بریاردان بو خوی
پهروهردگار ئه وانه له قیامه تدا ئه مینن له ناخوشی و نارپه حه تی، وه هیدایهت دراون بو
پیگی راستی ئیسلام .

۴- هر که سیك خوا به تهنه بناسیت ئه وه هیدایه تی ته واو دراوه و یارمه تی دراوه
بو به ده ست هینانی پاداشتی هه موو کرده وه یه کی چاکه له لایه ن خوی پهروهردگاره وه

۵- به هوی خوا به تهنه ناسینیکی ته واوه یه که خوی پهروهردگار له تاوانه کان
خوش ئه بیته خراپه کان لائه بات، ههروهک له هه دیسیکی قودسیدا که ئه نه سی کوری
مالک (رضی الله عنه) له پیغه مبهروهه (علیه السلام) ئه یگی پیته وه، خوی پهروهردگار فه رمویه تی: (یا
ابن آدم إنك لو أتيتني بقراب الأرض خطايا ثم لقيتني لا تشرك بي شيئاً لأتيتك بقرابها
مغفرة)^(۱) واتا : ئه ی کورانی ئاده م (ئه ی موسلمانان) تو ئه گه رگه یشتی به دیداری من
له قیامه تدا پر به زهوی تاوانت هه بیته کاتیکی ئه گه یته دیداری من و هاوه لته بو من بریار
نه دابیت پر به زهوی لیخوش بونت پیده به خشم .

۶- به هوی خوا به تهنه ناسینیکی ته واوه یه که خوی پهروهردگار بهنده کان
ده کاته به هه شته وه، ههروهک پیغه مبهری خوا (رضی الله عنه) فه رمویه تی: (من شهد أن لا إله إلا
الله وحده لا شريك له، وأن محمدًا عبده ورسوله، وأن عيسى عبد الله ورسوله وكلمته ألقاها
إلى مريم وروح منه، وأن الجنة حق، وأن النار حق، أدخله الله الجنة على ما كان من العمل)^(۲)

(۱) الترمذي، كتاب الدعوات، باب فضل التوبة والاستغفار، ۵/ ۵۴۸، برقم ۳۵۴۰، وصححه الألباني في صحيح الترمذي، ۱۷۶/۳، وسلسلة الأحاديث الصحيحة، برقم ۱۲۷، ۱۲۸.

(۲) متفق عليه: البخاري، كتاب الأنبياء، باب قوله تعالى: { يَا أَهْلَ الْكِتَابِ لَا تَغْلِبُوا فِي دِينِكُمْ } ۴/ ۱۶۸، برقم ۳۲۵۲، ومسلم، كتاب الإيمان، باب الدليل على أن من مات على التوحيد دخل الجنة قطعاً، ۱/ ۵۷، برقم ۲۸

واتا: هر كه سَيِّك شایه تی بدات به وهی كه خوای پهروهردگار په رستراوی راسته قینه و تاك و تهنهایه و هیچ په رستراویکی تر شایسته ی په رستن نییه جگه له خوا نه بیټ، وه شایه تی بدات كه پیغه مبهري محمد (ﷺ) بهنده و نیردراوی خوايه، وه (عیسی "الکلیلا") بهنده و پیغه مبهري خوايه (ﷺ) كه به وشه ی خوای پهروهردگار دروست بووه، كاتیک خوای پهروهردگار فرموی: (كُنْ فَيَكُونُ) واتا ببه ئه ویش دروست بوو به فرمانی خوا به بی باوك، وه روح له بهریكه وهكو سه رجه م دروست كراوه روح له بهره گانی تری خوای پهروهردگار (واتا: ئینسانه نهك خوا بیټ یان به شی خوايه تی تیدا بیټ هروهك گاوره كان باوه پریان وایه)، كه سَيِّك شایه تی بدات به وهی كه به هشت حقه و هیه و شوینی چاكه كارانه وه دوزه خیش حقه و بوونی هیه و شوینی هاوئل برپاردهران و بی باوه پان و تاوان بارانه، ئه وه خوای پهروهردگار ئه یكاته به هشته وه جا له سهر هر کرده وهیهك بیټ، (واتا: خوای پهروهردگار ئه و موسلمانه ئه كاته به هشته وه چهنی چاكه شی كه م بیټ و تاوانی زور بیټ چونكه ئه و هموو شایه تییه گوره یه ی داوه). وه هروه ها له فرموده یه کی تردا كه هاوه لی به ریز جابری كوری عبدالله (ﷺ) له پیغه مبهري خواوه (ﷺ) بومان ئه گیریتته وه، كه فرمویه تی: (من مات لا یشرک بالله شیئا دخل الجنة) ^(۱) واتا: هر كه سَيِّك مرد بیټ (یان بمریت) و له ژیانی دونیادا به هیچ شیوه یهك هاوه لی بو خوای پهروهردگار برپار نه دابیټ بی گومان كه سیکه چوته به هشته وه .

(۱) مسلم، کتاب الإيمان، باب من مات لا یشرک بالله شیئا دخل الجنة، ۱/ ۹۴ برقم ۹۳.

۷- خوا به تهنه ناسینیکی ته واو ئه گهر له هر دلیکدا هه بیته نایه لی خواوه نه که ی بچیته ناو ئاگری دۆزه خه وه، هر وهك عتبان له پیغه مبهروهه (ﷺ) بۆمان ده گیریته وه که فهرمویه تی: (...فإن الله حرم على النار من قال: لا إله إلا الله يبغي بذلك وجه الله)^(۱) واتا: خوی پهروه دگار لاشه ی که سیکی حه رام کردوو له ئاگری دۆزه که وتبیته (لا إله إلا الله) و تهنه مه بهستی خوی پهروه دگار به ووتنی .

۸- ئیمان و خوا به تهنه ناسین ئه گهر به ئه نازه ی که م تر له دهنکه خه رته له یه ک له دلی هر موسلمانیکدا هه بیته پزگاری ده کات له ئاگری دۆزه خ و به هه میشه یی خواوه نه که ی له ئاگردا نامینیته وه (چه ندیک تاوانیشی زۆر بیته به مه رجیک ئه و تاوانانه نه گه یشتبیته راده ی شیرک و بی باوه ری).^(۲)

۹- خوا به تهنه ناسین گه وره ترین هوکاره بو به ده ست هیئانی پازی بوون و پاداشتی خوی پهروه دگار، وه سه رفرازترین و به خته وه رترین که س له پۆژی قیامه تدا به شه فاعه تی پیغه مبهر (ﷺ) که سانی خوا به تهنه په رستن ، ههروه ک پیغه مبهر (ﷺ) فهرمویه تی : (...أسعد الناس بشفاعتي يوم القيامة من قال لا إله إلا الله خالصا من قلبه أو نفسه)^(۳) واتا: سه رفرازترین و به خته وه رترین موسولمان له پۆژی قیامه تدا که بهر شه فاعه تی من بکه ویت موسولمانیکه له ناخی دلایه وه و به دلسۆزییه کی ته واوه وه ووتبیته (لا إله إلا الله) .

(۱) متفق عليه : البخاري ، كتاب الصلاة ، باب المساجد في البيوت ، ۱/ ۱۲۶ ، برقم ۴۲۵ ، ومسلم ، كتاب المساجد ومواضع الصلاة ، باب الرخصة في التخلف عن الجماعة بعذر ، ۱/ ۴۵۵-۴۵۶ ، برقم ۳۳ .

(۲) بروانه : صحيح البخاري ، كتاب التوحيد ، باب قول الله تعالى: { لِمَا خَلَقْتُ بِيَدَيَّ } ، برقم ۷۴۱۰ ، وصحيح مسلم ، كتاب الإيمان ، باب معرفة طريق الرؤية ، ۱/ ۱۷۰ ، برقم ۱۸۳ ، و رقم ۱۹۳ .

(۳) البخاري ، كتاب العلم ، باب الحرص على الحديث ، ۱/ ۳۸ ، برقم ۹۹ .

۱۰- هموو کرده وه چاکه کان و ووته و قسه نهیئی و ئاشکراکان ، له روی وه رگیان و تهواوتهی و بوونی پاداشتی چاکه له سهریان له لایهن خوای پهروهردگاره وه وهستاون له سهر بوونی خوا به تهنها ناسینیکی تهواو، بویه ههرکاتیکی خوا به تهنها ناسین به هیز بوو وه دلسۆزی تهواو بۆ خوای پهروهردگار ئه و کارانه پریک و تهواو ده بن.

۱۱- به هۆی خوا به تهنها ناسینیکی تهواو وه کردنی کرده وهی چاکه له سهر شانی بهندهی موسلمان ئاسان ده بییت، وه به ئاسانیش واز هیئان له تاوان له سهر شانی سوک ده بییت ، وه دل نهوایی تیدایه له به لاو موسیبهت، خوا به تهنها ناسین و دلسۆزی بۆ خوای پهروهردگار له یه کخوا په رسته که یدا کردنی کرده وهی چاکه ی له سهر شان سوک و ئاسان ده بییت ، له بهر نه وهی ئومیدی به پازی بوون و پاداشتی خوای پهروهردگار هیه، وه به ئاسانی ده توانییت واز له و تاوانانه بینیی که نه فسی چه زی پییتهی نه نجامی بدات، له بهر نه وهی ترسی توپه بوون و سزای خوای پهروهردگاری هیه .

۱۲- خوا به تهنها ناسین ههر کاتیکی به تهواوی له ههر دلکیدا هه بوو خوای پهروهردگار ئیمان له و دلله دا شیرین و خوشه ویست نه کات و نه پیرازینیته وه به کرده وهی چاکه، وه خوای پهروهردگار بئی باوه ری و تاوان و سه ریچی لا قیزه ون و رق لیبوو نه کات، وه خوای پهروهردگار نه و که سه یه کخوا په رسته نه گپرییت له هیدایهت دراوان .

۱۳- خوا به تهنها ناسین ناخۆشی و ئیش و ئازار له سهر بهندهی موسلمان سوک و ئاسان ده کات، بویه به گویره ی تهواوی خوا به تهنها ناسین، موسلمان ناخۆشی و ئیش و ئازاره کان وه رده گریت به دلکی فراوان و نه فسیکی ئارامه وه، وه نه و بهنده موسولمانه تهواو ته سلیمه و پازیی به و قه ده ره ی که خوای پهروهردگار بۆی برپوه ته وه

گەر له سهر شانی قورس و گرانیس بیّت، که ئه ویش گهره ترین هۆکاره بۆ فراوانی و ئارامی دله کان .

۱۴- خوا به تهنه ناسین بهنده کان پرزگار دهکات له بهندایه تی کردن و دلّ په یوه ست بوون و ترسان و ئومید بوون و کرده وه کردن له بهر دروست کراوه کانی خوای پهروهردگار، که ئه و پرزگار بونهش سهرفرازی راسته قینه و پرزو شکومه ندی بهرزیه، له گه لّ ئه وه شدا ئه و بهنده یه کخوا په رسته تهنه بهندایه تی خوای پهروهردگار دهکات و تهنه ئومیدی به خوای پهروهردگاره و له هیچ کهس و شتیك ناترسیت تهنه له خوای پهروهردگار نه بیّت، ئه و ترس و ئومیدهش له خوای پهروهردگار ته واو سهرکه وتوو و سهرفراز و پرزگار بووی دهکات .

۱۵- خوا به تهنه ناسین گەر له هر دلّیکدا به ته واوه تی هه بوو به دلّسۆزیه کی ته واوه وه ئه و کاته کرده وه ی چاکه ی که می ئه و بهنده موسلمانه زۆر ئه کات ، وه کرده وه و قسه جوانه کانی زیاد ئه کات بی سنور و حیساب .

۱۶- خوای پهروهردگار که فاله تی خوا به تهنه ناسانی کردوو که له دونیادا سهرخه رو یارمه تی دهریان بیّت، وه سهرفرازو به عیززه ت و پرزداریان بکات، وه ته واو هیدایه تیان بدات، وه خوای پهروهردگار کردنی هه موو کاریکی چاکه یان له سهر ئاسان دهکات، وه کار و حالّی دونیایان بۆ چاک دهکات ، وه هه موو قسه و کرده وه کانیان بۆ ریک و چاک جوان ئه کات .

۱۷- خوای پهروهردگار خراپه ی دنیا و قیامه ت له ئیمانداران (یه کخوا په رستان) لاده بات و دووری ده خاته وه، وه منه تی خۆی پرژاندوو به سه ریاندا به و ژیا نه خۆشه ی که پیی به خشیون، وه دلّ ئارامی کردون پیی، وه دلّ گهش و دلّ خۆشی کردون به یادو زیکری خۆی له و دونیا یه دا .

شیخی پایه بهرز ناصر السعدی " رهحمه تی خوی لیبیت " فرمویه تی : (به لگه ی ئه و خالانه ی که باسکران له قورئانی پیروژ و سوننه تی پیغه مبهردا (صَلَاةُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) زور و ئاشکران ، والله أعلم). (۱)

وه شیخ و زانای پایه بهرز ابن تیمیه (رهحمه تی خوی لیبیت) فرمویه تی: (هیچ خوشبه تی و چیژو خوشیه کی ته واو نییه بو دلله کان مه گهر له خوشه ویستی خوی پهروهردگار و نزیك بونه وه لیی به و کاره چاكانه ی که خوی پهروهردگار چه ز دهکات ئه نجام بدرین بوی، وه خوشه ویستی بو خوی پهروهردگار ته واو راست نییه مه گهر به پشت هه لکردن له هه موو خوشه ویستیک جگه له خوی، که ئه وهش (واتا: پشت هه لکردن له خوشه ویستی هه موو خوشه ویستیک له پوی په رستن و ئومید پیبون و ترسان و پشت پیبهستن و داوا لی کردن و .... هتد ، جگه له خوی پهروهردگار) چه قیقه ت و راستیئی خوا به تهنها ناسین و (لا إله إلا الله) یه . (۲)

(۱) بروهانه: القول السدید فی مقاصد التوحید ص ۲۵.

(۲) بروهانه: مجموع الفتاوی ، ۳۲/۲۸.

به شی دووهم

تاریکیاییه کانی هاوهل بریاردان بو خوی په روهردگار

باسی یه کهم: تیگه یشتن له مانای هاوهل بریاردان بو خوی په روهردگار

مانای شيرك له زمانه وانیدا: الشَّرْكَ، والشَّرْكَةُ، واتایان یه که، وقد اشترکا، وتشارکا، وشارك أحدهما الآخر، شهريك بوون، شهريکایه تی ئه وی تری کرد، وأشرك بالله: كفر، کوفری کرد بئ باوهر بوو، فهو مشرک ومشرکي، که که سیکی موشریکه، والاسم الشرك فيهما، ورغبنا في شرككم: مشارکتکم في النسب، وأشرك بالله: جعل له شريكًا في ملكه، أو عبادته: واتا: هاوهلی بو خوا بریاردان له مولکی یان له په رستنیدا. ^(۱)

مانای شيرك له روانگه ی شه رعدا: ئه وه یه که تو هاو شیوه یه ک بو خوی په روهردگار دابنییت له کاتی کدا خوی په روهردگار توی دروست کردووه، ئه و تاوانه شه گه وره ترین تاوانه (که هیچ تاوانیک له سه رویه وه نییه بو ترسناکی) ئه و تاوانه (شیرک) هه لوه شیینه ره وه و پوچه لکه ره وه ی هه موو کرده وه چا که کانه، وه ریگر و بهر به سته له بوونی پاداشتی چا که له سه ر کرده وه چا که کان، بویه هه ر که سیک (که سیک یان شتیک) یه کسان بکات له گه ل خوی په روهردگاردا به خو شه ویستی و به گه وره دانان، وه شوینی هه نگاوو ریبارزی بکه ویت که پیچه وانه ی ریبارزی پیغه مبه ر ئیبراهیم بیّت (ﷺ) ئه وه ئه و که سه که سیکی موشریکه و گه وره ترین تاوانی ئه نجامداوه. ^(۱)

^(۱) بیوانه: القاموس المحيط، باب الکاف، فصل الشین، ص ۱۲۴۰.

^(۱) بیوانه: الأجوبة المفيدة لمهمات العقيدة، لعبد الرحمن الدوسري، ص ۴۱.

هاوهل بریاردان بو خوی پهروهردگار دوو جوړه: (۲)

جوړی یه کهم: هاوهل بریاردانی گوره نه گهر هر که سیک بریاری بدات له دینی ئیسلام پیی دهرده چیت و بی باوه پ ده بیټ .

جوړی دووهم: هاوهل بریاردانی بچوکه که نه گهر هر که سیک بریاری بدات له دینی ئیسلام دهرناچئ و پیی بی باوه پ نابیت به لام له تاوانه گوره کان گوره تره به لای هندی له زانایانه وه .

زانای پایه بهرز شیخ ناصر السعدی (رحمته خوی لبیت) سنوری شیرکی گوره ی پوون کردوته وه و فهرمویه تی: (سنوری هاوهل بریاردانی گوره که هه موو جوړو به شه کانی له خو گرتبیت نه وه یه: که بهنده یه ک جوړیک یان تاکیک له تاکه کانی په رستن بو جگه له خوی پهروهردگار نه انجام بدات، بویه هه موو بیروباوه پ و قسه و کرده وه یه ک کاتیک زانرا خوی پهروهردگار فهرمانی کردوه ده بیټ تهنه بو خوی بکریت، کردن و نه انجامدانی بو خوی پهروهردگار خوا به تهنه ناسین و ئیمان و دلسوزییه بوی، وه نه انجامدان و کردنی بو جگه له خوی پهروهردگار هاوهل بریاردان و بی باوه پییه، نه مه یه سنوری شیرکی گوره .

(۲) پروانه: قضیه التکفیر، للمؤلف، ص ۱۱۹.

وه سنوری شیرکی بچوک: بریتیه له هموو وه سیله و هوکاریک که سه ربکیشتیت بو
هاوئل بریاردانی گه وره له و مه به ست و نیهت و قسه و کرده وانهی که نه گه یشتونه ته
پادهی په رستن و عیبادهت).^(۱)

باسی دووهم : به لگه روون و ناشکراکان سه بارهت به هه لوه شانده وهی هاوئل بریاردان بو خوی په روهردگار

به لگهی بپاوه و روون و ناشکرا سه بارهت به هه لوه شانده وهی هاوئل بریاردان بو خوی
په روهردگار و سه رزه نشت کردنی که سانی هاوئل بریاردەر بو خوی په روهردگار زور
زورن له وانه :

۱- هر که سیک داوا بکات و بپارپته وه له پیغه مبهریک (ﷺ) یان پیاو چاکیک یان
مه لائیکه یهک یان جنوکه یهک یان جوړیک له جوړه کانی په رستنیان بو نه نجام بدات نه وه
کردویانیتتی به خواو په رستراو جگه له خوی په روهردگار.^(۲) که نه وه ش حه قیقه تی
شهریک بریاردانی گه وره یه بو خوی په روهردگار ، خوی په روهردگار دهر باره ی نه م
تاوانه فهرمویه تی: ﴿إِنَّ اللَّهَ لَا يَغْفِرُ أَنْ يُشْرَكَ بِهِ وَيَغْفِرُ مَا دُونَ ذَلِكَ لِمَنْ يَشَاءُ وَمَنْ يُشْرِكْ
بِاللَّهِ فَقَدْ أَفْرَقَ اللَّهُ عَظِيمًا﴾ (النساء: ۴۸) واتا : خوی په روهردگار له که سیک
پازی نییه و لئی خووش نابیت که هاوئل بو بریار دابیت (وه به و حاله وه مردبیت و
ته و به ی نه کردبیت له کاتیکدا تر سناکی شیرکی بو روون کرابیتته وه و به لگهی خوی

(۱) بیروانه : القول السدید فی مقاصد التوحید، لعبد الرحمن بن ناصر السعدی، ص ۳۱، ۳۲، ۵۴.

(۲) بیروانه : فتح المجید شرح کتاب التوحید، ص ۲۴۲.

پهروهردگاری بۆ باس کرابیت و بهردهوام بوویت له سهری (أُقِيمَ عَلَيْهِ الْحِجَّةُ)، وه خوای پهروهردگار له هه موو تاوانیک خۆش ده بیت که له خوار شیرکه وه بیت بۆ ئه وه که سهی که خۆی ویستی لیه (لِخَوْشِ بُوونی خوای پهروهردگار له هه موو تاوانیک که نه گه یشتوو ته رادهی شیرک و بی باوه پی یان ئه وه تا هه ره تا وه و بی سزا لی خۆش ده بیت یان پاش سزاو پاک بونه وه پزگاری ده کات له ناگری دۆزه خ له بهر ئه وه ی شیرک و بی باوه پی به رامبه ر خوای پهروهردگار ئه نجام نه داوه، ئه مه واتای ئه وه نییه بلین پیگه ی تاوانمان بۆ ئاسان ده بیت - به لکو گه وره یی خوا به تهنه ناسین و دوور که وتنه وه له شیرک بریادانمان بۆ پوون ده کاته وه - چونکه موسلمان گه ر تاوانیش بکات به ترسه وه ئه نجامی ئه دات) (وَمَنْ يُشْرِكْ بِاللَّهِ فَقَدْ افترىٰ اثمًا عظیمًا " وه هه ر که سیك هاوئل بۆ خوای پهروهردگار بریار بدات به راستی درویه ک و تاوانیکی زۆر گه وره ی ئه نجامداوه .

۲- له وه به لگه یه کلاکه ره وه نه ی که پیویسته پوون و ئاشکرا بکرین بۆ ئه وه که سانه ی که جگه له خوای پهروهردگار په رستراوی تر ده په رستن، فه رموده ی خوای پهروهردگاره که فه رمویه تی: ﴿ اَمْرًا اتَّخَذُواْ ءَالِهَةً مِّنَ الْاَرْضِ هُمْ يُنشِرُوْنَ ﴿۲۱﴾ ﴿ لَوْ كَانَ فِيْهَا ءَالِهَةٌ اِلَّا اللّٰهُ لَفَسَدَتَا۟ فَسُبْحٰنَ اللّٰهِ رَبِّ الْعَرْشِ عَمَّا يَصِفُوْنَ ﴿۲۲﴾ لَا يُسْئَلُ عَمَّا يَفْعَلُ وَهُمْ يُسْئَلُوْنَ ﴿۲۳﴾ (الانبیاء: ۲۱-۲۳) و اتا: ئه وان په رستراوی تریان داناوه و ده پی په رستن جگه له خوای پهروهردگار له سه ر زه ویدا، ئایا ئه وه په رستراوانه ده توانن مردوو زیندوو بکه نه وه و له زه ویدا بلاوی بکه نه وه؟ بی گومان نه خیر ده ی که نه توانن ئه وه بکه ن چۆن شایسته ی ئه وه ن بکرینه خوا. ﴿ لَوْ كَانَ فِيْهَا ءَالِهَةٌ اِلَّا اللّٰهُ لَفَسَدَتَا۟ فَسُبْحٰنَ اللّٰهِ رَبِّ

الْعَرْشِ عَمَّا يَصِفُونَ ﴿۱﴾ واتا : نه گهر له ئاسمانه کان و زه ویدا خویه ک و په رستراویکی راسته قینه ی تر هه بویه نه وه ژیان و ریک و پیکی ئاسمانه کان و زه وی تیک ده چون و خراب ده بوون، پاک و بی گهردی بو نه و خویه (که خاوه نی عهرشه) له وه ی ده یلین گویه کوپ یان شهریکی هیه ، ﴿لَا يُسْئَلُ عَمَّا يَفْعَلُ وَهُمْ يُسْئَلُونَ﴾ واتا : خوی په روه دگار حاکم و دهسه لاتداره و پرسیری لی ناکری له و کارانه ی نه نجامی ده دات و په خنه ی لی ناکری له بهر نه وه ی خوی په روه دگار خاوه نی گهره یی و زانیاری و داناییه کی ته واوه (وَهُمْ يُسْأَلُونَ) واتا: به لکو نه وان (هاوهل برپارده ران) پرسیر لی کراون له سهر کاره کانیان (۱).

له م نایه ته پیروزانه دا خوی په روه دگار ئینکاری و نکولی له سهر نه و که سانه ده کات که جگه له خوی په روه دگار له سهر زه ویدا په رستراوی تریان داناوه و ده یان په رستن، جا نه و په رستراوانه دارو به رده کان بن یان بته کان بن که ده په رسترین جگه له خوی په روه دگار ، نایا نه و په رستراوانه ده توانن مردووه کان زیندوو بکه نه وه و به سهر زه ویدا بلاویان بکه نه وه؟ وه لام: بی گومان نه خیر ناتوانن و دهسه لاتیان نییه به سهر هیچ کاریک له و کارانه دا، وه نه گهر له ئاسمانه کان و سهر زه ویدا په رستراویکی تری راسته قینه هه بویه و شایسته ی په رستن بویه نه و کاته ژیانی دروست کراوه کان و ریک و پیکی ئاسمانه کان و زه وی تیک ده چون و خراب ده بوون، له بهر نه وه ی بوونی چه ند خویه ک و په رستراویک ری نه دان و نه گونجان و ناکوکی ده خوازیت، که به هویه وه له ناو چون و نه مان روو ده دات، نه گهر دابنریت دوو په رستراو هیه، یه کیکیان بیه ویت

(۱) بېوانه : تفسیر القرآن العظیم ، للإمام ابن کثیر ۳/۲۳۶ تفسیر سورة الأنبياء .

شتیک دروست بکات به لام نه وهی تریان نه یه ویت نه و شته دروست بکات، یان یه کیکیان بیه ویت شتیک بیه خشیت نه وهی تریان نه یه ویت و ریگر بیت، یان په رستراویکیان بیه ویت لاشه یه ک بجولئ نه وهی تریان بیه وی وه ستاو بیت، له م کاته دا ریک وپیکی هم مو بونه وهران وژیانی دنیا تیک ده چیت، له بهر نه وهی :

* شتیکی نه گونجاوه و نه مه عقولیشه له یه ک کاتدا مه بهستی هر دوو کیان بیتنه دی، چونکه نه گهر مه بهستی هر دوکیان بیتنه دی نه و کاته نه وه ده خوازیت که دوو شتی زور جیاواز له یه ک کاتدا کو بیتنه وه، یان نه وه ده خوازیت له یه ک کاتدا شتیک زیندوو بیت و مردوش بیت، جولاو و وه ستاو بیت ، که بوونی شتی به و شیوه ش نه گونجاوه و نه شایسته یه .

* وه نه گهر مه بهستی هیچ کامیان نه هاته دی نه و کاته بی ده سلاتی له هر دوکیاندا درده که ویت که نه وهش پیچه وانه ی گهره یی ده سلاتی خوی په روه ردگار .

* وه نه گهر مه بهستی یه کیکیان هاته دی و کاری جی به جی بوو، نه و کاته نه و په رستراوه ی مه بهسته که ی دیتنه دی و کاره کانی جی به جی په رستراوی به توانا و به ده سلاته و نه وهی تریان په رستراوی بی توانا و بی ده سلاته .

* وه کۆبونه وه و ریکه و تنیان له سهر هاتنه دی یه ک مه بهست له هم مو کاریکدا شتیکی ناشیاوو نه گونجاوه . بویه له م کاته نه و په رستراوه ی که به ده سلاته و زاله به سهر به ریوه بردنی کاره کانیدا تهنه نه ویان مه بهسته که ی هاتوته دی و کاره کانی جی به جی به بی هیچ ریگرو به ربه ره کانی و را جیاوازیه کی به رامبهری، وه بی بوونی هیچ

هاوہلئیک، که ئه ویش خوی دروست که رو به دیهینەر و تاک و تهنه یه، که هیچ په رستراویکی حهق نییه جگه له خوی هر ئه و په رستراوی حهق و راسته قینه یه، وه هیچ په روهردگاریک نییه جگه له خوی، هر بویه خوی په روهردگار به لگه ی ناشیایوی و نادروستی بوونی زیاتر له په رستراویکی باس کردوه و فه رمویه تی: ﴿ مَا أَخَذَ اللَّهُ مِنْ وَلَدٍ وَمَا كَانَ مَعَهُ مِنْ إِلَهٍ إِذًا لَذَهَبَ كُلُّ إِلَهٍ بِمَا خَلَقَ وَلَعَلَّ بَعْضُهُمْ عَلَى بَعْضٍ سُبْحَانَ اللَّهِ عَمَّا يُصِفُونَ ﴿٩١﴾ عَلِيمٌ الْغَيْبِ وَالشَّهَادَةِ فَتَعَلَّى عَمَّا يُشْرِكُونَ ﴿٩٢﴾ (المؤمنون: ۹۱-۹۲) و اتا: هرگیزو به هیچ شیوه یه ک خوی په روهردگار که سی نه کردوه به رۆله و مندالی خوی وه به هیچ شیوه یه ک له گه ل خوی په روهردگارا په رستراوی حهق و راسته قینه نییه و هاوہل و شه ریکی نییه، گهر په رستراوی حهق و راسته قینه ی تر له گه ل خوی په روهردگارا هه بوایه ئه و کاته هه ریه که بیان یارمه تیدهر و به ریه به ری ئه و شتانه ئه بوون که خوی دروستی کردوون (بویه ئه و کاته ژیان و ریک و پیکی و جوانی ئه م بونه وهرانه تیکده چون) وه هندی له دروستکراوه کانی زال ئه کرد به سهر هه ندیکیاندا، سُبْحَانَ اللَّهِ عَمَّا يُصِفُونَ : پاکی و بیگه ردی بو ئه و خوی یه که هاوہل برپارده ران ئه یلین و ئه یدهنه پالی (گوایه مندال و هاوہل و شه ریکی هه یه) ﴿ عَلِيمٌ الْغَيْبِ وَالشَّهَادَةِ فَتَعَلَّى عَمَّا يُشْرِكُونَ ﴾ : ئه و خویه شاره زاو ناگاداری هه موو نه پینی و دیارو ئاشکراکانه به رزی و بلندی و گه وره یی تهنها بو ئه وه به رامبه ر به و شتانه که نه فامان و هاوہل برپارده ران ده یکه نه هاوہل و شه ریکی .

وه بوونی ئەم هه موو بونه وه رانهی ژێروو سه رو به و هه موو جوانی و پێک و پێکیه و بوونی تێکه لاوی و په یوه ندیان به یه که وه له و په ری وردده کاری و ته وا وه تیدایه ﴿ مَا تَرَىٰ فِي خَلْقِ الرَّحْمَنِ مِنْ تَفْوُتٍ ﴾ (الملک: ۳) و اتا: هه یچ نارپکی و نا به جیهه ک نابینیت له دروست کراوه کانی خوی په روه ردگاردا ، به لکو هه موویان گوپرایه ل و ئاماده و پیکخراون به داناییه وه (له لایه ن خوی گه وره وه) بۆ به رژه وه ندی دروست کراوه کانی، هه موویان به لگه ن له سه ر ئه وه ی که به ریوبه رو په روه ردگارو خویان ته نها یه ک خویه ، هه یچ په رستراوو دروست که ریان نییه جگه له و (خوی په روه ردگار).^(۱)

۳- ئەوهی که شتیکی پوون و زانراوه له لای هه موو که سانی عاقل و ژیرمه ند ئەوه یه هه موو ئەو په رستراوانه ی که ده په رستری جگه له خوی په روه ردگار بی هیژو بی ده سه لاتن له هه موو پویه که وه، ئەو په رستراوانه هه یچیان به ده ست نییه بۆ خویان و بۆ جگه له خۆشیان له سو دو قازانچ و زیان ، له ژیان ومردن ، له به خشین و پێگری کردن و نه به خشین، له به رزی و نزمی ، وه وه سف نا کرین به هه یچ سیفاتیک له و سیفاتانه ی که په رستراوی راسته قینه ی پی وه سف ده کریت، ده ی که وا بوو چۆن ئەو په رستراوانه ده په رستری که ئەوه حالیا نه ؟ وه چۆن ئومیدت به په رستراویک ده بیت که ئەوه حالیتی؟ یان چۆن لیی ده ترسییت که ئەوه سیفاتیتی؟ یان چۆن هاواری بۆ

(۱) پروانه : دره تعارض العقل والنقل لابن تیمیة ۹/۳۵۲، ۳۵۴، ۳۳۷-۳۸۲، ۳۵/۱-۳۷، وتفسیر البغوي ۳/۲۴۱، ۳۱۶، واین کثیر ۳/۲۵۵، ۱۷۶، وفتح القدیر للشوکانی، ۳/۴۰۲، ۴۹۶، وتفسیر عبد الرحمن السعدي، ۵/۲۲۰، ۳۷۴، وأیسر التفاسیر لأبي بكر جابر الجزائري ۳/۹۹، ومناهج الجدل في القرآن الكريم للدكتور زاهر بن عوض الأملعي ص ۱۵۸-۱۶۱.

ده کریت و داوای لی ده کریت له کاتیکدا نه ده بیستیت و نه ده بینیت و نه هیچ شتیکیش ده زانیت (۱).

وه خوی په روهردگار به جوانترین شیوه بی دهسه لاتی و بی هیزی نه و

په رستراوانه ی که جگه له خوی ده په رستریڼ روون کړو ته وه، هه روه ک فهرمویه تی: ﴿

قُلْ أَعْبُدُونَ مِن دُونِ اللَّهِ مَا لَا يَمْلِكُ لَكُمْ ضَرًّا وَلَا نَفْعًا وَاللَّهُ هُوَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ

﴿ (المائدة: ۷۶) واتا: نه ی پیغه مبهه (ﷺ) پییان بللی ئایا نیوه (موشریکین)

عیبادهت بو جگه له خوی په روهردگار ده که نه له کاتیکدا نه زیان و نه سویدیان نییه بو تان وه خوی په روهردگار بیسه روزانایه .

وه هه روه ها خوی په روهردگار فهرمویه تی: ﴿ أَيْشُرُّونَ مَا لَا يَخْلُقُ شَيْئًا وَهُمْ يُخْلِقُونَ ﴿۱۹۱﴾

وَلَا يَسْتَطِيعُونَ لَهُمْ نَصْرًا وَلَا أَنفُسُهُمْ يَنْصُرُونَ ﴿۱۹۲﴾ وَإِن نَدَعُوهُمْ إِلَىٰ الْهُدَىٰ لَا يَتَّبِعُوكُمْ

سَوَاءٌ عَلَيْكُمْ أَدَعَوْتُمُوهُمْ أَمْ أَنْتُمْ صٰحِتُونَ ﴿۱۹۳﴾ إِنَّ الَّذِينَ تَدْعُونَ مِن دُونِ اللَّهِ عِبَادٌ

أَمْثَالِكُمْ ۖ فَادْعُوهُمْ فَلْيَسْتَجِيبُوا لَكُمْ إِن كُنْتُمْ صٰدِقِينَ ﴿۱۹۴﴾ أَلَهُمْ أَرْجُلٌ

يَمْشُونَ بِهَا ۗ أَمْ لَهُم أَيْدٍ يَبْطِشُونَ بِهَا ۗ أَمْ لَهُمْ أَعْيُنٌ يَّبْصُرُونَ بِهَا ۗ أَمْ لَهُمْ آذَانٌ يَّسْمَعُونَ

بِهَا ۗ قُلْ ادْعُوا شُرَكَاءَكُمْ ثُمَّ كِيدُونِ فَلَا تُنظِرُونِ ﴿۱۹۵﴾ إِنَّ وَلِيَّ اللَّهِ الَّذِي نَزَّلَ الْكِتَابَ ۗ وَهُوَ يَتَوَلَّىٰ

(۱) بیروانه : تفسیر ابن کثیر ۲/۸۳، ۲۱۹، ۲۷۷، ۴۱۷، ۴۷/۳، ۲۱۱، ۳۱۰، و تفسیر السعدی ۲/۳۲۷، ۴۲۰، ۲۹۰/۳، ۴۵۱، ۲۷۹/۵، ۴۵۷، ۱۵۳/۶، و أضواء البیان للشنقيطی، ۲/۴۸۲، ۱۰۱/۳، ۳۲۲، ۵۹۸، ۴۴/۵، ۲۶۸/۶.

﴿۱۹۶﴾ وَالَّذِينَ تَدْعُونَ مِنْ دُونِهِ لَا يَسْتَجِيبُونَ نَصَرَكُمْ وَلَا أَنْفُسَهُمْ يَصْرُونَ
 ﴿۱۹۷﴾ وَإِنْ تَدْعُوهُمْ إِلَى الْهُدَىٰ لَا يَسْمَعُوا وَتَرَاهُمْ يُنظَرُونَ إِلَيْكَ وَهُمْ لَا يُبْصِرُونَ ﴿۱۹۸﴾
 (الأعراف: ۱۹۱-۱۹۹)

﴿۱۹۶﴾ وَأَشْرِكُونَ مَا لَا يَخْلُقُ شَيْئًا وَهُمْ يُخْلِقُونَ ﴿۱۹۷﴾ وَلَا يَسْتَجِيبُونَ لَهُمْ نَصْرًا وَلَا أَنْفُسَهُمْ
 يَصْرُونَ ﴿۱۹۸﴾ واتا: ئايا دروست كراوه كانی خوی پوره ردگار ده كه نه هاوہل و شه ریکی
 خوی گه وره له كاتيكدا ناتوانن هيچ شتيك دروست بكن؟ بهلكو خويان دروست كراون
 ،وه ناتوانن سه رخری خويان و هاوار كه رانيان بن .

﴿۱۹۷﴾ وَإِنْ تَدْعُوهُمْ إِلَى الْهُدَىٰ لَا يَتَّبِعُكُمْ سَوَاءٌ عَلَيْهِمْ أَدْعَوْتُمُوهُمْ أَمْ أَنْتُمْ صَالِمُونَ ﴿۱۹۸﴾ واتا:
 هاواريان لی بكن و بانگیان بكن بۆ سه ر پښگای هیدایهت و راستی شوینتتان ناكه ون
 (چونكه روح له بهر نین)، به كسانه بۆ ئیوه ئه ی هاوہل بریاردهران هاواريان بۆ بكن و
 لیان بپارینه وه یان بی دنگ بن و لیان نه پارینه وه (چونكه بی گیانن، بی گیانیش
 ناتوانیت هیچ كاریك بۆخوی بكات چ جای بۆ جگه له خوی! په رستراوی راسته قینه نین
 ، بهلكو ئه وه ی په رستراوی راسته قینه بیته تهنها ئه و خویه یه كه هه ركه سیك
 بیپه رستیته سودی پی ده گه یه نیته، هه ركه سیك سه رپیچی بكات زیانی پی ده گه یه نیته،
 هه ركه سیك خۆشه ویستی بیته سه ری ده خات، هه ركه سیك درزیه تی بكات سه رشپوری
 ده كات، هه ركه سیك گوی رایه لی بكات پښمونی ده كات بۆ سه ر پښگای راست،
 هه ركه سیك لی بیپارینه وه پارانه وه كه ی ده بیستیته و وه لامی ده داته وه) .

﴿ إِنَّ الَّذِينَ نَدَعُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ عِبَادُ أَمْثَالِكُمْ فَأَدْعُوهُمْ فَلْيَسْتَجِيبُوا لَكُمْ
 ۱۹۴﴾ واتا: ئەوانەى ئیوه لییان دەپارینه وه و هاواریان بۆ دهكەن
 ئەى هاوہل بریاردەران وهكو ئیوه دروست كراون (بهلكو مروقه كان گهلیك لهوان تهواو
 ترو به دهسهلات ترن، چونكه ئیوه ئەبینن ئەوان نابینن ئیوه ئەبیستن ئەوان نابیستن
 ئیوه دەست و قاچ و چاوتان ههیه ئەوان نیانه) دەى ئەگەر ئیوه راست دهكەن ئەو
 پهستراوانه سودو زیانیان به دهسته كاتیک هاواریان بۆ دهكەن با وهلامی
 پارانه وهكانتان بدهنه وه كاتیک لییان ئەپارینه وه ، ئەگەر وهلامی پارانه وهكانتیان
 نه دایه وه ئەوه بى گومان بن له وهى كه نه سودو نه زیانیان به دهست نییه، چونكه سودو
 زیان گه یاندن به دهست خواجه كه كاتیک هاواری بۆ بكریت بیبیستیت و سود به و كه سه
 بگهیه نیت كه چاكه كارە و زیان به و كه سه بگهیه نیت كه خرابه كارە و شایسته یه تی .

﴿ اَللّٰهُمَّ اَرْجِلْ يَمْسُوْنَ بِهَا اَمْرَهُمْ اَيْدٍ يَبْطِشُوْنَ بِهَا اَمْرَهُمْ اَعْيُنٌ يَبْصُرُوْنَ بِهَا اَمْرَهُمْ
 ۱۹۵﴾ واتا : ئایا (ئەى
 هاوہل بریاردەران) ئەو بت و پهستراوانهى ئیوه قاچیان ههیه تا له گهلتاندا بین و بچن
 كارەكانتان بۆ جى به جى بكەن؟ یان ئایا ئەوان دەستیان ههیه تا به رهنگاریتان لى
 بكەن و كاری خراپتان لى بگپرهنه وه؟ یان ئایا ئەوان چاویان ههیه تا ئیوهى پى بینن و
 ئەو شتانهشى له ئیوه بزره بینن؟ یان ئایا ئەوان گوئیان ههیه تا ئەو شتانهتان پى
 رابگهیهنن كه ئیوه ئاگاتان لى نییه و نابیستن؟ (بى گومان بۆ هه مووی نه خیر) . قُلْ
 اَدْعُوا شُرَكَاءَكُمْ ثُمَّ كِيدُوْنَ فَلَا تُنظَرُوْنَ : ئەى پیغه مبهەر (صلوات
 علیہ وسلم) به و هاوہل بریاردەرانه

بلی خوتان و هموو ئو په رستراوانه‌ی که ئه‌یپه‌رستن جگه له خوی په‌روه‌ردگار کۆ بینه‌وه و تواناو فیلتان بخه‌نه گه‌رو چاو ترو کانیکیش دامه‌نیشن و ماندوو مه‌بن به‌لکو په‌له‌ش بکه‌ن بو ئه‌وه‌ی زیانم بگه‌یه‌نن . (خوی په‌روه‌ردگار به پیغه‌مبه‌ره‌که‌ی (ﷺ) رائه‌گه‌یه‌نیت که ئه‌یپاریزیت و به هیچ شیوه‌یه‌ک ناتوانن زینای پی بگه‌یه‌نن) .

﴿إِنَّ وَلِيََّ اللَّهُ الَّذِي نَزَلَ الْكِتَابَ ۖ وَهُوَ يَتَوَلَّى الصَّالِحِينَ﴾ (۱۱۶) : واتا: ئه‌ی پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) بلی: به‌راستی پشت و په‌نای من تهنها ئو خوایه‌یه که قورئانی پیروزی دابه‌زاندوو و سه‌ره‌رشتی و چاودی‌ری چاکه‌کاران ده‌کات .

﴿وَالَّذِينَ تَدْعُونَ مِنْ دُونِهِ لَا يَسْتَجِيبُونَ نَصَرَكَمْ وَلَا أَنْفُسَهُمْ يَصُرُونَ ۚ وَإِنْ تَدْعُهُمْ إِلَى الْهُدَىٰ لَا يَسْمَعُوا ۚ وَتَرَبَّهُمْ يُنظَرُونَ إِلَيْكَ وَهُمْ لَا يُبْصِرُونَ﴾ (۱۱۸) : ئه‌ی هاوئل برپارده‌ران ئه‌وانه‌ی ئیوه لیان ده‌پارینه‌وه و هاواریان بو ده‌که‌ن جگه له خوی په‌روه‌ردگار ناتوانن سه‌رتان بکه‌وینن و یارمه‌تیتان بدن به‌لکو له‌وه‌ش بی ده‌سه‌لات ترن که ناتوانن سه‌رخه‌ری خویشیان بن، وه ئه‌گه‌ر بانگیان بکه‌یت بو سه‌ر ریگای راست و هیدایه‌ت گوئی بیستی بانگه‌وازه‌که‌ت نابن چ جای یارمه‌تیده‌رو سه‌رکه‌وینه‌رت بن، وه ده‌یان بینیت سه‌یرت ده‌که‌ن به‌لام ناتبینن (چونکه چاویان نییه) .

وه هه‌روه‌ها خوی په‌روه‌ردگار فره‌مویه‌تی: ﴿وَاتَّخَذُوا مِنْ دُونِهِ ۚ ءَالِهَةً لَا يَخْلُقُونَ شَيْئًا وَهُمْ يُخْلَقُونَ وَلَا يَمْلِكُونَ لِأَنْفُسِهِمْ ضَرًّا وَلَا نَفْعًا وَلَا يَمْلِكُونَ مَوْتًا وَلَا حَيٰوةً وَلَا نُشُورًا﴾ (۳) (الفرقان: ۳) واتا : هاوئل برپارده‌ران جگه له خوی په‌روه‌ردگار

په رستراوی تریان داناوه دهیان په رستن و هاواریان بۆ دهکن له کاتیکیدا ئه و په رستراوانه ناتوانن هیچ شتیکی دروست بکن به لکو خویان دروست کراون، وه هیچ زیان و قازانجیکیان بۆ خویان به دهست نییه ، وه نه مردن و نه ژیان و نه زیندوو کردنه وه شیان به دهسته .

له گهله موو ئه مانه شدا ناتوانن ناخۆشی و نارپه حهتی له سهر ئه و که سانه لابه رن که هاواریان بۆ دهکن یان وه ریگی پنه سهر که سیکی تر، ههروهک خویا په روه ردگار فه رمویه تی: ﴿ قُلْ اَدْعُوا الَّذِیْنَ رَعَمْتُمْ مِّنْ دُوْنِیْ فَلَا یَمْلِكُوْنَ کَشْفَ الضُّرِّ عَنْکُمْ وَلَا نَحْوِیْلًا ۝۵۶ ﴾ (الإسراء: ۵۶) واتا : ئه ی پیغه مبه ر (ﷺ) به و موشریکانه بلئ: که جگه له خویا په روه ردگار ئه په رستن و گومانتان وایه جگه له خویا په روه ردگار وه لامتان ئه داته وه بی گومان بن که به هیچ شیوه یه که ئه و په رستراوانه ناتوانن ناخۆشی و نارپه حه تیتان له سهر لابه رن و بیده ن به سهر که سانیکی تر دا، ده ی که واته تهنه خویا په روه ردگار توانای به سهر هه موو کاریکیدا هه یه .

۴- ئه وه ی که زانراوه به دلنیا ییه وه ئه وانه ی که هاوئل په یداکه ران دهیان په رستن جگه له خویا په روه ردگار له پیغه مبه ران (ﷺ) و پیا و چاکان و فریشته کان و ئه و جنۆکانه ی که باوه رپان هیناوه، هه موویان سه رقالن به کاری خویانه وه و ده ربړینی بی ده سه لاتی خویان به رامبه ر به خویا په روه ردگار، وه پیش برکییانه بۆ نزیک بوونه وه له خویا په روه ردگار و ئومیدیان به رهحم و به زهیی خویا په روه ردگاره و له سزاشی ده ترسین، ده ی که سانیک ئه وه حالیان بیته چون ده په رسترین و هاواریان بۆ ده کریت

که خویشیان وهکو تو بهنده و بی دسه لاتن بهرامبر به خوی پهروهردگار^(۱)، خوی پهروهردگار فهمویه تی: ﴿أُولَئِكَ الَّذِينَ يَدْعُونَ يَبْنُونَ إِلَىٰ رَبِّهِمْ أَلَيْسَ لَهُمْ أَقْرَبُ وَيَرْجُونَ رَحْمَتَهُ وَيَخَافُونَ عَذَابَهُ إِنَّ عَذَابَ رَبِّكَ كَانَ مَحْذُورًا ﴿٥٧﴾﴾ (الإسراء: ٥٧) واتا: ئەى هاوهل برپاردهران ئەوانه ی که ئیوه جگه له خوی پهروهردگار لییان ده پارینه وهو ئەیان په رستن، ئەوان خویان باوهریان هیناوهو خویان به بهنده و بی دسه لات ئەزانن بهرامبر به خوی پهروهردگار وه ئەیانه ویت له خوی پهروهردگار نزیک ببه وه به باوهرینان و کردنی کرده وهی چاکه وه ئومیدیان به پهحم و به زهی خوی پهروهردگار هیهو له سزاشی ئەترسن، ئەی پیغمبر (ﷺ) به پاستی سزای پهروهردگار مهترسی لیکراوه .

۵- خوی پهروهردگار ئەوهی بۆمان پوون کردۆته وه که هه موو په رستراوان جگه له خوی پهروهردگار ده په رستری هه موو هۆکاریکی بی دسه لاتیان تیدا کۆبۆته وه له هه موو پویه که وه، وه ناتوانن وه لامی پارانه وهی ئەو که سانه بده نه وه که لییان ده پارینه وه ، ئەو په رستراوانه (جگه له خوی پهروهردگار) له ئاسمانه کان و زه ویدا به ئەندازهی دهنکه گهردیله یهک (مثقال ذرة) مولکیان نییه، نه به شیوهی سه ر به خو ، نه به شه ریکایه تی ، وه خوی پهروهردگاریش هیچ پیوستی به و په رستراوانه نیه تا یارمه تی ده ری بن له به پێوه بردنی مولک و دسه لاتیدا، وه (شه فاعهت) و تکارکردنی هیچ که سیک سو دی نییه لای خوی پهروهردگار تا خوی پهروهردگار ریگهی پینه دات .^(۱)

(۱) بروهانه : تفسیر ابن کثیر ۴۸/۳، و تفسیر السعدی ۴/۲۹۱.

(۱) بروهانه : تفسیر ابن کثیر ۳/۳۷، و تفسیر السعدی ۶/۲۷۴.

خوای په‌روه‌ردگار فرمویہ‌تی: ﴿ قُلْ اَدْعُوا الَّذِيْنَ زَعَمْتُمْ مِنْ دُوْنِ اللّٰهِ لَا يَمْلِكُوْنَ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ فِي السَّمٰوٰتِ وَلَا فِي الْاَرْضِ وَمَا لَهُمْ فِيْهِمَا مِنْ شَرِكٍ وَمَا لَهُ مِنْهُمْ مِّنْ ظٰهِرٍ وَلَا نَفْعَ الشَّفَعَةُ عِنْدَهٗٓ اِلَّا لِمَنْ اٰذَنَ لَهُٗ حَتّٰى اِذَا فُرِجَ عَنْ قُلُوْبِهِمْ قَالُوْا مَاذَا قَالَ رَبُّكُمْ قَالُوْا الْحَقُّ وَهُوَ الْعَلِيُّ الْكَبِيْرُ ﴿٢٣﴾ (سبأ: ۲۲-۲۳) واتا: ئه‌ی پیغه‌مبەر (ﷺ) به‌و بی‌ باوہ‌رو موشریکانہ بلی: بی‌پارینه‌وہ و هاوار بکن بوئوہ و په‌رستراوانہ‌ی که باوہ‌رتان وایه وه‌لامتان ئه‌دنه‌وہ و به‌ فریاتان دین، نه‌خیرئوہ و په‌رستراوانہ‌ی که ئیوہ هاواری بو ده‌کن (جگه له خوای په‌روه‌ردگار) له ناسمانه‌کان و زه‌ویدا به‌ ئه‌دازه‌ی ده‌نکه گه‌ردیله‌یه‌ک (مثقال ذرة) مولکیان نییہ، نه‌به‌ شیوہ‌ی سہر به‌خو، نه‌به‌ شه‌ریکیاہ‌تی، وه‌ خوای په‌روه‌ردگاریش هیچ پیوستی به‌و په‌رستراوانہ نییہ تا یارمہ‌تی ده‌ری بن له به‌پیوہ‌بردنی مولک و ده‌سه‌لاتی، وه (شه‌فاعت) و تکاردن‌ی هیچ که‌سیک سودی نییہ له لای خوای په‌روه‌ردگار تا خوای په‌روه‌ردگار ریگہ‌ی پینه‌دات .

وه هه‌روه‌ها ده‌فرمویت: ﴿ ذٰلِكُمْ اَللّٰهُ رَبُّكُمْ لَهُ الْمَلٰٓئِكَةُ وَالَّذِيْنَ نَدْعُوْنَ مِنْ دُوْنِهٖٓ مَا يَمْلِكُوْنَ مِنْ قِطْمِيْرٍ ﴿١٣﴾ اِنْ نَدَعُوْهُمْ لَا يَسْمَعُوْا دُعَاۡكُمْ وَلَوْ سَمِعُوْا مَا اسْتَجَابُوْا لَكُمْ وَيَوْمَ الْقِيٰمَةِ يَكْفُرُوْنَ بِشِرْكِكُمْ وَلَا يُنَبِّئُكَ مِثْلُ خَيْرٍ ﴿١٤﴾ (فاطر: ۱۳-۱۴) واتا: په‌روه‌ردگاری ئیوہ ئوہ په‌روه‌ردگاریه که هه‌رچی ده‌سه‌لات و مولک هه‌یه له ناسمانه‌کان و زه‌ویدا هه‌مووی هی ئه‌وه، وه ئوہ په‌رستراوانہ‌ی که ئیوہ (هاوہل بریاردهران) لییان ئه‌پارینه‌وہ و گومانتان وایه سودیان هه‌یه بوټان ، له ناسمانه‌کان و

زه ویدا به ئەندازهی توێکله خورمایهک مولک و دەسه لاتیان نیه، گەر لییان بپارێنه وه گوییان له پارانه وه که تان نییه (چونکه بئ روحن ئەگەر دارو بهرده کان بن، یان مردون و بئ ناگان لیتان ئەگەر مروّف یان فریشته کان یان جنۆکه کان بن ئەوانه ی که ئیوه لییان ئە پارێنه وه) وه دەسه لاتیان نیه به سه ر هیچ شتی کدا وه لامیشتان ناده نه وه، وه له پوژی قیامه تدا به رین لیتان، وه هیچ که سیک هه والت پی نادات به سه ر ئەنجام و دوایی کاره کان وه ک خوای پهروهردگار که زور شاره زاو به ناگایه به هه موو نهینی و ناشکرایه ک .

6- خوای پهروهردگار فرمویه تی: ﴿ وَلَئِنْ سَأَلْتَهُمْ مَنْ خَلَقَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ لَيَقُولُنَّ اللَّهُ قُلْ أَفَرَأَيْتُمْ مَا تَدْعُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ إِنْ أَرَادَنِيَ اللَّهُ بِضُرٍّ هَلْ هُنَّ كَاشِفَاتُ ضُرُّوهُ أَوْ أَرَادَنِي بِرَحْمَةٍ هَلْ هُنَّ مُمْسِكَتُ رَحْمَتِهِ قُلْ حَسْبِيَ اللَّهُ عَلَيْهِ يَتَوَكَّلُ الْمُتَوَكِّلُونَ ﴿٣٨﴾ (الزمر: ٣٨) واتا ئە ی پیغه مبه ر (ﷺ) به هاوئل برپارده ران بلی: ئایا پیم نالین ئەو په رستراوانه ی که ئیوه ده یان په رستن ئەگەر خوای پهروهردگار بیه ویت توشی ناخووشی و نارپه حه تیه کم بکات ئایا ئەوان ده توانن له سه رمی لابه دن، یان ئەگەر خوای پهروهردگار بیه ویت توشی خیرۆ خووشیم بکات ئایا ئەوان ئەتوانن بیگرنه وه و نه هیلن بۆم ببیت، بلی: ته نه ا خوای پهروهردگارم به سه که پشتی پی ببهستم و داوی لیبکه م وه پشت بهستوانی راسته قینه ش ته نه ا پشت به خوای پهروهردگار ده بهستن.

7- وه ههروهه فرمویه تی: ﴿ وَلَا تَدْعُ مِنْ دُونِ اللَّهِ مَا لَا يَنْفَعُكَ وَلَا يَضُرُّكَ فَإِنْ فَعَلْتَ فَإِنَّكَ إِذَا مِنَ الظَّالِمِينَ ﴿١٠٦﴾ وَإِنْ يَمَسُّكَ اللَّهُ بِضُرٍّ فَلَا كَاشِفَ لَهُ إِلاَّ هُوَ وَإِنْ يُرِدْكَ

يَحْيِرْ فَلَا رَادَّ لِفَضْلِهِ يُصِيبُ بِهِ مَن يَشَاءُ مِّنْ عِبَادِهِ وَهُوَ الْغَفُورُ الرَّحِيمُ ﴿١٠٧﴾ (یونس: ۱۰۶-۱۰۷) واتا: ئەی پیغمبەر (ﷺ) مه پارپۆه و هاوار مه که بۆ جگه له خوای پهروهردگار که نه سودت پیده گه یه نیت گهر هاواری بۆ بکهیت و لئی بپارپیتتهوه، وه نه زیانت پیده گه یه نیت گهر هاواری بۆ نه کهیت و لئی نه پارپیتتهوه، تۆ ئەگهر ئەو کارهت کرد ئەبیت له هاوئل بریاردهران و موشریکان، ئەگهر خوای پهروهردگار بیهویت توشی نارهحه تیهکت بکات هیچ کهس ناتوانیت له سهرتی لابه ریت تهنه خۆی نه بیت، وه ئەگهر بیهویت توشی خێرو خۆشیهکت بکات هیچ کهس ناتوانیت و رینگر نییه له بهرامبهر فه زلی خوای پهروهردگادا، خێرو به ره کهت ئەرپژیت به سه ره هه که سیك له بنده گانی که خۆی ویستی لییه تی، وه خوای پهروهردگار لیخۆش بوو به به زه ییه بهرامبهر ئەو که سانه ی که ته و به ئەکه ن و ئەگه رپینه وه بۆ لای با هاوه لیشیان بۆ بریاردابیت .

موسلمانی خۆشه ویست ئەوه وه سفی هه موو په رستراویکی دروست کراوه که ناتوانیت نه سودو قازانج و نه زیانیش به هیچ که سیك بگه یه نیت، ئەوه ی که بتوانیت به هاناته وه بیت و سودت پیببه خشیت تهنه خوای پهروهردگاره، بۆیه هه رکه سیك بپارپیتتهوه و داوا له کهس و شتیك بکات ﴿که نه سودی پیده گه یه نیت ئەگهر هاواری بۆ بکات و لئی بپارپیتتهوه، وه نه زیانی پیده گه یه نیت ئەگهر هاواری بۆ نه کات و لئی نه پارپیتتهوه﴾ ئەوه زولم و سته می له خۆی کردووه و خۆی توشی شیرکی گه وره کردووه، جا موسلمانی خۆشه ویست ئەگهر پیغمبەر (ﷺ) له غه یری خوای پهروهردگار بپارپیتتهوه و هاواری بۆ بکات ببیت له که سانی سته م کار و هاوئل

بریاردهران ، نهی ده بیئت که سانی تر حالیان چۆن بیئت؟^(۱) ﴿له کاتیکدا زۆریک له موسلمانان باوهری ته و او بیان به پیاو چاکان و مه لائیکه و جنۆکه و دار و بهردو میروو و گۆره کان ههیه گوايه دهسه لاتیان ههیه سودو قازانج و زیان به غهیری خۆیان بگهیهنن﴾
 بۆیه نهوهی سودو قازانج و زیانی به دهست بیئت و شایستهی په رستن بیئت به تاک و تهنها، تهنها خوی پهروهردگار ﴿وَإِنْ يَمَسُّكَ اللَّهُ بِضُرٍّ فَلَا كَاشِفَ لَهُ إِلَّا هُوَ وَإِنْ يَمَسُّكَ بِخَيْرٍ فَهُوَ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ﴿۱۷﴾﴾ (الأعام: ۱۷).

وه ههروهها فهرمویهتی : ﴿وَمَنْ أَضَلُّ مِمَّن يَدْعُوا مِن دُونِ اللَّهِ مَن لَّا يَسْتَجِيبُ لَهُ إِلَىٰ يَوْمِ الْقِيَامَةِ وَهُمْ عَن دُعَائِهِمْ غَفْلُونَ ﴿۵﴾ وَإِذَا حُشِرَ النَّاسُ كَانُوا لَهُمْ أَعْدَاءً وَكَانُوا بِعِبَادَتِهِمْ كَافِرِينَ ﴿۶﴾﴾ (الأحقاف: ۵-۶) واتا: کئی له وکسه سه سته م کارترو گومراو سه رلیشیواتره که له غهیری خوی پهروهردگار نه پارپته وه و هاواری بۆ دهکات که ههتا پۆژی قیامهت (نهو په رستراوه) وه لآمی ناداته وه و له هاوار بۆ کردنه کانیان بی ئاگان، وه کاتیک خوی پهروهردگار کۆیان دهکاته وه و ههشریان دهکات له پۆژی قیامهتدا، هاوار بۆکراوان (په رستراوان) دهبنه دوژمنیان و خۆیان بهری دهکن لهو په رستنانهی که هاوئل بریاردهران بۆیان نه نجام دابوون .

ئایا که سیئ ههیه لهو که سه سته م کارترو گومراو سه رلیشیواتر بیئت لهو هاوئل بریاردهرانه که جگه له خوی پهروهردگار نه په رستن و هاواریان بۆ دهکن؟ بی گومان

(۱) بپوانه : تیسیر الکریم الرحمن فی تفسیر کلام المنان ، للسعدی، ص ۳۳۱.

هیچ کس نییه له و کهسه ستهم کارترو گومراو سه رلیشیواتر بیت. له کاتیکا په رستراوه کان وه لأمیان ناده نه وه چه ندیک ئه وان له دونیادا بن، وه به ئه اندازه ی دهنکه گه ردیله یه ک (مثقال ذرة) سو دیان پینا گه یهن، وه گوئی بیستی پارانه وه کانیان نابن و وه لأمیان ناده نه وه، ئه وه یه حالیان له دونیادا، وه له قیامه تیشدا په رستراوان خویان لیان بهری دهکن وده بنه دوژمنیان و هندیکیان نه فرته له هندیکیان دهکن و هندیکیان خویان له هندیکیان بهری دهکن (۱).

۸- هینانه وهی نمونه کان پوونترین و به هیزترین ریگن بو پیشاندان و پوونکرده وهی شته عه قلیه کان له شیوهی کاره ههست پیگراوه کاند، که ئه ویش گه وره ترین هوکاره بو په ددانه وهی بت په رستان و هه لوه شاننده وهی بیروبا وهی پوچه لیان و یه کسان کردنی بت و په رستراوه کانیان له گه ل خوی په روه ردگارد له په رستن و به گه وره زانینیاندا، له بهر زوری ئه م جوړه نمونانه له قورئانی پیروزدا تهنها سی نمونه باس ئه که م تا زیاتر مه به ستمان پوون بیته وه :

أ- خوی په روه ردگار فه رمویه تی: ﴿يَتَأْتِيهَا النَّاسُ ضَرْبَ مَثَلٍ فَاسْتَمِعُوا لَهُ﴾
 ﴿الَّذِينَ تَدْعُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ لَنْ يَخْلُقُوا ذُبَابًا وَلَوْ اجْتَمَعُوا لَهُ وَإِنْ يَسْلُبْهُمُ الذُّبَابُ شَيْئًا لَا يَسْتَنْقِذُوهُ مِنْهُ ضَعُفَ الطَّالِبُ وَالْمَطْلُوبُ﴾ (۷۳)
 ﴿مَا قَدَرُوا اللَّهَ حَقَّ قَدْرِهِ إِنَّ اللَّهَ لَقَوِيٌّ عَزِيزٌ﴾ (۷۴) (الحج: ۷۳-۷۴) و اتا: ئه ی خه لکینه (هاوئل

(۱) بیوانه : تیسیر الکریم الرحمن فی تفسیر کلام المنان ، ص ۷۲۴.

برپاردهران) خوی پهروهردگار نمونه یه کی هیئاوه ته وه له سهر بی دهسه لاتی په رستراوه کانتان جوان گوی له و نمونه یه بگرن و لپی تی بگن نه و په رستراوانه ی که ئیوه دهیان په رستن و هاواریان بۆ ده که ن جگه له خوی پهروهردگار گهر هر هموویان کۆ ببنه وه بۆ دروست کردنی تهنه یه کی میشیکی ناتوانن، به لکو له وهش بی تواناو بی دهسه لاتی ترن له کاتیکیدا نه گهر میشیکی (که یه کیکه له بی هیزترین دروست کراوه کانی خوی پهروهردگار) بی و شتیکی شیرین یان خواردنیکی به سه ریانه وه هه بی و بیبات ناتوانن لپی بسه ننه وه ، به راستی په رستراوه کان و میشه کان زۆر بی دهسه لاتی^(۱)، یان به راستی په رستراوه کان و نه و که سانه ی که هاواریان بۆ ده که ن و دهیان په رستن بی دهسه لاتی^(۱)، وه به راستی نه و که سانه ی که له غیری خوی پهروهردگار ده پارینه وه و دهیان په رستن ریزو گه وره یی خوی پهروهردگاریان نه زانیوه و پیزی ته و او یان نه گرتوه له کاتیکیدا له گه ل خوی پهروهردگارا په رستراوی تر ده په رستن، به راستی تهنه خوی پهروهردگار به تواناو به دهسه لاتی و به هیزه، هه موو شتیکی دروست کردوه و زاله به سهر هه موو شتیکیدا به هیزو توانای خوی بی نه وه ی هیچ ریگریکی هه بی و .

پیویسته له سهر هه موو بنده یه کی گوی له م نمونه جوانه بگری و زۆر به جوانی لپی ورد بیته وه، چونکه به راستی هه موو جۆر شته شرکیه کان له دلیدا بن بر ده کات و نایه یلیت، نه و په رستراوانه ی که ده په رستری و هاواریان بۆ ده کریت نه گهر هه موویان

(۱) له سهر بۆ چونی ابن عباس (رضی الله عنه) ، وه ابن جریر الطبری نه م پایه ی په سه ند کردوه . بپوانه : تفسیر القرآن العظیم للامام ابن کیر رحمه الله تعالی (۳/۳۱۶)

(۱) له سهر بۆ چونی ئیمامی (السندی) به ، وه بپوانه (تفسیر القرآن العظیم للامام ابن کیر - رحمه الله تعالی ، (۳/۳۱۶) .

کۆ ببه‌نه‌وه مِیشیکِ دروست بکه‌ن ناتوانن، ئە‌ی ئە‌بێ چۆن بتوانن شتی گه‌وره‌تر دروست بکه‌ن؟ به‌لکو ناتوانن سه‌رکه‌ون به‌سه‌ر ئە‌و مِیشه‌ بێ ده‌سه‌لاته‌ که شتیکی شیرین یان خواردنیکیان به‌سه‌ره‌وه بیته‌ بیبات لێی بسه‌نه‌وه، ئە‌و په‌رستراوانه‌ نه‌ ده‌توانن مِیشیکِ که بێ ده‌سه‌لات ترین دروست کراوه دروست بکه‌ن، وه ده‌سه‌لاتیان نییه‌ به‌سه‌ر ئە‌و مِیشه‌دا که شتیکیان به‌سه‌ره‌وه بیته‌ بیبات و لێیان بسه‌نه‌وه، ئای چه‌ندی بێ ده‌سه‌لات و بێ توانان ئە‌و په‌رستراوه باطل و ناراستانه‌! ده‌ی که‌وابوو چۆن که‌سیکی ژيرو عاقل ده‌یان په‌رستیت و هاواریان بۆ ده‌کات جگه‌ له‌ خوای په‌روه‌ردگار؟!

ئە‌م نمونه‌یه‌ یه‌کیکه‌ له‌ پوون ترین و به‌هیزترین نمونه‌کانی قورئانی پیروژ له‌سه‌ر به‌تالی و نادروستی هاوہل بریاردان بۆ خوای په‌روه‌ردگار، وه‌پونترین و به‌هیزترین نمونه‌یه‌ له‌سه‌ر نه‌زانی و نه‌فامی که‌سانی هاوہل بریاردەر بۆ خوای په‌روه‌ردگار. (۱)

ب- وه‌ له‌ جوانترین نمونه‌کانی قورئانی پیروژ که به‌لگه‌ بیته‌ له‌سه‌ر نادروستی و ناشیاوی هاوہل بریاردان بۆ خوای په‌روه‌ردگار، وه‌ خه‌ساره‌و مه‌ندی خاوه‌نه‌که‌ی وه‌ هاتنه‌دی شتیکی به‌ پیچه‌وانه‌ی ئاواته‌که‌یه‌وه، فه‌رموده‌ی خوای په‌روه‌ردگار که فه‌رمویه‌تی: ﴿مَثَلُ الَّذِينَ أَخَذُوا مِنَ دُونِ اللَّهِ أَوْلِيَاءَ كَمَثَلِ الْعَنكَبُوتِ اتَّخَذَتْ بَيْتًا وَإِنَّ أَوْهَرَهُ الْبُيُوتِ لَبَيْتُ الْعَنكَبُوتِ لَوْ كَانُوا يَعْلَمُونَ﴾ (۴۱)

(۱) بېوانه: أمثال القرآن، لابن القيم، ص ۴۷، والتفسير القيم، لابن القيم، ص ۳۶۸، وتفسير البغوي، ۲۹۸/۳، وتفسير ابن كثير، ۲۳۶/۳، وفتح القدير للشوكاني، ۴۷۰/۳، وتفسير السعدي، ۳۲۶/۵.

(العنکبوت: ۴۱) و اتا: نمونهی ئه و که سانهی که جگه له خوای پهروهردگار خوشه ویست و په رستراوی تریان داناوه ئومیدی سه رکه وتن و بزق و هیئانی خوئی و لابردنی ناخوشیان پییانه، ئه وان له و کاره یاندا وهکو جالجالوکه یه ک وان کاتیك ئه و جالجالوکه یه لانه یه ک دروست دهکات تا سودی لی ببینیئ و له پالییدا به سیته وه به لام سودی پییانه یه نیئ له به رئه وهی سوکترین و بی هیزترین لانه یه ، به هه مان شیوه ئه و په رستراوانه ی که هاوہل بریارده ران هاواریان بو ده کهن و پشتیان پی به هیز ده کهن وهکو لانه ی ئه و جالجالوکه یه وایه که هیچ سودیان پی ناگه یه نن، ئه گهر هاوہل بریارده ران ئه و حاله یان بزانیایه یان گوئیان پی بدایه جگه له خوای پهروهردگار خوشه ویست و په رستراوی تریان دانه ئه نا .

ئهمه ش نمونه یه که که خوای پهروهردگار هیئاویتییه وه بو ئه و که سانه ی که له گه ل خوای پهروهردگارد ا په رستراوی تر ده په رستن مه به ستیان پییان به هیز بوون و سودو قازانجیانه، خوای پهروهردگار پوونی کردو ته وه ئه و هاوہل بریارده رانه بی دهسه لاتن (وهکو ئه و په رستراوانه ی که ئه وان گپراویانن به خوشه ویست و په رستراو جگه له خوای پهروهردگار) به لکو له وان بی دهسه لات ترن، هاوہل بریارده ران له بی دهسه لاتیان و ئه و هاوہله ی که بریاری ئه دن بو خوای پهروهردگار نمونه یان وهکو جالجالوکه یه ک وایه (که یه کیکه له بی هیزترین دروست کراوه کانی خوای پهروهردگار) که لانه یه ک دروست دهکات تا سودی لی ببینیئ و له پالییدا به سیته وه به لام له بهر لاوازی و ناسکی ئه و داوانه ی که لیی دروست کردوه هیچ سودی لی نابینیئ ، به هه مان شیوه که سانی هاوہل بریارده ریش کاتیك په نا ده به نه بهر جگه له خوای پهروهردگار

هیچ سودیان پیناگه یه نن به وینه ی لانه یه ی ئه و جالجالۆکه یه چون سودی پیناگه یه نیت،
وه بی دهسه لاتی له سهر بی

دهسه لاتیان زیاد دهکات .^(۱)

ج- وه له پوون ترین و جوانترین نمونه کانی قورئانی پیروژ که به لگه بیت له سهر ئه وه ی
که که سی موشریک حال و کاره کانی پچر پچر و نارپکه و که سیکی سه رسامه له
کاره کانیدا، فه رموده ی خوی پهروه ردگار که فه رمویه تی : ﴿ ضَرَبَ اللَّهُ مَثَلًا رَجُلًا
فِيهِ شُرَكَاءُ مُتَشَكِّسُونَ وَرَجُلًا سَلَمًا لِرَجُلٍ هَلْ يَسْتَوِيَانِ مَثَلًا الْحَمْدُ لِلَّهِ بَلْ أَكْثَرُهُمْ لَا
يَعْلَمُونَ ﴾ (الزمر: ۲۹) واتا: خوی پهروه ردگار نمونه ی له سهر بهنده یه ک
هیناوه ته وه له کاتی کدا ئه و بهنده یه هی چند که سیکی بیت ههر یه ک بو ئیش و
مه بهستی خوی به کاری به نیت، وه بهنده یه ک تهنه بهنده یه ک که سیکی بیت ، ئایا
ئه و دوو بهنده یه یه کسانن ؟ بی گومان نه خیر . سوپاس بو خوی پهروه ردگار ، به لکو
زۆربه ی خه لکی نازانن .^(۲)

ئه مه ش نمونه یه که خوی پهروه ردگار هینا ویتیه وه سه باره ت به که سیکی هاوئل
بریاردرو که سیکی تهنه یه کخوا په رست، که سیکی هاوئل بریاردرو له کاتی کدا چند
په رستراویک ئه په رستیت شو به نیتراوه به بهنده یه ک که بهنده و ژیر دهسته ی چند
که سیکی را جیاوازو په وش خراپ و نا کۆک بیت ههر یه که یان ئه یه ویت بو خزمه تی

^(۱) بیوانه : تفسیر البغوي ۳/ ۶۸، ۴، وأمثال القرآن لابن القيم ص ۲۱، وفتح القدير للشوكاني ۴/ ۲۰۴.

^(۲) بیوانه : (تفسیر القرآن العظيم للإمام ابن کیر رحمه الله تعالى) (۴/ ۶۸)

خوڻي به ڪاري بهيڻيٽ، ٺهويش ناتوانيٽ مه به ستي هموويان بينيٽه دي و پازيبان بڪات
بويه هميشه له نارهه تي دايه .

به لام ڪه سي خوا به تهنها په رست له ڪاتيڪدا تهنها خواي تاڪ و تهنها ده په رستيٽ،
نمونه ي وه ڪو به نده يه ڪ وايه ڪه تهنها هي يه ڪه س بيٽ و ته واو خوڻي دايٽه ده ستي
و له مه به سته ڪاڻي بزانيٽ وه ٺه و ريگه يه ي ڪه ده يگه يه نيٽه پازي بووني، بويه هميشه
ڪه سيڪي دل ٺارامه و دوره له ڪيشه و راجيائي و دو به ره ڪي، به لڪو ڪه سيڪه ته واو
خوڻي ته تسليمي خاوه نه ڪه ي ڪردو وه بي هيچ ڪيشه و ناڪوڪيه ڪ تيايدا، له گه ل ٺه و
همو و سوڙو به زه يي و په حمه ي خاوه نه ڪه ي بوي و به پڙوه بردن و چاوڊيري ڪردي
ڪاره ڪاڻي بوي، ٺايا ٺه و دو به نده يه يه ڪسانن؟ وه لام: بي گومان نه خير به هيچ
شيوه يه ڪ يه ڪسان نين .⁽¹⁾

موسلمانن خوشه ويست نمونه ي به نده ي يه ڪه م وه ڪو ٺه و ڪه سه وايه ڪه هر روڙه ي
له پيغه مبهرو (عليه السلام) پياو چاڪ و مه لائيڪه و دارو به ردو بتيڪ ده پارپيٽه وه بويه ٺه وه
حاليٽي، وه به نده ي دوهميان خوڻي داوه ته ده ست خواي په روه ردگار تهنها ٺه و
ده په رستيٽ و له وه ده پارپيٽه وه .

9- ٺه و خوايه ي ڪه شايسته ي په رستن بيٽ به تاڪ و تهنها ٺه و خوايه يه ڪه
ده سه لاتي به سه ر همو و شتيڪدا هه يه، وه درڪي به همو و شتيڪ هه يه، وه ته واو هيڙو

⁽¹⁾ بپوانه : تفسير البغوي ٧٨/٤، وابن ڪثير ٥٢/٤، والتفسير القيم، لابن القيم، ص ٤٢٣، وفتح القدير للشوڪاني ٤/٤٦٢،
وتفسير السعدي ٦/٤٦٨، وتفسير الجزائري ٤/٤٣.

دهسه لات و زالبون و سه رکه و تنی به سه ره هموو شتی کدا هیه، وه عیلم و زانیاری به هموو شتی ک هیه، وه مولکی دونیاو قیامه تی به دهسته، وه هموو سودوو قازانچ و زیناییکی به دهسته، وه به خشین و گرته وه تهنه به دهست ئوه، بویه خوایه ک ئوه دهسه لات و پله و پایهی بیّت پیویسته یادی بکری و له بیر نه کری، وه سوپاسی بکری و بی باوه پی به رامبه نه کری، وه گوئی رایه لی بکری و سه ریچی نه کری، وه به تاک و تهنه بپه رستری و هاوه لی بۆ برپار نهدری. ^(۱) (گه وره یی تهنه بۆ خوا ی په روه ردگاره) .

سيفاته ره‌هاو ته‌واوه‌کانی خوا ی په‌روه‌ردگار هیچ که‌س په‌ی پی‌ نابات (إحاطة)، به‌لام بۆ زیاتر رۆن بونه‌وه‌ی گه‌وره‌یی ده‌سه‌لاتی چه‌ند نمونه‌یه‌ک باس ده‌که‌ین:

۱- خوا ی په‌روه‌ردگار تاک و تهنه‌ی به په‌رستراویتی: هیچ که‌سیک شایسته‌ی په‌رستن نییه تهنه خوا ی تاک و تهنه نه بیّت ، ئوه خوایه ی که همیشه زیندوو و مردنی به سه‌ردا نایات، ئوه خوایه ی که پاریزه‌ری هموو شتی که و خوی به خوی پاوه‌ستاوه و پیویستی به هیچ یه کی ک له دروست کراوه‌کانی نییه و بی پیویسته لیان، به لکو هموو دروست کراوه‌کانی پیویستیان پییه تی له هموو شتی کدا، وه له ته‌واوی

(۱) پروانه : تفسیر البغوي ۲۳۷/۱، ۷۱/۳، ۸۸/۲، ۳۷۲، واین کثیر ۱/۳۰۹، ۲/۵۷۲، ۳/۴۲، ۲/۱۲۷، ۴۳۵، ۵۷۰، ۱/۳۴۴، ۲/۱۳۸، و تفسیر السعدي ۱/۳۱۳، ۷/۶۸۶، ۲/۳۸۱، ۳/۳۹۷، ۴/۲۰۴، ۶/۳۶۴، ۱/۳۵۶، ۲/۳۷۲، وأضواء البیان ۲/۱۸۷، ۳/۲۷۱.

ژیان و همهیشه زیندوویییه که ی ئه وه یه که نه خه وو نه خه وه نوسکیی به سه ردا نایات، وه هموو ئه وانه ی که له ئاسمانه کان و زه ویدایه به نده ی ئه ون و له ژیر توانا و دهسه لاتی ئه ودان ، ههروهک خوی پهروهردگار فهرمویه تی: ﴿إِنْ كُلُّ مَنْ فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ إِلَّا آتَى الرَّحْمَنِ عَبْدًا﴾ (۱۳) ﴿لَقَدْ أَحْصَيْنَاهُمْ وَعَدَّهُمْ عَدًّا﴾ (۱۴) (مریم: ۹۳-۹۴) واتا: هه رچی دروست کراو له ئاسمانه کان و زه ویدایه له پوژی قیامه تدا ئه گه رینه وه بو لای خوی پهروهردگار به مل که چی و به ندایه تیه وه و دان نان به په رستراویتی خوی پهروهردگار، وه بی گومان خوی پهروهردگار ئاگای له ژماره ی هموو به نده کانیتی و هیچیان له خوی پهروهردگار وون نابن .

وه له ته واوه تی مولک و دهسه لات و گه وره یی خو یه تی که شه فاعه ت و تکا کردنی هیچ کهس سو دی نییه تا خو ی ریگه ی پی نه دات، هه موو خاوه ن پله و پایه و تکا کاران به نده ی خوی پهروهردگارن، ناتوانن شه فاعه ت و تکا بکه ن تا ریگه یان پی نه دات، وه خوی پهروهردگار ریگه به هیچ کهس نادات تا شه فاعه ت و تکا بکات تا خو ی لیی پازی نه بیّت، وه زانیاری و عیلمی خوی پهروهردگار ده وره ی هه موو بونه وه رانی داوه، وه هیچ کهس یك ناتوانیّت ئاگای له زانیاری و عیلمی خوی پهروهردگار هه بیّت مه گه ر که سانیک خو ی ئاگاداریانی کرد بیّته وه (وهک پیغه مبه ران ^{صَلَاتِ} عَلَیْهِمْ) وه هه ر له گه وره یی خو یه تی که کورسییه که ی هینده ی ئاسمانه کان و زه وی فراوانه، وه ئاسمانه کان و زه وی پاراستوو ه به هه موو بونه وه رانه وه که تیایدان، وه پاراستنیان هیچ بارگرانی و قورسی نییه به لای خوی پهروهردگاره وه، به لکو زور سوک و ئاسانه به لایه وه، سه رکه وتوو زاله بو ئه نجام دانی هه ر کاریک که خو ی ویستی لییه تی ، به رزو بلنده به زاتی خو ی به سه ر دروست کراوه کانیدا، وه به رزو بلنده به گه وره یی و سیفاته کانی،

ئو خوابه به رزو بلندهی که سه رکه وتوو بلنده به سهر هموو دروست کراوه کانیدا وه هموو دروست کراوه گانی مل که چ بوونه بوی ، ئو خوابه ی که هموو سیفاتیکی گورهیی و به رزی ههیه، وه ئو وهی به لگه بیت له سهر بوونی ئم هموو سیفاته به رزو

گه ورنه بۆ خوی پوره دگار فهرموده ی خوی پوره دگار که فهرمویه تی: ﴿اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ الْحَيُّ الْقَيُّومُ لَا تَأْخُذُهُ سِنَّةٌ وَلَا نَوْمٌ لَهُ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ مَنْ ذَا الَّذِي يَشْفَعُ عِنْدَهُ إِلَّا بِإِذْنِهِ يَعْلَمُ مَا بَيْنَ أَيْدِيهِمْ وَمَا خَلْفَهُمْ وَلَا يُحِيطُونَ بِشَيْءٍ مِّنْ عِلْمِهِ إِلَّا بِمَا شَاءَ وَسِعَ كُرْسِيُّهُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ وَلَا يَئُودُهُ حِفْظُهُمَا وَهُوَ الْعَلِيُّ الْعَظِيمُ﴾ (البقرة: ۲۵۵) ﴿

خوابه یه که هیچ په رستراویکی حق و راستی تر نییه جگه له خوی. ﴿لَا تَأْخُذُهُ سِنَّةٌ وَلَا نَوْمٌ﴾ خوابه که نه خوو نه خوه نوسکی نایباته وه، ئو وهش له ته وای گورهیی و به ده سه لاتیته تی که هه میسه به ناگایه. ﴿لَهُ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ﴾ خوابه که

هه رچی مولک و سامان و ده سه لاتی ناسمانه کان و زهوی ههیه هی خویه تی. ﴿مَنْ ذَا الَّذِي يَشْفَعُ عِنْدَهُ إِلَّا بِإِذْنِهِ﴾ کی هه یه تکاوشه فاعهت بکات له لای تا ئو و پازی نه بیت و ریگهی پینه دات؟ ﴿يَعْلَمُ مَا بَيْنَ أَيْدِيهِمْ وَمَا خَلْفَهُمْ﴾ خوی پوره دگار خوابه که زانیاری ته وای ههیه و ناگای له هموو ئو شتانه ی که پوویمان داوه یان پوویمان نه داوه ههیه، وه ناگای له هموو هه لاس و کهوت و جوله ی سه ره تاو کو تاو نهینی و ناشکرای

هموو بهنده کانی ههیه . ﴿وَلَا يُحِيطُونَ بِشَيْءٍ مِّنْ عِلْمِهِ إِلَّا بِمَا شَاءَ﴾ هیچ کهس له دروستکراوه کانی زانیاریان نیه به زانیاری خوی پهروهردگار مهگه رئه وهی خوی بیه ویت فیریان بکات (وهک وهی بؤ پیغه مبه ران (علیهم الصلوة والسلام) . ﴿وَسِعَ كُرْسِيُّهُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ وَلَا يَئُودُهُ حِفْظُهُمَا﴾ کورسی خوی پهروهردگار فراوانی و گه ورهیی به ئەندازهی فراوانی ئاسمانه کان و زهوییه، به پیره بردن و پاراستنیان لای خوی پهروهردگار هیچ قورسی و گرانیکی تیدا نییه . ﴿وَهُوَ الْعَلِيُّ الْعَظِيمُ﴾ خوی پهروهردگار زور بلندو به رزو گه ورهیه .

۲- خوی پهروهردگار ئەو په رستراوهیه که هه موو شتیك مل که چن بؤ دهسه لات و گه ورهیه کهی، وه هه موو دروست کراوه کان به گشتی: بی گیان و نازهل و مروّف و جنوکه و فریشته کان گه ردن که چ و خو به دهسته وه داون بؤ خوی پهروهردگار، ههروهک خوی پهروهردگار فه رمویه تی: ﴿وَلَهُ أَسْلَمَ مَنْ فِي السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ طَوْعًا وَكَرْهًا وَإِلَيْهِ يُرْجَعُونَ﴾ (آل عمران: ۸۳) و اتا: ئەوهی له ئاسمانه کان و زه ویدایه ته سلیمی خوی پهروهردگار بوونه و له ژیر دهسه لاتی ئەودان جا به خوشی و حهزی خویان بیت یان نا ، موسلمان به دل و لاشه ی ته سلیمی خوی پهروهردگار بووه و بی باوه رپیش به لاشه ته سلیمی خوی پهروهردگار بووه، وه له رۆژی قیامه تدا گه رانه وه تهنها بؤ لای خوی پهروهردگار .

۳- خوی پهروهردگار ئەو په رستراوهیه که هه موو سودو قازانچ و زیانیکی به دهسته، ئەگه ر هه موو دروست کراوه کانی خوی پهروهردگار کۆ ببه وه تا سود به

یه کیك له دروست کراوه کانی بگه یهنن ناتوانن سودو قازانجی پی بگه یهنن مه گهر خوی پهروردگار بوی نوسی بیئت تا ئه و سودهی پی بگات، وه ئه گهر هموو دروست کراوه کانی کو ببنه وه تا زیانیك به یه کیك له دروست کراوه کانی بگه یهنن ناتوانن زهره رو زیانی پی بگه یهنن (ئه گهر بچوکترین زیانیش بیئت) گهر خوی پهروردگار ویستی لی نه بیئت ئه و زیانه ی پی بگات: ﴿وَإِنْ يَمَسُّكَ اللَّهُ بِضُرٍّ فَلَا كَاشِفَ لَهُ إِلَّا هُوَ وَإِنْ يُرِدْكَ بِخَيْرٍ فَلَا رَادَّ لِفَضْلِهِ يُصِيبُ بِهِ مَنْ يَشَاءُ مِنْ عِبَادِهِ وَهُوَ الْغَفُورُ الرَّحِيمُ ۝۱۰۷﴾ (یونس: ۱۰۷) واتا: تو ئه ی پیغه مبه ر (ﷺ) ئه گهر خوی پهروردگار بیه ویئت توشی نارپه حه تیه کت بکات هیچ که س ناتوانیئت له سهرتی لابه ریئت تهنها خوی نه بیئت، وه ئه گهر بیه ویئت توشی خیرو خوشیه کت بکات هیچ که س ناتوانیئت و ریگر نییه له به رامبه ر فه زلی خوی پهروردگارد، خیرو به ره که ت ئه ریژیئت به سه ر هه ر که سیك له بهنده کانی که خوی ویستی لییه تی، وه خوی پهروردگار لیخوش بوو به به زه ییه بو ئه و که سانه ی که ته وبه ئه که ن و ئه گهرینه وه بو لای با کاتی خوی چه ندیک تاوانیان کرد بیئت و هاوه لیشیان بو بریاردابیئت .

۴- خوی پهروردگار ئه و خوی به ده سه لاته یه که ده سه لاتی به سه ر هه ر هموو

شتیکدا هه یه ، هیچ شتیک بی ده سه لات و بی توانای ناکات، هه ره ک فه رمویه تی: ﴿إِنَّمَا أَمْرُهُ إِذَا أَرَادَ شَيْئًا أَنْ يَقُولَ لَهُ كُنْ فَيَكُونُ﴾ (یس: ۸۲) واتا: بریارو فه رمانه کانی خوی پهروردگار وایه کاتیك بیه ویئت هه ر شتیک بکات پی بفرموی ببه یه کسه ر ئه بیئت. خوی پهروردگار ئه و خوی به که عیلم و زانیاریه که ی ده وره ی هه موو شتیکی داوه و له هه موو نه یینی و شاراوه کان ناگاداره: ئه وه ی که پووی داوه و ئه وه ی

که نیستا پروو ئهدات، وه ئه وهی که هیشتا پرووی نه داوه ئه گهر پروو بدات به چی شیوهیه که ئه بیّت له ههر همووی ناگاداره و عیلمی پییان ههیه .^(۱)

خوای پهروهردگار فهرمویه تی: ﴿ إِنَّ اللَّهَ لَا يَخْفَىٰ عَلَيْهِ شَيْءٌ فِي الْأَرْضِ وَلَا فِي السَّمَاءِ ٥ ﴾

﴿ آل عمران: ٥ ﴾ و اتا: بئی گومان خوای پهروهردگار هیچ شتیکی لی وون نابیت نه له

ناسمانه کان و نه له زه ویدا. وه ههروهها فهرمویه تی: ﴿ وَمَا يَعْزُبُ عَنْ رَبِّكَ مِنْ مِّثْقَالٍ

ذَرَّةٍ فِي الْأَرْضِ وَلَا فِي السَّمَاءِ وَلَا أَصْغَرَ مِنْ ذَلِكَ وَلَا أَكْبَرَ إِلَّا فِي كِتَابٍ مُبِينٍ ٦١ ﴾ (یونس:

٦١) و اتا: پهروهردگاری تو هیچ شتیکی لی وون نابیت و شاراوه نییه لای نه له

ناسمانه کان و نه له زه ویدا ئه گهر ئه و شته به کیشی دهنکه گهر دیلهیه که بیّت یان

بچوکت یان گه وره تریش بیّت هه مووی نوسراوه و دیاری کراوه له کیتابیکی دیاری

کراودا که (لوح المحفوظ). وه ههروهها فهرمویه تی: ﴿ وَعِنْدَهُ مَفَاتِحُ الْغَيْبِ لَا يَعْلَمُهَا

إِلَّا هُوَ وَيَعْلَمُ مَا فِي الْبُرِّ وَالْبَحْرِ وَمَا تَسْقُطُ مِنْ وَرَقَةٍ إِلَّا يَعْلَمُهَا وَلَا حَبَّةٍ فِي ظُلْمَةٍ

الْأَرْضِ وَلَا رَطْبٍ وَلَا يَابِسٍ إِلَّا فِي كِتَابٍ مُبِينٍ ٥٩ ﴾ (الأنعام: ٥٩) و اتا: کلیلی نه پنییه کان لای

خوای پهروهردگارن و هیچ کهس نایان زانیت تهنها خوئی نه بیّت، وه هه موو ئه و شتانهی

که دیارن و بهرچاون له ووشکانی و ده ریاکاندا خوای پهروهردگار ده یان زانیت و ناگای

لییانه، وه هیچ گه لا داریک له ده شتایی و ناو شارو دنییه کاندا ناوهریّت خوای

پهروهردگار ده یان زانیت و ناگای لییانه، وه هیچ دهنکه دانه و بیلهیه که نییه له ناو

^(۱) بپوانه : تفسیر ابن کثیر ۱/۳۴۴، ۲/۱۳۸، و السعدی ۲/۳۵۶، ۲/۳۷۲.

جهرگه و تاریکاییه کانی زه ویدا ئیلا خوی پهروهردگار عیلم و زانیاری پیی ههیه که چۆن ئه پرویت و چهند ئه پرویت، وه هیچ وشکایی و ته پاییه ک نییه، وه هه موو ئه و شتانه ی که بوونه و پرویانداهه یان هیشتا نه بونه و پرویان نه داوه گهر بین و پوو بدن چۆن ئه بن خوی پهروهردگار ئاگای له هه موویان ههیه و له کیتابیکی دیاری کراودا که (لوح المحفوظ) هه نوسیویتی که ئه بی چۆن بین و پوو بدن. خوی پهروهردگار نوسیویانیی له کاتی کدا هه موویان ئه زانییت له بهر گه ورهیی و گرنگیه که ی، و اتا : بزنان ئه وه ی پاداشت و سزای تیدا نییه هه مووی نوسراوه ئه ی ئه بی ئه و کارانه ی که پاداشت و سزایان تیدایه چۆن نه نوسرابییت؟^(۱) وه ههروه ها فه رمویه تی : ﴿إِنَّ اللَّهَ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ

﴿۷۵﴾ (الأفعال: ۷۵) و اتا: خوی پهروهردگار عیلم و زانیاری به هه موو شتیک ههیه .

گومانی تیدانییه هر که سیک ئه م سیفاتانه و سه رجه م سیفاته بهرزو پیروزو گه وره کانی خوی پهروهردگاری ناسی ئه و کاته تهنه خوی پهروهردگار به تاک و تهنه ده په رستیت و هاواری بو ده کات و پشتی پی ده به سستیت، چونکه تهنه ئه و په رستراوی تاک و تهنه و راسته قینه یه و شایسته ی ئه وهیه که هه موو جو ره کانی په رستن تهنه بو ئه و ئه نجام بدرییت .

^(۱) بپوانه : تفسیر القرطبی رحمه الله تعالی (۵/۷) .

بهشی سی یه م : تکا کردن (الشفاعة)

یه که م: تیگه یشتن له ووشه ی (الشفاعة) له زمانه وانیدا: یقال شفیع الشيء: ضمّ مثله إليه، فجعل الوتر شفعا^(۱). ئه وتریت شفیع الشيء : واتا : هاوشیوهی دایه پالی و له تاکیته وه کردی به جوت .

وه (الشفاعة) له زاروهی شه رعدا: واتا: ئه وهیه که سیک بکریته ناوهندو تکاکار به ئومیدی سود پی گه یاندن و لابردنی ناخوشی و نارپه حتی و زیان^(۲).

له دانایی و لیزانی بانگه واز کردنی ئه و که سانهی که دلی خوین په یوه ست کردوه به غیری خوی په روه ردگاره وه و داوای شفاعه تیان لی ئه کهن ئه وهیه بویان پرون بکریته وه که شفاعه ت کردن تهنها مولکی خوی تا کو تهنهایه: ﴿ قُلْ لِلَّهِ الشَّفَاعَةُ جَمِيعًا لَهُ مُلْكُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ ثُمَّ إِلَيْهِ تُرْجَعُونَ ﴾ (الزمر: ۴۴) واتا: ئه ی پیغه مبه ر (ﷺ) بلی شفاعه ت هه مووی هی خوی په روه ردگاره، مولک و سامانی ئاسمانه کان و زهوی هی خویه تی، پاشان له قیامه تدا گه پانه وه تان بو لای خوی په روه ردگاره و لیپرسینه وه تان له گه لدا ده کات له سه ر کرده وه کانتان .

(۱) بیروانه : القاموس المحيط، باب العين، فصل الشين ص ۹۴۷، والنهائية في غريب الحديث، ۴۸۵/۲، والمعجم الوسيط ۱/۴۸۷.

(۲) بیروانه : شرح لمعة الاعتقاد للشيخ محمد صالح العثيمين ، ص ۸۰ .

دوووم: وه لآمی ئه و که سانهی که دلی خویان په یوه ست کردووه به غهیری خوی په روهردگار هوه و داوای شه فاعه تیان لی ئه که ن به چند ووته یه کی لیژانانه ئه دریتته وه:

۱. دروست کراو (المخلوق) وه کو خوی په روهردگار نییه، هه رکه سیك بلیت: پیغه مبه ران و(علیهم الصلاة والسلام) پیاو چاکان و فریشته کان لای خوی په روهردگار ریزو پله و پایه ی به رزیان هه یه شه فاعه تمان بو ده که ن لای خوی گه وره هه ر وه ک چو ن که سیك بیه ویت بجیتته لای سه رۆک و ده سه لاتداران ده بیت له ریگه ی ناوداران وجیگره کان و وه زیره کانه وه بیت و ئه وان بکه نه ناوهند تا کاره کانیان بو جی به جی بکریت؟ ئیمه ش داوا له پیاو چاکان و خاوه ن ریزو پله و پایه به رزه کان ئه که یین تا تکامان بو بکه ن لای خوی په روهردگار، به راستی ئه م ووته یه به تال ترین و پوچهل ترین ووته یه، له بهر ئه وه ی خوی گه وره و خاوه ن ده سه لات و گه وره ی هه موو پاشاکانی لیک چواندووه به ده سه لاتداره کان که پیوستیان به ده م سپی و جیگرو وه زیر ده بیت بو ته واو کردنی مولک و به ریوه برنی کاره کانیان و جی به جی کردنی هیژو ده سه لاتیان چونکه به بی ئه وان کاره کانیان ناروات .

بۆیه ناوهند و واسته له نیوان سه رۆک و ده سه لاتدار و خه ئکیدا له یه کیك له م سی رووه وه یه:

یه که م: یان ئه وه تا ئه و ناوهند و واستانه یان بو ئه وه یه تا حالی ئه و که سانه یان پی رابگه یه نن که نایانناسن .

دووهم: يان ئوھتا ئو سەرۆك و پاشا و دەسەلاتدارانە بى ھىزو بى دەسەلاتن لە بەرپۆھ بردنى ژىر دەستەكانياندا بۆيە لەبەر بى ھىزى و بى دەسەلاتيان ئەبى ھەر يارمەتيدەرو جىگريان ھەبىت .

سۆيەم: يان ئوھتا ئو سەرۆك و پاشا و دەسەلاتدارانە نايانەوئيت يارمەتى ژىر دەستەكانيان بدن وچاكەيان لە گەلدا بکەن، بەلام کاتيک تىكاكاريک قەسيان لە گەلدا بکات و ئامۆژگاريان بکات تا يارمەتى ژىر دەستەكانيان بدن، ئوانيش دلان نەرم بىت و ھەستيان بچوليت و پيوستيه كانيان بۆ جى بە جى بکات .

خوای پەروردگار وە کو ھىچ يەكک لەبەندە بى ھىزەکانى نىيە، گەرەو بەرزو بلندە ھىچى لى شاراوە نىيە، بى پيوستە لە ھەموو دروست کراوہ کانى ، زياتر بە سۆزو بەبەزەبىيە لە دايکک بەرامبەر بە مندالى خوى ، وەرپوون و ئاشکرايە کە تىكاکاران لای سەرۆك و پاشا و دەسەلاتدارانى دونيا جارى واهيە خويان وەكوسەرۆك و پاشا و دەسەلاتداران مولک و دەسەلاتى سەربەخويان ھەيە، وە جارى واهيە شەريکەن لە گەلئاندا، وە جارى واهيە تىكاکاران يارمەتيدەرو جىگريانن، بۆيە کاتيک سەرۆك و پاشا و دەسەلاتداران تىكاي تىكاکاران قەبول ئەکەن لەبەر يەكک لەم سى ھۆکارەيە:

- ۱- جارى واهيە پيوستيان بەو ناوہندو تىكاکارانە ئەبىت .
- ۲- وە جارى واهيە لە ترساندا تىكاي تىكاکاران قەبول دەکەن .
- ۳- وە جارى واهيە لە بەر پاداشتى چاکەيانە .

بۆيە تىكاي تىكاکاران ھەندىکيان لە لای ھەندىکيان لەم جۆرانەيە ، ھىچ کەس تىكاي کەس وەرناگرىت و قەبولى ناکات يان ئومىدىکى پىيەتى يان لە ترساندايە (ئەمە لە

نیوان به نده کاندایه)، به لام خوی پهروهردگار نه ئومیدی به هیچ که سیکه و نه له هیچ که سیکیش نه ترسی و نه پیوستی به هیچ که سیکیشه^(۱)، بویه خوی پهروهردگار هموو جوره دل په یوهست بوونیکی به غیری خوی بنبرکردوه و ناشیای و نادروستی پوون کردوته وه، هروهک فرمویه تی: ﴿ قُلِ ادْعُوا الَّذِينَ زَعَمْتُمْ مِّنْ دُونِ اللَّهِ لَا يَمْلِكُونَ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ فِي السَّمَوَاتِ وَلَا فِي الْأَرْضِ وَمَا لَهُمْ فِيهَا مِنْ شَرْكٍ وَمَا لَهُ مِنْهُمْ مِّنْ ظَهِيرٍ ﴿۲۲﴾ وَلَا نَنْفَعُ الشَّفَعَةُ عِنْدَهُ إِلَّا لِمَنْ أَذِنَ لَهُ، حَتَّىٰ إِذَا فُزِعَ عَن قُلُوبِهِمْ قَالُوا مَاذَا قَالَ رَبُّكُمْ قَالُوا الْحَقُّ وَهُوَ الْعَلِيُّ الْكَبِيرُ ﴿۲۳﴾ ﴾ (سبأ: ۲۲-۲۳) و اتا: نهی پیغه مبهر ^(صلوات) به هاوئل بریاردان بلای: بیارپینه وه و هاوار بکن بو نه و په رستراوانه ی که جگه له خوی پهروهردگار ئومیدتان پینانه که سودو قازانجتان پی بگه یهنن و زیانتان لی دورر بخنه وه، ناگادارین نه و په رستراوانه (جگه له خوی پهروهردگار) به نه ندازه ی دنکه گهر دیله ک مولک و دسه لاتی سه ربه خو یان نییه نه له ناسمانه کان و نه له زه ویدا، وه نه به شه ریکایه تیش مولک و دسه لاتیان هیه له ناسمانه کان و زه ویدا، وه خوی پهروهردگار نه و په رستراوانه ی نه کردوته یارمه تیده ری خوی تا یارمه تی بدن و کاره کانی بو به ریوه بهرن، وه تکاردن و شه فاعهت کردنی هیچ که سیک سودی نییه لای خوی پهروهردگار مه گهر خوی پهروهردگار خوی ریگه به که سانیک بدات تا شه فاعهت بکن، ﴿ حَتَّىٰ إِذَا فُزِعَ عَن قُلُوبِهِمْ قَالُوا مَاذَا قَالَ رَبُّكُمْ قَالُوا

(۱) بیوانه : فناوی ابن تیمیة ۱۲۶/۱-۱۲۹.

الْحَقُّ وَهُوَ الْعَلِيُّ الْكَبِيرُ ﴿٢٣﴾ بۆ روون بونه وهی ته فسیری ئەم ئایه ته بپوانه (تفسیر القرآن العظيم، للإمام ابن کثیر "رحمه الله تعالى" ۷۰۷/۳، یان هەر ته فسیریکی تر).

ئەم ئایه ته پیروژه هه موو ئەو ده رگایانه ی به سه ر پووی هاوہل بریارداندا داخستوه که لئی وه توشی هاوہل بریاردان بوونه بۆ خوی پهره رده گار به جوانترین داخستن و پیگری لی کردن ، که سیک کاتیك دلای پهیوه ست ده کات به په رستراویکه وه و ئومیدی سودو قازانجی پیی هه بیئت: ئەبیئت ئەو په رستراوه خاوه نی هه موو هوکاریکی سود گه یان دن بیئت به و که سه ی که ده پیه رستیئت، یان ئەبیئت شه ریکی خاوه ن مولکه کان بیئت ، یان ئەبیئت پشت و وه زیرو یارمه تیده ری ئەو په رستراوه بیئت، یان ئەبیئت خاوه نی پله و پایه و پیز بیئت تا تکا بکات لای (خوی پهره رده گار)، وه ئەگه ر ئەم چوار کاره له هه یچ پویه که وه نه بوون (له و په رستراوانه دا) ئەوکاته هوکاری شیرک بریاردان نامینیئت و بن بر ئەبیئت .^(۱)

^(۱) بپوانه : التفسیر القیم، لابن القیم ص ۴۰۸ .

تکاگردن دوو جوره:

جوری یه کهم: شه فاعه تیکی شهرعی و جیگیر کراو به قونان و سوننهت نه وهیه که تهنها داوا له خوی پهروه ردگار ده کریت ، نه ویش دوو مهرجی هه یه:

مهرجی یه کهم: نه بی خوی پهروه ردگار ریگه بدات به شه فاعه تکار تا شه فاعهت بکات ، چونکه هیچ کهس له خوی وه ناتوانیت شه فاعهت بکات به بی ئیزنی خوی گه وره ، وهک چون شه فاعهت لای سه رکرده و دهسه لاتداران ده کریت: ﴿مَنْ ذَا الَّذِي يَشْفَعُ

عِنْدَهُ إِلَّا بِإِذْنِهِ﴾ (البقرة: ۲۵۵) واتا: کی هه یه شه فاعهت بکات لای خوی پهروه ردگار ئیلا به ئیزنی خوی نه بییت؟!

مهرجی دووهی شه فاعهتی شهرعی نه وهیه: نه و کهسه ی که شه فاعهتکار شه فاعهتی بو نه کات دوا ئیزنی خوی پهروه ردگار ، ده بی که سیك بییت خوا بییه و بییت شه فاعهتی بو بکریت و پازی بییت له قسه و کرده وهی (واتا: خوی پهروه ردگار پازی بییت له

شه فاعهتکارو شه فاعهت بو کراو) ، هه وهک خوی پهروه ردگار فهرمویه تی: ﴿وَلَا يَشْفَعُونَ إِلَّا لِمَنِ ارْتَضَىٰ وَهُمْ مِّنْ خَشْيَتِهِۦ مُشْفِقُونَ﴾ (الأنبياء: ۲۸) واتا: فیرشته کان شه فاعهت ناکهن و ناتوانن مه گهر بو که سیك که خوی پهروه ردگار خوی لی پازییه (یه کخوا په رست بییت).

ودهه روهها فهرمویه تی: ﴿يَوْمَئِذٍ لَا نَنْفَعُ الشَّفَعَةُ إِلَّا مَنْ أِذِنَ لَهُ الرَّحْمَنُ وَرَضِيَ لَهُ قَوْلًا﴾ (١٠٩)

﴿طه: ١٠٩﴾ واتا: له و پوژدها که پوژی قیامه ته شه فاعهت کردن سودی نییه تهنها بوئو که سه نه بییت که خوی په روهردگار ئیزنی داوه تا شه فاعهت بکات وه له ووته که ی "واته له شه فاعهت کردنه که ی" رازییه . وه ئه وانهش که خوی په روهردگار لییان رازییه (پیغه مبه ران و (علیهم الصلاة والسلام) پیاوچاکان و فریشته کانن) .

جوژی دووهم: شه فاعه تی نه فی کراوو ناشه رعی و شیرکی: ئه وه یه که داوی شه فاعهت له غهیری خوی په روهردگار بکریت که جگه له خوی په روهردگار هیچ که س دهسه لاتی نیه به سهر ئه و کاره دا، یان شه فاعهت کردن به بی ئیزن و رازی بونی خوی په روهردگار، یان شه فاعهت کردن بو بی باوه ران و موشریکان (ئهم شه فاعه تانه یان شیرکن یان پیگری لیکراون و نابیت بکرین) هه روهک خوی په روهردگار فهرمویه تی: ﴿

فَمَا نَنْفَعُهُمْ شَفَعَةُ الشَّفَاعِينَ﴾ (٤٨) ﴿المدثر: ٤٨﴾ واتا: شه فاعهت و تکاکردنی شه فاعهت کاران هیچ سودی نییه بو بی باوه ران و موشریکان . به لام لییره دا شه فاعهت کردنی پیغه مبه ر (ﷺ) بو مامی که (أبو طالب) ه تا خوی په روهردگار لیی خوش بی، خوی په روهردگار لیی خوش نه بوو به لکو سزای له سهر سوک کرد، ئه مه مه سه له یه کی جیاوازه ، بو زیاتر ناگادار بوون له م باسه بروانه. ^(١)

(١) البخاري مع الفتح، مناقب الأنصار ، باب قصة أبي طالب ١٩٣/٧، برقم ٣٨٨٣، ومسلم ، كتاب الإيمان ، باب أهون أهل النار عذابًا ، ١/١٩٥، برقم ٢١١.

۳- به‌لگه هینانه‌وه له‌سه‌ر دروستیتی داوی شه‌فاعه‌ت له‌ غه‌یری خوای په‌روه‌ردگار به‌ به‌لگه‌ی فه‌رموده‌کان ویه‌کده‌نگی زانایان، نه‌خیر نه‌پیغه‌مبه‌ری خوای (علیه‌السلام) نه‌پیغه‌مبه‌رانی (علیه‌السلام) پیش ئه‌ویش به‌ شه‌رعییان دانه‌ناوه که هاوار بو فریشته‌کان و پیغه‌مبه‌ران و (علیه‌السلام) پیاوچاکان بکریت و داوی شه‌فاعه‌تیان لی بکریت، وه هیچ یه‌کیک له‌ هاوه‌له‌ به‌ریزه‌کانی پیغه‌مبه‌ر (علیه‌السلام) و شوین که‌توانیان به‌ چاکی ئه‌م کاره‌یان نه‌کردووه، وه هیچ یه‌کیک له‌ پیشه‌وایانی ئیسلام و هر چوا ئیمامه‌ به‌ریزه‌کان (ئیمامی شافیعی و ئیمامی مالیک و ئیمامی ئه‌بو‌حه‌نیفه و ئیمامی ئه‌حمده "ره‌حمه‌تی خوایان لیبت") ئه‌م کاره‌یان به‌ باش نه‌زانیه، وه هیچ یه‌کیک له‌ زانایانی مجتهد که پشت به‌ قسه‌ی ببه‌ستریت له‌ دیندا، وه هیچ یه‌کیک له‌ زانایان که‌ گرنگی بو قسه‌ی دابنریت له‌ مه‌سائیلی یه‌کده‌نگی زانایاندا ئه‌م کاره‌یان نه‌کردووه و به‌باشیان نه‌زانیه، سوپاس بو ئه‌و خواجه‌ی که به‌لگه‌کانی روون و ئاشکراو سه‌پینراوه به‌سه‌ر به‌نده‌کانیدا (۲).

(۲) پروانه : فتاوی ابن تیمیة ۱/۱۱۲، ۱۵۸، ۱/۳۹۹-۴۱۴، ۱/۱۰۸-۱۶۵، ۱/۳۸۰، ۴۰۹، ۱/۱۶۰-۱۶۶، ۱۹۵، ۲۲۸، ۲۲۹، ۲۴۱، ودره تعارض العقل والنقل، له، ۵/۱۴۷، وأضواء البیان ۱/۱۳۷.

به خشه رو رژیینه ری نیعمه ته کان تهنها نه وه شایسته ی په رستن بیت

یه کیك له لیزانی و دانایی بانگه واز کردنی که سانی هاو هل برپارده ران بو په رستن خوی په روه ردگار به تاك و تهنها نه وه یه چاوه کان و دلّه کانیان به ناگا بینیته وه به رامبر نه وه موو نازو نیعمه ت و به خششه نه پنی و ناشکراو دینی و دونیاییه ی خوی په روه ردگار، به راستی خوی په روه ردگار هموو جوړه نیعمه تیک ی به سر به نده کانیدا پرژاندووه، هر وه که فه رمویه تی: ﴿ وَمَا بِكُمْ مِنْ نِعْمَةٍ فَمِنَ اللَّهِ ﴾ (النحل: ۵۳) واتا: هر چی نازو نیعمه تیک به سر نیووه هیه هموی له لای خوی په روه ردگار وه یه. وه نه م گردونه و نه وه شی تیایدا یه له دروست کراوه کانی ژیر دهسته و ژیر باری کردووه بو مروّقه کان .

خوی په روه ردگار نه و نازو نیعمه تانه ی که به خشیویتی به به نده کانی بو ی روون کردوینه ته وه له چاکه و فه زل و گوره یی خوی به خشیویتی پیان، وه هر نه وه شایسته ی په رستن بیت، له و نیعمه تانه ی که خوی په روه ردگار به به نده کانی به خشیوه نه مانه ن:

یه که م: به شیوه ی گشتی هر چی نازو نیعمه ت هیه هی خوی په روه ردگار به سر به نده کانی وه ، هر وه که فه رمویه تی: ﴿ هُوَ الَّذِي خَلَقَ لَكُمْ مَّا فِي الْأَرْضِ جَمِيعًا ﴾ (البقرة: ۲۹) واتا: خوی گوره نه و خوی یه که هر چی نازو نیعمه تیک هیه له سر زه ویدا بو نیوه ی دروست کردووه .

وه فهرمویه تی: ﴿الْمَرْوُوا أَنْ اللَّهَ سَخَّرَ لَكُمْ مَّا فِي السَّمَوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ وَأَسْبَغَ عَلَيْكُمْ نِعْمَهُ ظَهْرَةً وَبَاطِنَةً﴾ (لقمان: ۲۰) واتا: ئایا ئیوه نابینن خوی پهروردگار هرچی له ئاسمانه کان و زه ویدایه بۆتانی ژیر دهسته و ژیر باری کردوه ، وه نازو نیعمه ته ئاشکراو نادیاره کانی به سهردا پڑاندوون . وه ههروه ها فهرمویه تی: ﴿وَسَخَّرَ لَكُمْ مَّا فِي السَّمَوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ جَمِيعًا مِّنْهُ إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِّقَوْمٍ يَتَفَكَّرُونَ﴾ (الجمانية: ۱۳) واتا: ئه وهی له ئاسمانه کان و زه ویدایه هه موویان خوی پهروردگار بۆتانی ژیر دهسته و ژیر بار کردوه ، له وکارانه دا به لگه و نیشانه ی دهسه لات و گه وره یی خوی پهروردگاری تیدایه بۆ که سانیک که بیر له دهسه لات و گه وره یی و نازو نیعمه ته کانی خوی پهروردگاری بکه نه وه . ئه و نیعمه تانه ی که خوی پهروردگاریه سه ر به نده کانیدا پڑاندویه تی هه موو جوړه نیعمه ته کان ئه گریتته وه: ئاشکراو نادیارو هه ست پی کراوو هه ست پی نه کراوه کان ، هه موو ئه وانیه ی له ئاسمانه کان و زه ویدان ژیر بارو مل که چ کراون بۆ مرؤقه کان، ئه و نیعمه تانه هه موو شته گه وره کانی ناو ئاسمانه کان و زه وی گرتوته وه که خوی پهروردگار تییاندا دروستی کردوه وه: خۆرو مانگ و ئه ستیره جیگیر و نه جولووو جولاووه کان و شاخ و ده ریاو روبره کان و هه موو جوړه ئاژه لان و دارو درهخت و به ربومه کانیا و جوړه ها کانه کان و جگه له مانه ش که هه موویان له بهرژه وهندی مرؤقه کاندان، ئه و شتانه ی که له پیوستیه کانی مرؤفن و سودوو له زه تیان لی وهرئه گرن .

هه موو ئه مانه به لگهن له سه ره ئه وهی که خوی په روه ردگار په رستراوی تاك و تهنه یه و هیچ په رستن و مل که چی و خو شه ویستیه ک نییه ئیلا بو ئه و نه بیئت، ئه مه ش به لگه یه کی عه قلیه و (که مرؤقه کان به بیرکردنه وه و ژیریان ئه گه نه ئه و قه ناعه ته ی که خوی په روه ردگار په رستراوی تاك و تهنه یه و هیچ په رستن و مل که چی و خو شه ویستیه ک نییه ئیلا بو ئه و نه بیئت) هیچ دو دلی و گومانی تیدا نیه که خوی په روه ردگار حه قه و ئه وهی له غه یری ئه و هاوارو په رستنی بو ئه کری به تال و پوچه لن^(۱)، هه روه ک خوی په روه ردگار فه رمویه تی: ﴿ذٰلِكَ بِاَنَّ اللّٰهَ هُوَ الْحَقُّ وَاَنَّ مَا يَدْعُوْنَ مِنْ دُوْنِهٖ الْبٰطِلُ وَاَنَّ اللّٰهَ هُوَ الْعَلِيُّ الْكَبِيْرُ﴾ (لقمان: ۳۰) و اتا: به راستی هه ر ئه و خوی په روه ردگاره په رستراوی حه ق و راسته قینه یه، وه ئه و په رستراوانه ی که جگه له خوی په روه ردگار هاواریان بو ئه کری هه موویان ناشایسته ن تا په رسنتیان بو بکریت، وه به راستی خوی په روه ردگار خوی که یه کی نۆر به رزو بلندو گه وره یه.

(۱) بروانه: تفسیر البغوي ۵۹/۱، ۷۲/۳، و ابن کثیر ۴۵۱/۳، ۴۹۹/۴، والشوکاني ۶۰/۱، ۴۲۰/۴، والسعدي ۶۹/۱، ۱۶۱/۶، ۲۱/۷، وأضواء البيان للشنقيطي ۲۲۵/۳-۲۵۳.

دوووم: به شیوهی ورده کاری هموو نازو نیعمه ته کانی له لای خوی په روه ردگار وهن ،

هروهك خوی په روه ردگار فه رمویه تی: ﴿ اللَّهُ الَّذِي خَلَقَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ وَأَنْزَلَ

مِنَ السَّمَاءِ مَاءً فَأَخْرَجَ بِهِ مِنَ الثَّمَرَاتِ رِزْقًا لَكُمْ وَسَخَّرَ لَكُمُ الْفَلَكَ لِتَجْرِيَ فِي

الْبَحْرِ بِأَمْرِهِ وَسَخَّرَ لَكُمُ الْأَنْهَارَ ﴿٣٢﴾ وَسَخَّرَ لَكُمُ الشَّمْسَ وَالْقَمَرَ دَائِبَيْنِ وَسَخَّرَ

لَكُمْ اللَّيْلَ وَالنَّهَارَ ﴿٣٣﴾ وَعَاتِكُمْ مِنَ كُلِّ مَا سَأَلْتُمُوهُ وَإِنْ تَعُدُّوا نِعْمَتَ اللَّهِ لَا

تُحْصَوْنَهَا إِنَّ الْإِنْسَانَ لَذَلُومٌ كَفَّارٌ ﴿٣٤﴾ (ابراهيم: ۳۲-۳۴) واتا: خوی گه وره

ئو خوابیه که ناسمانه کان و زهوی بو دروست کردون و له ناسمانه وه ناوی بو

دابه زاندون (باران و به فرو ته زره) که به هوویه و جوړه ها دانه و یله و میوه ی بو پرواندون

پی پی که خوراکه بو نیوه ، و ه که شتی بو ژیر بارو مل که چ کردون وه پرویاره کانی بو مل

که چ کردون^(۱)، و ه خور مانگی بو مل که چ کردون که به رده وام دین ده چن بی هیچ

دواکه وتن و ماندووبونیک، و ه شه وو روژی بو مل که چ کردون تا به به رده و امی بین و

بچن و شوینی کردنی کارو کاسبی و حه وانه وهی نیوه بیټ، و ه نه وهی نیوه داواتان

کرد بیټ (جا به زمانتان داواتان کرد بیټ یا حالتان نه وه بخوازیټ) و پیو یستتان پی پی بیټ

(۱) موسلمانان خۆشه ویست ئه م نایه ته پیرۆزه گه وره یی دهسه لاتی خوی په روه ردگار مان بو دهرده خات له

کاتیکدا پروبارو دهریاکانی بو مل که چ کردوون تا بتوانین به مه به سستی خومان جوړه ها که شتی و پاپوری

به ناودا بینین و به رین گه ر کیشیشیان هزاران کیلو گرام زیاتر بیټ ، به لام گه ر ته نها یه ک دهرزیبه ک یان

پارچه ناسنیک که کیشی نه گاته ته نها نیو گیلو گرامیش ژیر نه که ویت و خوی به سه ریبه وه ناگریټ ، بویه گه ر

خوی په روه ردگار پروبارو دهریاو ناوه کان مل که چ نه کات بو خزمته مورفه کان تا بتوانن کاری خویانی تیډا

نه نجام بدن نه وه هه رگیز که سیک نه یده توانی بجیټه ناو پروبارو دهریاکانه وه .

وئه‌وهی داواتان نه‌کردبیت بۆمان مل که چ کردوون و پیمان به‌خشیون، وه ئه‌گه‌ر بتانه‌وی نازونیمه‌ته‌کانی خوی په‌روه‌ردگار بژمیرن و دیاری بکه‌ن هه‌رگیز ناتوانن، به‌راستی مروّف (کافران و موشریکان) سته‌م کارو بی باوهرن به‌رامبه‌ر خوی په‌روه‌ردگارو ئه‌و نیعمه‌ته‌ی که پیی به‌خشیون .

وه هه‌روه‌ها خوی په‌روه‌ردگار پاش ئه‌وه‌ی کۆمه‌لی نازونیمه‌تی خوی باس کردووه ، فه‌رمویه‌تی: ﴿ وَهُوَ الَّذِي سَخَّرَ الْبَحْرَ لِتَأْكُلُوا مِنْهُ لَحْمًا طَرِيًّا وَتَسْتَخْرِجُوا مِنْهُ حِلْيَةً تَلْبَسُونَهَا وَتَرَى الْفُلْكَ مَوَاجِرَ فِيهِ وَلِتَبْتَغُوا مِنْ فَضْلِهِ ۗ وَلِعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ ﴿١٤﴾ وَالْقَى فِي الْأَرْضِ رَوَاسِيَ أَنْ تَمِيدَ بِكُمْ وَأَنْهَارًا وَسُبُلًا لَعَلَّكُمْ تَهْتَدُونَ ﴿١٥﴾ وَعَلَّمَتِ بِالنِّجْمِ هُمْ يَهْتَدُونَ ﴿١٦﴾ أَفَمَنْ يَخْلُقُ كَمَنْ لَا يَخْلُقُ أَفَلَا تَذَكَّرُونَ ﴿١٧﴾ وَإِنْ تَعُدُّوا نِعْمَةَ اللَّهِ لَا تُحْصَوها إِنَّ اللَّهَ لَغَفُورٌ رَحِيمٌ ﴿١٨﴾

(النحل: ١٤-١٨) ، وه‌ه‌روه‌ها بروانه: ئایه‌ته‌کانی ٣-١٢ له‌ه‌مان سوهرت) .

واتا : خوی گه وره ئه و خوییه که ده ریاو پوباره کانی بۆ ژیربارو مل که چ کردون تا گوشتی تازه و پاکی ناوی بخون (حوت و ماسی ئه و ئازله له حه لالانه ی که تیایدا ئه ژین) وه ده ریاو پوباره کانی بۆ مل که چ کردون تاگه وه ره مرواری ناوی ده ربهینن و خوتانی پی برایننه وه ، ئه و نیعمه تانه ی پی به خشیون تا بگه رین به دوی کارو کاسبی خوتاندا له و کارو بازگانیه ی که بوتانی حه لال کردوه ، وه شوکرو سوپاسی ئه و خوییه بکه ن که ئه و هه موو نیعمه تانه ی پی به خشیون . ﴿ وَالْقَىٰ فِي الْأَرْضِ رَوۤسَىٰ أَنْ تَمۡدَ بِكُم

وَأَنهَرًا وَسُبُلًا لَّعَلَّكُم تَهتَدُونَ ﴿١٥﴾ وَعَلَّمَتِ بِاللِّجَمِّ هُم يَهتَدُونَ ﴿١٦﴾ واتا: وه

هه ره ها له و نیعمه تانه ی که خوی په ره ردگار پی به خشیون ئه و شاخ و چیا به رزو گه ورانه یه تا زه وی جگیرو وه ستاو بکات ، وه له زه ویدا وه ک شاخ و چیا به رزو گه وره کان ئاوه کانی بۆ دروست کردون ومل که چ کردون ، وه چه ندین ریگی له سه رزه ویدا بۆ دروست کردون تا له م وولات بۆئه و وولات برۆن، وه نیشانه کانی وه کو شاخه به رزو گه وره و دۆل و شیوه کانی بۆ دروست کردون، وه ئه ستیره کانی بۆ دروست کردون تا له تاریکیی شه ودا ریگی پیبگرنه به ر بۆ ئه و شوینانه ی که خوتان مه به ستانه بگه ن پی. پاشان خوی په ره ردگار ئاگادارمان ئه کاته وه له ده سه لات و گه ره یی خوی، وه په رستن و عیباده ت کردن شایسته ی هه چ که س و شتیکی نییه که ناتوانن هه چ شتیکی دروست بکه ن تهنها بۆ خوی نه بیته ، ﴿ أَفَمَن يَخۡلُقُ كَمَن لَّا يَخۡلُقُ أَفَلَا

تَذَكَّرُونَ ﴿١٧﴾ وَإِن تَعُدُّوا نِعۡمَةَ اللّٰهِ لَا تُحۡصَوۡهَا اِنَّ اللّٰهَ لَعَفۡوَرٌ رَّحِیۡمٌ ﴿١٨﴾ نایا:

ئه و خوییه که خالق و دروست که ره به دیهینه ره وه کو ئه وانه وایه که ناتوانن هه چ

دروست بکن؟ بی گومان نه خیر، وه ناگادارمان نه کاته وه له وه هموو نیعمهت و چاکه یه ی که هه یه تی به سه ر دروست کراوه کانیه وه ﴿وَإِنْ تَعُدُّوا نِعْمَةَ اللَّهِ لَا تُحْصُوهَا﴾^(۱) **إِنَّ اللَّهَ لَغَفُورٌ رَحِيمٌ ﴿۱۸﴾** وه نه گهر بتانه وی نازو نیعمه ته کانی خوی پروه ردگار بزمیرن و دیاری بکن هه رگیز ناتوان، وه خوی پروه ردگار لیخوش بووه له وه که م ته رخه مییه ی که هه تانه به رامبه رخوا ی پروه ردگار سو پاسی ته واوی نیعمه ته کانی تان نه کردوه گهر گه پانه وه و ته وه تان کردوو گو ی پاره لی تان کرد، وه (رَحِيمٌ) به به زه ییه و سزاتان نادات پاش ته وه به کردن و گه پانه وه تان بۆلای .^(۱) ئایا نه و خوییه ی که نه و هموو نیعمهت و شته سه رسورپهینه رانه ی دروست کردوه وه کو نه وانیه ی که هیچیان دروست نه کردوه و ناتوان؟ نه وه ی که زانراو و پراوه یه نه وه یه هیچ به نده یه که له به نده کانی خوا ناتوانیت نه و نیعمه تانه ی که خوا پیی به خشویه بزمیریت گهر نیعمه تی دروست کردنی یه که نه ندامیکی لاشه ی بیت یان هه ستیاریک له هه ستیاره کانی بیت، گهر نه وه نه توانیت نه ی چون نه توانیت هه موو نیعمه ته کانی لاشه ی بزمیریت؟ یان چون نه توانیت نه و هه موو نیعمه تانه ی که له هه موو کات و ساتیکدا و له هه موو جوریک به سه ریه وه یه تی بزمیریت؟^(۱) پاش نه مه که سیکی ژیره هوشمه ند ته نها نه و نده ی بۆ ماوه که خوی پروه ردگار به تاک و ته نها بپه رستیت و هاوه لی بۆ برپارنه دات - نه و خوییه ی هه موو جوره نازو نیعمه تیکی

^(۱) بپوانه : تفسیر القرآن العظیم للإمام ابن کثیر ، رحمه الله تعالی ، ۲/ ۷۴۵ .

^(۱) بپوانه : فتح القدیر ۳/ ۱۵۴ ، ۳/ ۱۱۰ ، وأضواء البیان ۳/ ۲۵۳ .

به سهردا پرشتووه - چونکه هیچ که سیک شایسته ی پرستن نییه جگه له خوی تاک و تهنه .

به شی پینجهم: هوکاره کانی هاوهل بریاردان بو خوی پورهردگار

پیغه مبهری خو شه ویست (عَلَيْهِ السَّلَامُ) ناگاداری کردوینه ته وه له هه موو هوکاریک که سهر ئه کیشیت بو هاوهل بریاردان و که وتنه ناوییه وه، وه به جوانترین و پونترین شیوه ئه و هوکارانه ی رون کردوته وه ، له و هوکارانه که باسی بکهین به شیوه یه کی کورت:

۱- زیاده ره وی کردن له پیاوچا کاندای هوکاریکه بو هاوهل بریاردان بو خوی پورهردگار، له و کاته ی پیغه مبهر ئاده م (عَلَيْهِ السَّلَامُ) دابه زینرایه سهر زه وی خه لکی هه موویان له سهر ئیسلام و خوا به تهنه ناسین بوون، هه روه ک ابن عباس (رضی الله عنه) فهرمویه تی: { كان بين آدم ونوح عشرة قرون كلهم على الإسلام }^(۱) واتا : ماوه ی نیوان پیغه مبهر ئاده م و (عَلَيْهِ السَّلَامُ) پیغه مبهر نوح

(۱) أخرجه الحاكم في المستدرک ، کتاب التاريخ ، ۵۴۶/۲ ، وقال : هذا حديث صحيح على شرط البخاري ولم يخرجاه ووافقه الذهبي ، وذكره ابن كثير في البداية والنهاية ۱/۱۰۱ ، وعزاه إلى البخاري ، وانظر: فتح الباري ۶/۳۷۲ .

(الکَلْبَلَاءُ) ده سده (۱۰۰۰ سال بوو) بوو خه لکی هموویان له سهر ئیسلامه تی و خوا به تهنه ناسین بون. پاش ئه وه خه لکی دلایان په یوه ست کرد به پیاوچا کانه وه (له روی هاوار بۆکردن و باوه رپون به وهی گوايه خیرو قازانجیان به دهسته یان ئه توانن نه خووشی و نارپه حه تی له سهر خه لک لا بهرن) شیرک بلاو بوه وه، بۆیه خوی پهروه ردگار پیغه مبه ر نوحی (الکَلْبَلَاءُ) نارد تا بانگی خه لکی بکات بۆ په رستنی خوی به تاک و تهنه و نه هی و پیگری بکات له هاوار کردن و عیباده ت کردن بۆ غه یری خوی، به لام قه ومه که ی بانگه وازه که یان په تکرده وه و ووتیان: ﴿ وَقَالُوا لَا نَدْرَأُ ءَالِهَتَكُمْ وَلَا نَذُرُّكُمْ وَلَا سُوَاعًا وَلَا يَغُوثَ وَيَعُوقَ وَنَسْرًا ﴾ (نوح: ۲۳) واتا: کاتیک پیغه مبه ر نوح (الکَلْبَلَاءُ) بانگی قه ومه که ی ئه کرد بۆ په رستنی خوی پهروه ردگار به تاک و تهنه و نه هی و پیگری لی ئه کردن له هاوار کردن و عیباده ت کردن بۆ غه یری خوی پهروه ردگار، قه ومه که ی ئه یان ووت: واز مه ینن له هاوار کردن و عیباده ت کردن بۆ په رستراوه کانتان وه واز مه ینن له هاوار کردن و عیباده ت کردن بۆ (ود و سواع و یغوث و یعوق و نسر). ئه مانه ناوی کۆمه لی پیاو چاک بون له قه ومه که ی پیغه مبه ر نوح (الکَلْبَلَاءُ)، کاتیک مردن شه یتان کردیبه دلی ئه و خه لکه وه که هه ستن به کردنی په یکه ره کانیان له و شویتانه ی که شوینی کۆبونه وه و دانیشتنیانه، وه ناویان بنین به ناوی خوینانه وه (واتا : هه ر بتیک ناوی په کیک له و چیاو چا کانه ی بۆ دابننن) خه لکه که ش هه ستن به ئه نجامدانی ئه و کاره و په یکه رو بته کانیان دروست کرد، ئه و بتانه نه په رستران تا ئه وان مردن پاشان عیلم و زانیاری له ناویاندا نه ما و په رستران . ئا ئه و بت په رستیه هه ر هموو هۆکاره که ی زیاده رپه وی کردن بوو له پیاوچا کاندا، چونکه شه یتان بانگه شه

ئەکات بۆ زیاده پوهی کردن له پیاوچا کاندای وه بۆ په رستنی گۆره کان، وه گومان ئەکاته ناو دلای خه لکییه وه ئەگه ر بیته و خانوو گۆمه ز به سه ر مردوو ه کانه وه دروست بکریته نیشانه ی خو ش ویستنی پیاو چا کانه، وه کردییه دلایه وه گوایه پارانه وه لای گۆره کان گیرایه، پاشان له م خاله وه ئەیان گوازیته وه بۆ خالیکی تر که ئەویش پارانه وه لییان و سویند خواردن پییان به خوای پهروه ردار، خوای پهروه ردار زۆر له وه گه ره تره تا سویندی پیی بخوریته به یه کیکی له دروست کراوه کانی، هه ر کاتیکی شهیتان ئەمه ی له لا جیگیر کردن، ئەیان گوازیته وه بۆ قوناغیکی تر ئەویش پارانه وه لییان و په رستنیان و داوای شه فاعه ت کردن لییان، وه گۆره کان بکرینه بتيک و په رده یان به سه ردا هه لباو سريته و به ده ویدا بسوړینه وه و دهستی پیابخشینی و ماچی بکن و سه ر برینیان له سه ر ئەنجام بدن، پاشان له م قوناغه وه بۆ قوناغی چوارم ئەیان گوازیته وه ئەویش: بانگ کردنی خه لکه بۆ په رستنیان و کردنیان به جه ژنگا، پاشان شهیتان وایان لی ئەکات هه رکه سيک ریگریان لی بکات بلیته ئەو کارانه دروست نین پییان ئەلین ئیوه له ریزی پیغه مبه ران و (صلواته علیهم) پیاوچا کانتان که م کردۆته وه، بۆیه هه رکه سيک ریگریان لی بکات لیی توپه ئەبن.^(۱) بۆیه خوای پهروه ردار ناگاداری کردوینه ته وه که زیاده پوهی له دینا نه که یین، وه زیاده پوهی به گه وه زانین له که سدا نه که یین چ به ووته و چ به کرده وه و چ به بیروباوه ر، وه خوای پهروه ردار ناگاداری کردوینه ته وه که دروست کراوه کانی (وه ک پیغه مبه رو (صلواته علیهم) فریشته و پیاو چا کان) به رز نه که یینه وه له و پله یه ی که خوای پهروه ردار پیی به خشیون، هه روه ک خوای پهروه ردار فه رمویه تی: ﴿يَتَأْهَلْ

(۱) پروانه : تفسیر الطبری ۶۲/۲۹، وفتح المجید شرح کتاب التوحید ص ۲۴۶.

الْكِتَابِ لَا تَغْلُوا فِي دِينِكُمْ وَلَا تَقُولُوا عَلَى اللَّهِ إِلَّا الْحَقَّ إِنَّمَا الْمَسِيحُ عِيسَى ابْنُ مَرْيَمَ رَسُولُ اللَّهِ وَكَلِمَتُهُ أَلْقَاهَا إِلَى مَرْيَمَ وَرُوحٌ ﴿١٧١﴾ (النساء: ١٧١) واتا: ئەى ئەهلى كىتاب (مه بهست پىيان گاوره كانن) زياده پرهوى مه كەن له دینه كه تاندا وه قسه يه ك مه كەن به رامبه ر خواى پهروه دگار تهنها حەق نه بىت (مه لىن خواى پهروه دگار شهريك يان كورپ يان خىزانى ههيه ، بهلكو تاك و تهنه يه و شهريك و كورپ و خىزانى نيه ، پاك و بى گەردى بو خواى پهروه دگار له هه موو كه م و كورپيه ك) ، (عيسى كورپى مريم) (عليه السلام) بهنده و پىغه مبهرى خوايه (عليه السلام) و هيجى تر نيه ، وه دروست كراويكه له دروست كراوه كانى خواى پهروه دگار، خواى پهروه دگار دروستى كرد به و وشه يه ي كه به جبريلدا (عليه السلام) ناردى بو مريم. ^(١) ﴿وَكَلِمَتُهُ أَلْقَاهَا إِلَى مَرْيَمَ وَرُوحٌ﴾ ^(٢) .

^(١) بو زياتر شارهزا بون له تهفسيرى ئەم ئايه تاندا بگه رپوه سه ر تهفسيره كانى قورئانى پيروژ .

^(٢) برونه تهفسيره كانى قورئانى پيروژ به تايبه تى (تفسير ابن كثير وتفسير الطبري وتفسير القرطبي و زاد المسير) وه

جگه له م تهفسيرانه ش .

۲. زیاد رهوی کردن له پیاهاه لگوتن و له سنور ده رچوون، وه پوچوون له دیندا به شیویه کی ناشه رعی: پیغه مبهری خوا (ﷺ) ناگاداری کردوینه ته وه که له وه سفیدا زیاده رهوی نه کهین و له سنوری به ندایه تیه وه ده ری نه کهین بو سنوری خوابه تی و په رستراویتی، ههروهک فره مویه تی: ﴿لا تطروني كما أطرت النصارى ابن مريم، فإنما أنا عبد، فقولوا: عبد الله ورسوله﴾^(۳) واتا: زیاد به شان و شه و که تمدا هه لمه دن و له سنوری به ندایه تیه وه ده رم مه کن بو سنوری خوابه تی و په رستراویتی، ههروهک چوون گاوره کان زیاده رهویان کرد له (عیسای کوری مریم) (الکلیلا) هه ندیکان نه وه ندیه زیاده رهویان کرد تیایدا ووتیان خوابه، هه ندیکان نه لئین کوری خوابه وه بوچونی تریشیان هه یه تییدا، بویه پیغه مبهر (ﷺ) فره مویه تی: من تهنه به بنده ی خوام، بویه ده ریاره ی من بلئین و باوه رتان و ابیت که به بنده و پیغه مبهری خوام (ﷺ).

موسلمانی خو شه ویست پیغه مبهری خوا (ﷺ) به رامبه ر به خوی په روه ردگار تهنه به بنده و مروقیکه وه کو سه رجهم مروقه کانی تر، به لام به رامبه ر به ئیمه پیغه مبهریکی (ﷺ) رهوانه کراوه له لای خوی په روه ردگار وه که باوه ر پیبوون و شوینکه وتن و گویرایه لی کردنی و پیش

(۳) البخاري مع الفتح بلفظه ، كتاب الأنبياء ، باب قوله تعالى : ﴿وَأَذْكُرُ فِي الْكِتَابِ مَرْيَمَ...﴾ ، ۶/ ۴۷۸ ، ۱۲/ ۱۴۴ ، وانظر : شرحه في الفتح ۱۲/ ۱۴۹ .

خستنی فه‌رمانه‌کانی به‌سه‌ر فه‌رمانی مرۆقه‌کاندا پیویست و واجبه و نیشانه‌ی باوه‌رداری و گوێرایه‌لی کردنته بۆی، وه باوه‌ر پینه‌بون و شوین نه‌که‌وتن و گوێرایه‌لی نه‌کردن و پیش خستنی فه‌رمانی مرۆقه‌کانی تر به‌سه‌ریدا نیشانه‌ی بی باوه‌ری و ئیمان لاوازییه، بۆیه خۆشه‌ویستی پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) به‌ده‌م نابیت به‌لکو به‌ زیندووکردنه‌وه‌ی سوننه‌ت و ریبازه‌که‌یه‌تی .

وه هه‌روه‌ها فه‌رمویه‌تی: ﴿إياكم والغلو في الدين، فإنما أهلك من كان قبلكم

الغلو في الدين﴾^(١) واتا: ئاگادارتان ئه‌که‌مه‌وه‌و ئه‌تان ترسیتم له‌ زیاده‌په‌وی کردن و پۆچون له‌ دیندا به‌ شیوه‌یه‌کی ناشه‌ری، چونکه‌ قه‌ومانی پیش ئیوه له‌ناو چوون به‌ زیاده‌په‌وی کردن و پۆچون له‌ دیندا به‌ شیوه‌یه‌کی ناشه‌ری و نادروستی .

---

(١) النسائي، كتاب مناسك الحج، باب التقاط الحصى ٥/٢٦٠، وابن ماجه، كتاب المناسك، باب قدر حصي الرمي ٢/١٠٠٨، وأحمد ١/٣٤٧.

۳- دروست کردنی مزگهوت به سهر گوره وه، وه وینه کیشان تیایدا : هوکارن بو هاوئل بریاردهران بو خوی پهروهردگار ، پیغه مبهری خوا (ﷺ) ناگاداری کردوینه ته وه و نه هی لیگردوین که مزگهوت به سهر گوره کانه وه دروست بکهین و بیانکهین به گورستان، چونکه په رستنی خوی پهروهردگار لای گوپی پیواچاکان هوکاریکه بو هاوئل بریاردان بو خوی گوره، بویه کاتی که دایکانی ئیمانداران ام حبیبه وأم سلمة (رضی الله عنهما) بو پیغه مبهریان (ﷺ) باس کردو ووتیان له ولاتی حبه شه که نیسه یه که هه یه و وینه تیایه ، پیغه مبهری (ﷺ) فرموی : ﴿إِنْ أَوْلَٰئِكَ إِذَا كَانَ فِيهِمُ الرَّجُلُ الصَّالِحُ فَمَاتَ بَنُوهُ عَلَىٰ قَبْرِهِ مَسْجِدًا وَصَوَّرُوا فِيهِ تِلْكَ الصُّورَ، وَأَوْلَٰئِكَ شَرَّاءُ الْخَلْقِ عِنْدَ اللَّهِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ﴾^(۱) واتا: نائه وانه که سانیکن کاتی پیوا چاکیکیان تییدا بوایه و بمردایه ، به سهر گوره که یه وه مزگهوتیان دروست نه کرد، وینه کانیان تیادا دروست نه کرد (نه و کاره یان کردبوو تا شیوه ی پیواچاکیکیان له پیش چاوبیت وه کو نه وان عیباده تی خوی گوره بکهن، به لام دوی نه مان کومه ل و وه چه یه کی تری بی عیلم ونه شاره زا هاتن و شهیتان فریوی دان گوایه باوو باپیرانی ئیوه نه م پیواچاکیکیان په رستوو و هاواریان بو یان کردوو، بویه پیغه مبهری خوا (ﷺ) پیگری له و کاره کردوو تا سهر نه کی شیت بو هاوئل بریاردان بو خوی پهروهردگار ، نه م فرموده یه به لگه یه له سهر حرامیتی و نادرستی وینه گرتن و کیشانی، نه وانه ی به سهر گوپی پیوا چاکیکیان وه مزگهوتیان دروست نه کرد، وینه کانیان تیادا دروست نه کرد و نه کیشا خراپترین که سن لای خوی پهروهردگار له روژی قیامه تدا .

(۱) البخاری مع الفتح، کتاب هل تنبش قبور مشرکی الجاهلیة ویتخذ مکانها مساجد ۱/۵۲۳، ۳/۲۰۸، ۷/۱۸۷، وأخرجه مسلم ، کتاب المساجد ومواضع الصلاة ، باب النهی عن بناء المساجد علی القبور ۱/۳۷۵.

وه پیغه مبهری خوا (علیه السلام) هر له بهر دلسۆزی بووه بۆ ئوممه ته که هی کاتیکی ئه و نه خۆشییه ی سه ره مه رگی پیگه یشت، ئه یفه رموو: ﴿لَعْنَةُ اللَّهِ عَلَى الْيَهُودِ وَالنَّصَارَى، اتَّخَذُوا قُبُورَ أَنْبِيَائِهِمْ مَسَاجِدَ﴾. قالت عائشة (رضي الله عنها): ﴿يَحْذَرُ مَا صَنَعُوا﴾^(۱) واته: نه فره ت و دوری په حمه ت و به زه یی خوی په روه ردگار له سه ر گاور و جوله که بیته، گوری پیغه مبه رانیان (عليهم الصلاة والسلام) کرد بوو به مزگه وت، دایکی ئیمانداران عائشه (رضي الله عنها) فه رمویه تی: پیغه مبهری خوا (علیه السلام) له ترسناکی و خراپی ئه و کاره ئاگادارو وریای ئه کردنه وه .

وه پینج رۆژ پیش ئه وه ی وه فات بکات ئه یفه رموو: ﴿أَلَا وَإِنْ مِنْ كَانَ قَبْلَكُمْ كَانُوا يَتَّخِذُونَ قُبُورَ أَنْبِيَائِهِمْ وَصَالِحِيهِمْ مَسَاجِدَ، أَلَا فَلَا تَتَّخِذُوا الْقُبُورَ مَسَاجِدَ، فإِنِّي أَنهَاكُم عَنْ ذَلِكَ﴾^(۲) واتا : ئاگادارین ئه وانه ی پیش ئیوه (گاوروجوله که) گوری پیغه مبه ران و پیاو چاکانیان ئه کرده مزگه وت (عیباده تیان له

سه ر گۆره کانیان ئه کرد)، ئاگادارتان ئه که مه وه گۆره کان مه که نه مزگه وت و په رستگا، من ریگرتان لی ئه که م و ئاگادارتان ئه که مه وه که ئه و کاره ئه نجام نه ده ن .

(۱) البخاري مع الفتح، كتاب الصلاة، باب: حدثنا أبو اليمان ۵۳۲/۱، ۲۰۰/۳، ۴۹۴/۶، ۱۸۶/۷، ۱۴۰/۸، ۲۷۷/۱۰، ومسلم، كتاب المساجد ومواضع الصلاة، باب النهي عن بناء المساجد على القبور واتخاذ الصور فيها ۳۳۷/۱.

(۲) مسلم، كتاب المساجد ومواضع الصلاة، باب النهي عن بناء المساجد على القبور ۳۷۷/۱.

۴- کردنی گۆرستانه کان به مزگهوت: پیغه مبهری خوا (ﷺ) ئاگاداری کردوینه ته وه و نه هی لیکردوین که گۆره که ی نه که یین به بتیک و بپه رستریت جگه له خوی په روهردگار (واتا دارو به ردو خو له که ی بکریت به ته به پرپوک و هاواری بو بکریت و له سه ر گۆره که ی و سوچه ی بو بریت) نه گهر دروست نه بی گۆره که ی پیغه مبه ر (ﷺ) بکریت به مزگهوت نه وه گۆری که سانی تر به هیچ شیوه یه که دروست نییه، پیغه مبه ر (ﷺ) فه رمویه تی: ﴿اللهم لا تجعل قبري وثناً يُعبد، اشد غضب الله على قوم اتخذوا قبور أنبيائهم مساجد﴾^(۱) و اتا : ئه ی خوی په روهردگار گۆره که م بپا پیزه تا وای لی نیات و نه بیی به بتیک و بپه رستریت ، توپه یی و غه زه بی خوی په روهردگار زۆره له سه ر قه ومیک که گۆری پیغه مبه رانیان (عليهم الصلاة والسلام) کردبوو به مزگهوت (واتا : جۆره ها په رستنیان له سه ر نه نجام نه دا) .

۵- کردنی گۆرستانه کان به چراخان (پازاندنه وه یان به گلۆپ و ئاگرو...) وه سهردان کردنی ئا فره تان بو سه ر گۆره کان: پیغه مبهری خوا (ﷺ) ئاگاداری کردوینه ته وه و نه هی لیکردوین که گۆره کان نه پازینرینه وه و نه کرین به چراخان، له بهر نه وه ی دروست کردنی خانو به سه ریانه وه و پازاندنه وه یان و کردنیان به چراخان و هه لبه ستنیان (به گه چ یان به چیمه نتۆ یان به هر شتیکی تر بیی) وه نوسین له سه ریان، هه موو نه مانه

(۱) الموطأ للإمام مالك، كتاب قصر الصلاة في السفر، باب جامع الصلاة ۱/۱۷۲، وهو عنده مرسل، ولفظ أحمد ۲/۲۴۶: "اللهم لا تجعل قبري وثناً، ولعن الله قوماً اتخذوا قبور أنبيائهم مساجد"، وأبو نعیم في الحلیة ۷/۳۱۷، وانظر: فتح المجد ص ۱۰۵.

هۆکارن بۆ شيرك بریاردان بۆ خوی پهروهردگار، ابن عباس (صلوات الله علیه) فهرمویه تی: ﴿ لعن رسول الله (صلوات الله علیه) زائرات القبور والمتخذين عليها المساجد والسرج ﴾^(۱). * واتا : پیغه مبهر خوا (صلوات الله علیه) نه فرته و له عنه تی کردوو له و ئافره تانه ی که زور زیاره تی گۆرستانه کان ئەکه ن، نه فرته و له عنه تی کردوو له و که سانه ی که مزگهوت به سه ر گۆرپه کانه وه دروست ئەکه ن و پوناکی و گلۆپی به سه ره وه دا ئەگیر سینن .

۶- دانیشتن به سه ر گۆرپه وه و نوێژ کردن پوو به پوی گۆر، هۆکارن بۆ هاوہل بریاردان بۆ خوی پهروهردگار : هیچ هۆکارو ده رگایه ک نییه که سه ر بکیشیت بۆ شيرك بریاردان بۆ خوی پهروهردگار ئیلا پیغه مبهر (صلوات الله علیه) دایخستوو و

پێگری لیکردوو تا شه ريك بۆ خوی پهروهردگار بریار نه دریت.^(۱) ههروهک فهرمویه تی: ﴿ لا تجلسوا على القبور، ولا تصلوا إليها ﴾^(۲) واتا: له سه ر گۆرپه کان دامه نیشن و نوێژی پوو به پوو مه که ن .

(۱) النسائي، كتاب الجنائز، باب التغليظ في اتخاذ السرج على القبور ۹۴/۴، وأبو داود، كتاب الجنائز، باب في زيارة النساء القبور ۲۱۸/۳، والترمذي، كتاب الصلاة، باب كراهية أن يتخذ على القبر مسجدًا ۱۳۶/۲، وابن ماجه في الجنائز، باب النهي عن زيارة النساء للقبور ۵۰۲/۱، وأحمد ۲۲۹/۱، ۲۸۷، ۳۲۴، ۳۳۷/۲، ۴۴۲/۳، ۴۴۳، والحاكم ۳۷۴/۱، وانظر ما نقله صاحب فتح المجيد في تصحيح الحديث عن ابن تيمية ص ۲۷۶.

* الحديث ضعيف بهذا السند، أنظر : صحيح سنن أبي داود (۲۱۸/۳/۳۲۳۶)، و صح بسند آخر (لعن الله زوارات القبور) صحيح الجامع الصغير (۵۱۰۹) .
(۱) بروانه : فتح المجيد ص ۲۸۱.

(۲) مسلم، كتاب الجنائز، باب النهي عن الجلوس على القبر والصلاة عليه ۶۶۸/۲.

۷- کردنی گورہ کان به جه ژنگاو واز هینان له نویژ کردن له مالہ وه و کردنی له لای گورہ کان، پیغمبر خوا (ﷺ) بوی پروون کردوینه ته وه که گورہ کان شوینی نویژ کردن و سه لاواتدان نین، وه هرکه سیک سه لاواتی له سهر لیبدات پیی ئه گات دور بیت یان نزیک له گورہ که ی، پیویست ناکات گورہ که ی بکریت به جه ژنگا، هر وه که فرمویه تی: ﴿لا تجعلوا بیوتکم قبوراً، ولا تجعلوا قبری عیداً، وصلوا علیّ فإنّ صلاتکم تبلیغی حیث کنتم﴾^(۳) و اتا: مالہ کانتان مه کن به گورستان (کردنی مالہ کان به گور ئه وه یه: قورنای تیدا نه خوینریت و نویژه سوننه ته کانی تیدا نه کریت) وه گورہ که م مه کن به جه ژنگا، وه سه لاواتم له سهر بلین چونکه سه لاواته کانتان پیم ئه گات له هر کوئی که بن . وه فرمویه تی: ﴿إنّ لله ملائکة سیاحین یبلغونی من أمّتی السلام﴾^(۴) و اتا: خوی پهره ردگار کومه له مه لائی که یه کی هیه که به رده وام ئه سورپینه وه سه لات و سه لامی ئه و که سانم پی ئه گه یه نن له ئوممه ته که م که سه لام لئ ئه که ن .

^(۳) أبو داود ، کتاب المناسک، باب زیارة القبور ، ۲/۲۱۸ یاسناد حسن ، وأحمد ۲/۳۵۷ ، وانظر : صحیح سنن أبي داود . ۳۸۳/۱

^(۴) النسائي في السهو ، باب السلام على النبي صلى الله عليه وسلم ۳/۴۳ ، وأحمد ۱/۴۵۲ ، وإسماعيل القاضي في فضل الصلاة على النبي (ﷺ) رقم ۲۱ ، ص ۲۴ ، وسنده صحيح .

ئه گەر گۆری پیغمبەر (ﷺ) که پیروزترین گۆره له سەر زهوی زهویدا نهی و ریگری لیكرابیت که نه کریتته جه ژنگا ئه وه گۆری که سانی تر که هر که سانیک بن زور له پیش تره تا ریگری لیكریت و نه کرینه جه ژنگا (واتا : زور پویان تیكریت و زور سهردانیان بکریت). (۱)

۸- کیشانی وینه و دروست کردنی گومه ز به سهر گۆره کانه وه: پیغمبەر (ﷺ) هه موو کاتی هه ولی ئه وهی ئه دا که سهر زهوی له هه موو هۆکاریکی هاوئل بریاردهران بۆ خوی پهره ردگار پاک بکاته وه، بۆیه هاوئه به ریزه کانی ئه نارد که هه رچی گومه زیکی به رزو دیار هه یه به سهر گۆره کانه وه تیکی بدن وه هه رچی وینه یه که هه یه بیسرنه وه، هه روهک (أبو الهیاج الأسدي) فه رمویه تی: علي بن أبي طالب (رضی اللہ عنہ) پیمی فه رموو: ﴿ألا أبعثك على ما بعثني عليه رسول الله صلى الله عليه وسلم؟ ألا تدع تماثلاً إلا طمسته، ولا قبراً مشرفاً إلا سويته﴾ (۲) واتا: بتنیرم بۆ ئه و کاره ی که پیغمبەر (ﷺ) منی بۆ نارد؟ هه یچ بتیک نابیت ئیلا ئه بییت تیکی بدیه ت وله ره گه وه ده ری بکه ت، وه هه یچ گۆریکی به رز نابینیت ئیلا یه کسانی بکه له گه ل زهویدا (ئه مه کاری کاری فه رمانره واو کاری ده ستانه که پیی هه ستن نه ک تاکه که س)، (موسلمانی خۆشه ویست سوننه ت وایه گۆره کان تهنه به ئه ندازه ی بستیک به رز بن نه ک زیاتر) (۱)

(۱) بروانه : الدرر السنیه فی الأجوبه النجدیه لعبد الرحمن بن قاسم ۱۶۵/۶-۱۷۴.

(۲) مسلم ، کتاب الجنائز ، باب الأمر بتسوية القبر ۶۶۶/۲.

(۱) بروانه : (عمدة القاري شرح صحيح البخاري ۱۳/۱۶۱ ، شرح النووي على مسلم ۳۸۹/۳-۳۹۱ ، و عون

المبود شرح سنن أبي داود ۲۰۵/۷-۲۰۷)

۹- خو ئاماده کردن و پویشتن بۆ سهر هر گۆرو شوینیک جگه له سئ مزگه و ته پیرۆزو پر له بهر که ته که هۆکاریکه بۆ شهريک بریاردان بۆ خوی پهره رديگار، ههروهک پیغه مبهەر (عليه السلام) فهرمويه تی: ﴿ لا تشدوا الرحال إلا إلى ثلاثة مساجد: مسجدي هذا، والمسجد الحرام، والمسجد الأقصى ﴾^(۱) و اتا: خو ئاماده کردن و پویشتن به تايبه تی بۆ هيچ مزگه وت و سهر گۆرو شوینیک دروست نييه تهنه بۆ مزگه وتی من (مزگه وتی مه دینه) مزگه وتی حه رام (که عبه ی پیرۆزه) و مزگه وتی أقصى (قودسی پیرۆزه). ئەو نه می و پیرگییه ی پیغه مبهەر (عليه السلام) هه موو گۆرو مه زارگه کان ئەگریته وه ، ههروهک هاوه لانی به ریزی پیغه مبهەر (عليه السلام) به و شیوه یه له فهرموده کانی تیگه یشتون، بۆیه کاتیک أبو هریره (رضی الله عنه) پویشتن بو کیوی (طور)، پاش گه رانه وه بصرة بن أبي بصرة الغفاري (رضی الله عنه) پیگه یشت ، پیی فهرموو: ئەمی أبو هریره له کویوه دیته وه ؟ فهرموی : له کیوی (طور) ه وه ، ئەویش فهرمويه تی : پیش ئەوه ی برۆیشتیتایه بگه یشتمایه پیت نه م ئەه یشت برۆیت ، چونکه پیغه مبهەر (عليه السلام) فهرمويه تی : ﴿ لا تعمل المطي إلا إلى ثلاثة مساجد المسجد الحرام و مسجدي ومسجد بيت المقدس ﴾^(۱) خو ئاماده کردن و پویشتن به تايبه تی بۆ هيچ مزگه وت و سهر گۆرو شوینیک دروست نييه تهنه بۆ مزگه وتی من (مزگه وتی مه دینه) مزگه وتی حه رام (که عبه ی پیرۆزه) و مزگه وتی أقصى (قودسی پیرۆز) .

(۱) البخاري مع الفتح ، كتاب فضل الصلاة في مسجد مكة والمدينة ۳/۶۳ ، ومسلم بلفظه ، كتاب الحج ، باب سفر المرأة مع محر إلى حج وغيره ۲/۹۷۶ .

(۱) النسائي ، كتاب الجمعة ، باب الساعة التي يستجاب فيها الدعاء يوم الجمعة ۳/۱۱۴ ، ومالك في الموطأ ، كتاب الجمعة ، باب الساعة التي في يوم الجمعة ۱/۱۰۹ ، وأحمد في المسند ۶/۳۹۷ ، وانظر: فتح المجيد ص ۲۸۹ ، وصحيح النسائي ۱/۳۰۹ .

هر بویه شیخ الإسلام ابن تیمیة (رحمتهی خوی لیبت) فرمویهتی: زانایان کۆ و یهکدهنگن لهسهر ئهوهی گهر بیئت و کهسیک لهسهر خۆی نهزر بکات که سهفه ر بکات بۆ لای گۆرهکهی پیغهمبهر (ﷺ) یان پیغهمبهرانی تر (ﷺ) یان بۆ لای گۆری پیاوچاکان، ئهوه نهزهرکهی لهسهر پیویست نابیئت و نابیئت جی بهجیی بکات، بهلگو نههی لی ئهکریت و پیرگری لی ئهکریت. (۱)

۱۰- زیارهتی بیدعی و تازه داهینراو بۆسهر گۆرهکان هۆکاریکن بۆ هاوئل بریاردان بۆ خوی پهروهردگار: چونکه زیارهت کردنی گۆرهکان دوو جۆرن : **جۆری یهکهه:** زیارهت و سهردان کردنی گۆرستان به مهبهستی سهلام کردن له مردووهکان و دوغای خیر کردن بۆیان، ههروهک کاتیك کهسیک ئهمریت تۆش ئهچیت تا نویژی لهسهر بکهیت، وه کاتیك سهردانی گۆرستان ئهکهیت مهبهستت یاد کردنی مردن بیئت "بهمرجیک شدّ الرّحال نهبیئت" وه کاتیك سهردانی گۆرستان ئهکهیت مهبهستت پیی جی بهجیکردنی سوننهتی پیغهمبهری خوا (ﷺ) بیئت .

جۆری دووهه: زیارهت و سهردانی شیرکی و بیدعی (۱)، ئهه جۆره زیارهته سی جۆره :

❖ کهسیک کاتیك زیارهت و سهردانی گۆرهکان ئهکات مهبهستی پیی داوا کردنه له مردووهکان (جا داوای خیر و خوشی بیئت یان داوای لابردنی نهخۆشی بیئت یان داوای مندال کردن و.....) ئهه جۆره کهسانه وهک کهسانی بت پهراست وان .

(۲) پروانه : فتاوی ابن تیمیة ۱/ ۲۳۴.

(۱) پروانه : فتاوی ابن تیمیة ۱/ ۲۳۳، والبدایة والنهایة ۱۴/ ۱۲۳.

❖ که سئیک کاتیک زیارهت و سەردانی گۆره‌کان ئەکات مەبەستی پێی پارانه‌وه‌یه له خوای گوره به مردوه‌کان، وه‌ک بلیت: خوايه لیٲ ئەپارپیمه‌وه به حەقی پیغه‌مبەرەکهت (ﷺ)، یان خوايه لیٲ ئەپارپیمه‌وه به حەقی فلان شیخ و پیاو چاک، ئەم جۆره سەردانه‌و به‌و مەبەسته زیارهت و سەردانیکی داھینراوه له ئیسلامدا، بە‌لام ئەو کارە‌ی نابیتە شیرک، وه پێی دەرنایجی له ئیسلام هەر چۆن به کاری یه‌که‌میان دەر ئەچیت له ئیسلام.

❖ هەرکە سئیک گومانی وابیت پارانه‌وه له لای گۆره‌کان گیرایه‌وه وه‌لام دراوه‌یه، یان بلیت پارانه‌وه له‌لای گۆره‌کان باشتره وه‌ک پارانه‌وه له مزگه‌وتدا، ئەو کاره به یه‌که‌دەنگی زانایان کاریک و گومانیکێ خراپه (٢).

١١- نوێژ کردن له‌کاتی خۆر هەل هاتن و خۆر ئاوابووندا یه‌کیکن له هۆکاره‌کانی هاوئل برپاردان بۆ خوای په‌روه‌ردگار ، له‌بەر ئەوه‌ی نوێژ کردن له‌و کاته‌دا خۆ شوبه‌اندنه به‌و که‌سانه‌ی که سوجه ئەبەن بۆ خۆر له‌و دوو کاته‌دا، پیغه‌مبەر (ﷺ) فه‌رمویه‌تی: ﴿ لا تحروا بصلاتکم طلوع الشمس ولا غروبها فإنها تطلع بین قرني شیطان ﴾ (١) واتا: مه‌گه‌رپین به‌دوای نوێژ کردندا (نوێژ مه‌که‌ن) له‌و کاته‌ی که خۆره‌ل‌دیت و له‌و کاته‌ی که ئاوا ئەبیت چونکه خۆر له نیوان هەردوو شاخی شه‌یتاندا هەل‌دیت و دەرئه‌که‌ویت .

(٢) بروانه : الدرر السنیه فی الأجوبه النجدیه ١٦٥/٦-١٧٤.

(١) صحیح مسلم ، کتاب صلاة المسافین ، باب الأوقات التي نهي عن الصلاة فيها ، ١/٥٦٨ ، برقم ٨٢٨.

موسلمانى خۆشەويست كورتهى ئەم باسه ئەوئەيه: ئەو ھۆكارانەى كەسەر ئەكيشن بۆ شىپەريك برپاردان بۆ خواى پەرۋەردگار: ئەو ھۆكارانەن كە رېگەن بۆ ھاوئل برپاردان (شىركى گەرەن) بۆ خواى پەرۋەردگار، وە لەو ھۆكارانەى كە لېرەدا باس نەكراون: وئە گرتن و كيشانى، وە جى بە جى كردنى نەزر لە شوئىنىك كە بتى تىدا پەرستراو، يان جەژنىك لە جەژنەكانى سەردەمى نەزانى و بى باوهرى تىدا ئەنجام درابىت، وە جگە لەم ھۆكارانە. (۲)

---

(۲) برونه: الإرشاد إلى صحيح الاعتقاد، للعلامة الدكتور صالح الفوزان، ص ۵۴-۷۰، ۱۱۳-۱۵۲.

به شی شه شه م

جوړو به شه کانی هاوئل بریاردان بو خوی په روه ردگار

یه که م : هاوئل بریاردان بو خوی په روه ردگار دوو جوړه :

جوړی یه که م: هاوئل بریاردان گه وره (الشرك الأكبر) که هرکه سیك بریاری بدات بو خوی په روه ردگار له دینی ئیسلام پیی دهرئه چیت له بهر فرموده ی خوی په روه ردگار که فرموده تی: ﴿إِنَّ اللَّهَ لَا يَغْفِرُ أَنْ يُشْرَكَ بِهِ وَيَغْفِرُ مَا دُونَ ذَلِكَ لِمَنْ يَشَاءُ وَمَنْ يُشْرِكْ بِاللَّهِ فَقَدْ ضَلَّ ضَلَالًا بَعِيدًا﴾ (النساء: ۱۱۶) واتا: خوی په روه ردگار له که سیك رازی نییه و لیی خویش نابیت که هاوئل بو خوا بریار دابیت (وه بهو حاله وه مردبیت و ته و بهی نه کردبیت له کاتیکدا ترسناکی شیرکی بو پوون کرابیته وه و به لگهی خوی په روه ردگاری بو باس کرابیت و به رده وام بوو بیت له سه ری "أُقِيمَ عَلَيْهِ الْحُجَّةُ"، وه خوی په روه ردگار له هه موو تاوانیک خویش ده بیت که له خوار شیرکه وه بیت بو ئه و که سه ی که خوی ویستی لییه (لیخویش بوونی خوی په روه ردگار له هه موو تاوانیک نه گه یشتوته راده ی شیرک و بی باوه ری یان ئه وه تا هه ر له سه ره تاوه و بی سزا لیی خویش ده بیت یان پاش سزاو پاک بوونه وه رزگاری ده کات له ناگری دوزه خ له بهر ئه وه ی شیرک و بی باوه ری به رامبه ر خوی په روه ردگار ئه نجام نه داوه، ئه مه و اتای ئه وه نییه بلین ریگهی تاوانمان بو ئاسان ده بیت (به لکو گه وره یی خوا به تهنه ناسین و دوور که وتنه وه له شیرک بریادانمان بو پوون ئه کاته وه) چونکه موسلمان گه ر تاوانیش بکات به ترسه وه ئه نجامی ئه دات) وَمَنْ يُشْرِكْ بِاللَّهِ فَقَدْ ضَلَّ ضَلَالًا بَعِيدًا " وه هه ر

کەسێک هاوئل بۆ خوای پەرورددگار برپار بدات بەراستی گومراو سەرلێشبوایکی تەواو و پێگەی راستی واز لێهێناو و نەفسی خۆی بەفیرۆ داو و لە دنیاو دواپۆژدا، وە بەختەوهری دنیاو دواپۆژی لە دەست خۆی داو. (۱)

هاوئل برپاردانی گەوره نەبیّت بە چوار بەشەو:

۱. شرك الدّعوة (هاوئل برپاردان بۆ خوای پەرورددگار لە پەروی پارانەو، و اتا: هاوارکردن و داوای کۆمەک و یارمەتی و لێ کردن و پارانەو لە غەیری خوا) خوای پەرورددگار فەرمویەتی: ﴿فَإِذَا رَكِبُوا فِي الْفُلِكِ دَعَوْا اللَّهَ مُخْلِصِينَ لَهُ الدِّينَ فَلَمَّا نَجَّاهُمْ إِلَى الْبَرِّ إِذَا هُمْ يُشْرِكُونَ﴾ (العنکبوت: ۶۵) و اتا: کاتیک هاوئل برپاردەران (موشریکین) سواری کەشتی ببونایە و بچونایە تە ناو دەریاو پوبارەکان و توشی پوداو مەترسی و دلە راوکێیەک ببونایە یەکسەر هاواریان بۆ خوای پەرورددگار ئەکرد و تەنەها لەو ئەپارانەو، بەلام کاتیک خوای پەرورددگار پزگاری بکردنایە تە سەر و شکانی و نەجاتیان ببوایە هاوئەلیان بۆ برپار ئەدایەو .

۲. هاوئل برپاردەران لە نیەت و ویست و مەبەستدا (شرك النية والإرادة والقصد) خوای پەرورددگار فەرمویەتی: ﴿مَنْ كَانَ يُرِيدُ الْحَيَاةَ الدُّنْيَا وَزِينَتَهَا نُوَفِّ إِلَيْهِمْ أَعْمَلَهُمْ فِيهَا وَهُمْ فِيهَا لَا يُبْخَسُونَ﴾ (۱۵) ﴿أُولَئِكَ الَّذِينَ لَيْسَ لَهُمْ فِي الْآخِرَةِ إِلَّا النَّارُ وَحَبِطَ مَا صَنَعُوا فِيهَا وَبِطَلُّ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ﴾ (هود: ۱۵-۱۶) و اتا : هەرکەسێک لە ژيانی دنیادا

(۱) بیوانه : تفسیر القرآن العظیم للإمام ابن کثیر (رحمه الله تعالى) ۲/ ۴۱۴ .

تهنها مه بهست و ههول و کۆششی دونیاو جوانیه کانی بیټ، ئه وهیه ئیمه له دونیادا ئاوات و مه بهسته کانی ئه دهینئـ به ئه ندازه ی ویستی خۆمان که بریارمان له سهر داوه نه که به مه بهست و هه لپه و هه موو ئاواته کانی خۆیان _ وه له دونیادا به ره می ره نجی خۆیان و هه ئه گرن، وه له دوا پۆژدا هیچ پاداشتی چاکه یان نادریته وه وه هیچ خۆشی و ئیسراحه تیان بۆ نییه تهنها ئاگری دۆزهخ نه بیټ، وه ئه و کرده وانه ی له دونیادا ئه یان کرد هه مووی پوچه له و و هه رنه گراوه لای خوای پهروه ردگار چونکه بۆ خوای پهروه ردگاریان نه کرده و مه بهستیان رازی بوونی ئه و نه بووه .

۳. هاوئل بریاردان له گوپراهی لیدا (الشرك في الطاعة): ئه ویش گوپراهی کردنی پاپاو قه شه یان هه رکه سیکی تر بیټ له سهر پیچی کردنی خوای پهروه ردگارا (واتا: هه رکه سیکی گوپراهی لئ که سیکی بکات وه ک گوپراهی لئ کردنی خوای پهروه ردگارو پیغه مبه ری خوا (ﷺ) وه باوه رپیشی و ابیټ ئه و که سه ی گوپراهی لئ ئه کریت شایسته ی فرمان کردن و شهرع دانانه ئه وه ئه و که سه ی کردووه به شه ریکی خوای پهروه ردگار) خوای پهروه ردگار فه رمویه تی: ﴿ اتَّخَذُوا أَحْبَارَهُمْ وَرُهْبَانَهُمْ أَرْبَابًا مِّن دُونِ اللَّهِ وَالْمَسِيحَ ابْنَ مَرْيَمَ وَمَا أُمِرُوا إِلَّا لِيَعْبُدُوا إِلَهًا وَاحِدًا لَّا إِلَهَ إِلَّا هُوَ سُبْحٰنَهُ عَمَّا يُشْرِكُونَ ﴾ (التوبة: ۳۱) واتا: گاورو جوله که کان زانا و قه شه کانیاں کرد بووه په رستراو جگه له خوای پهروه ردگار ئه یان په رستن (پاپاو قه شه کانیاں هه رامیاں بۆ حه لال ئه کردن حه لالیشیاں له سهر حه رام ئه کردن ئه وانیش شوینیاں ئه که وتن) وه (عیسای کوپی مریم) یان کردبوو به خوا، له کاتی کدا فه رمانیاں پیئ نه کراوه مه گه ر به وه ی خوای پهروه ردگار به تاک و تهنها بپه رستن ، ئه و خوییه که تاک و تهنها یه و هیچ په رستراویکی حه ق و راسته قینه نییه تهنها خوی نه بیټ، پاک و

بیگه ردی و دوری هه مو که م و کورپییه که بۆ ئه و خوییه که هاوئل برپارده ران شه ریکی بۆ برپار ئه دهن .

۴. هاوئل برپاردان بۆ خوی پهره ردگار له خۆشه ویستیدا (شرك المحبة): خوی پهره ردگار فهرمویه تی: ﴿ وَمِنَ النَّاسِ مَن يَتَّخِذُ مِنْ دُونِ اللَّهِ أَنْدَادًا يُحِبُّونَهُمْ كَحُبِّ

اللَّهِ ﴾ (البقرة: ۱۶۵) واتا: له ناو خه لکیدا هه یه که شه ریکی بۆ خوی پهره ردگار برپارداوه له وهدا (ئهو که سه یان ئهو شته ی وه کو خوی پهره ردگار خۆش ئه ویت و به گهره ی ئه زانیت وه کو خواو زه لیل و مل که چه به شیوه ی زه لیلی و مل که چی بۆ خوی پهره ردگار) .

موسلمانن خۆشه ویست کورته ی ئه م باسه ئه وه یه: شیرکی گهره بریتیه له کردن و ئه نجامدانی جوریک له جوره کانی پهرستن بۆ غه یری خوی پهره ردگار، وه ک پارانه وه و هاوار کردن بۆ غه یری خوا، یان سه ربهرین بۆ غه یری خوا، یان نه زر کردن بۆ غه یری خوا، یان نزیک بوونه وه له مردوو جنۆکه و شه یتانه کان به کردن و ئه نجامدانی جوریک له جوره کانی پهرستن بۆ یان، یان ترسان له مردوووه کان گوایه زیانی پی ئه گه یه نن، یان په جاو ئومید بوون به غه یری خوا بۆ چی به چی کردنی پیویسته یه کان و لادانی ناخۆشی و نارپه حه تیه کان له کاتی که تهنها خوی پهره ردگار ده سه لاتی هه یه به سه ر ئه و کاره دا، وه جگه له و پهرستنه ی تر که نابیت بۆ هیه کس و شتی که ئه نجام بدریت تهنها بۆ خوی پهره ردگار نه بیت. ^(۱)

^(۱) بپوانه : کتاب التوحید للعلامة الفوزان ص ۱۱.

جوړی دووهم: هاوهل بریاردانی بچوک (الشرك الأصغر) گهر که سیک ئه نجامی بدات له ئیسلام پیی دهرناچیت (بهلام تاوانیکی زور گه ورده یه و له ریزی تاوانه گه وره کانه)، جوړیک له شیرکی بچوک پیا کړدنه ، هه روهک خوی په روهردگار فهرمویه تی: ﴿فَمَنْ كَانَ يَرْجُوا لِقَاءَ رَبِّهِ فَلْيَعْمَلْ عَمَلًا صَالِحًا وَلَا يُشْرِكْ بِعِبَادَةِ رَبِّهِ أَحَدًا﴾ (الكهف: ۱۱۰) واتا: هه ر که سیک ئومیدی هه یه بگات به دیداری خوی په روهردگار (گومانی تیدا نییه هه مومنان ئه گه ین به دیداری خوی په روهردگار ، لیژده دا مه به ست پیی گه یشتنیکی سه ره رزو رزگار بووه) با کرده وهی چاکه بکات و هاوهل بۆ خوی په روهردگار بریار نه دات (واتا: پیا نه کات له عیباده ته کانیدا) .

وه سویند خواردن به غهیری خوی په روهردگار شیرکی بچوکه (تهنها گهر سویندی پییخوات بهلام کاتیک سویندی پیی دهخوات له دلیدا وهکو خوی په روهردگار لای گه وره و به پیز بیت ئه بیته شیرکی گه وره لیخوش بوونی نییه مه گهر به ته وبه کړدن) ، پیغه مبهر (عليه السلام) فهرمویه تی: ﴿من حلف بغير الله فقد كفر أو أشرك﴾^(۱) واتا هه رکه سیک سویند به غهیری خوی په روهردگار بخوات ئه وه کوفری کردووه یان هاوهل بۆ خوی په روهردگار بریارد اووه .

وه هه روه ها شیرکی بچوکه گهر که سیک بلیت: ئه گهر خواو تو نه بوايه ئه وها و هام به سه ر ئه هات ، یان بلیت : خواو تو ویستتان و ابوو .

(۱) رواه الترمذي وحسنه عن ابن عمر رضي الله عنهما ، في كتاب النذور والأيمان ، باب: ما جاء في كراهية الحلف بغير الله ، ۱۱۰/۴ ، وصححه الألباني في صحيح سنن الترمذي ۹۹/۲ .

وه جوریکی تر له جوره‌کانی شیرکی بچوک بریتیه له شیرکی نهینى وشاراوه : هه‌روهک پیغه‌مبهر (عليه‌السلام) فه‌رمویه‌تى: ﴿الشرك في هذه الأمة أخفى من ديبب النملة السوداء على صفاة سوداء في ظلمة الليل﴾^(٢) واتا : هاوئل برپاردان له‌م ئوممه‌ته‌دا شاراوه‌تره له‌بینین و هه‌ست کردن به شوین پیی می‌روله‌یه‌کی ره‌ش له‌سه‌ر به‌ردیکی ره‌ش له شه‌ویکی تاریکدا

وه كه‌فاره‌ت و سپینه‌وه‌ی ئه‌م تاوانه ئه‌وه‌یه موسولمان ئه‌م دو‌عا‌یه زۆر بخوینیت: ﴿اللهم إني أعوذ بك أن أشرك بك شيئاً وأنا أعلم، وأستغفرک من الذنب الذي لا أعلم﴾^(٣) واتا : ئه‌ی په‌روه‌ردگارم په‌نات پی‌ده‌گرم كه‌ بچوکتین هاوئل بۆ برپاریده‌م و بشزانم، وه په‌نات پی‌ده‌گرم له‌و تاوانه‌ی (شیرکه‌ی) كه‌ ئه‌نجامی بده‌م و نه‌یزانم .

ابن عباس (رضي‌الله‌عنه) له‌ته‌فسیری ئه‌م ئایه‌ته‌دا ﴿فَلَا تَجْعَلُوا لِلّٰهِ أَنْدَادًا وَأَنْتُمْ تَعْلَمُونَ﴾ (البقرة: ٢٢) فه‌رمویه‌تى: ووشه‌ی (أنداداً) ئه‌و شیرک برپاردانه‌یه كه‌ شاراوه‌تره له‌ بینین و هه‌ست کردن به شوین پیی می‌روله‌یه‌کی ره‌ش له‌سه‌ر به‌ردیکی ره‌ش له شه‌ویکی تاریکدا. وه‌کو كه‌سیك بلیت: به‌خواو به‌یانی فلانه‌ كه‌س یان به‌گیانی خۆم (به‌سه‌ری باوكم یان به‌گۆری باوكم، واتا: سویند به‌غیری خوا بخوات)، یان كه‌سیك بلیت : گهر ئه‌و سه‌گه‌ نه‌بوايه ئه‌م شه‌و دز ئه‌هاته سه‌رمان، یان بلیت: گهر ئه‌و مروویی

(٢) أخرجه الحكيم الترمذي ، انظر : صحيح الجامع ٢٣٣/٣ ، وتخریج الطحاوية للأرنؤوط ص٨٣.

(٣) أخرجه الحكيم الترمذي ، وانظر : صحيح الجامع ٢٣٣/٣ ، ومجموعة التوحيد لمحمد بن عبد الوهاب ، وابن تيمية ص٦٠.

له ماله وه نه بوايه ئەم شهو دز ئەهاته سه زمان، یان هەر شتیک بوتريت و بدریتته پال ناوی خواي پهروهردگار ئەبیته جوریک له و شیرکه شاراوویه. یان که سیک بلیت: خواو تو ویستتان وابوو ئەو کاره بهو شیویه بیته، یان بلیت: ئەگەر خواو تو نه بوايه ئەوها و هام به سه ره ئەهات (۱) (یان خواو دکتوره که).

ئیمامی الترمذی ده فەرمویت: فەرموده که ی پیغه مبهەر (ﷺ) که فەرمویه تی: ﴿من حلف بغير الله فقد كفر أو أشرك﴾ (۲) لای هندی له زانایان و شاره زایان (فقد كفر أو أشرك) وا پوون کراوه ته وه که مه بهست پیی توره بوون و ده برینی ترسناکی ئەو تاوانه یه نه ک پیی موشریک و بی باوه رپیته، به لگهش له سه ره ئەوه فەرموده که ی عبدالله کوری ئیمامی عومره (رضی الله عنه) که فەرمویه تی: پیغه مبهەر (ﷺ) گوئی له باوکم بوو سویندی ئەخوارد به باوکی، پیغه مبهەر (ﷺ) فەرمویه تی: ﴿ألا إن الله ينهاكم أن تحلفوا بآبائكم﴾ (۱) و اتا: ناگادار بن و بزنان خواي پهروهردگار نه هی و ریگری لی کردن که سویند به باوک و باپیرانتان بخون، وه فەرموده که ی أبو هریره (رضی الله عنه) که له پیغه مبهره وه (ﷺ) ئەیگی رپته وه، پیغه مبهەر (ﷺ) فەرمویه تی: ﴿من قال في حلفه

(۱) ذکره ابن کثیر فی تفسیره، ۵۶/۱، وعزاه إلى ابن أبي حاتم.

(۲) رواه الترمذی وحسنه عن ابن عمر رضي الله عنهم، في كتاب النذور والأيمان، باب: ما جاء في كراهية الحلف بغير الله، ۱۱۰/۴، وصححه الألباني في صحيح سنن الترمذی ۹۹/۲.

(۱) رواه الترمذی عن ابن عمر رضي الله عنهما، في كتاب النذور والأيمان، باب: ما جاء في كراهية الحلف بغير الله، ۱۱۰/۴، وانظر: صحيح الترمذی ۹۲/۲.

باللات والعزی فلیقل لا إله إلا الله^(۲) واتا: هه رکه سیک سویندی خوارد به لات وعوززا با یه کسه ر بلیت "لا إله إلا الله" واتا: گهر سویندی به هه ر شتیک خوارد جگه له ناوو سیفاته گانی خوی په روهردگار نه بیته تاوان و که ففاره ته که ی ووتنی "لا إله إلا الله" یه .

وه پیّ نه چئ شیرکی شاراوه بچیته ژیر شیرکی بچوکه وه، نهو شیرک (هاو هل بریاردانه) بو خوی په روهردگار نه بیته دوو به شه وه: هاو هل بریارده رانی گه وره و هاو هل بریاردانی بچوک (شرك أكبر وشرك أصغر) هه روهک زانای پایه به رز ابن القیم - په حمه تی خوی لیبتت - ئاماژه ی بو کردوو له کیتابه به نرخه که ی (الجواب الکافی لمن سأل عن الدواء الشافی، لاپه رهی ۲۳۳) .

کورته ی نه م باسه نه وه یه : شیرکی بچوک نه بیته به دوو به شه وه :

به شی یه که م : شیرکی بچوکی دیارو ئاشکرا، نه ویش ووتنه و کرده وه گانن :

ووته کان وه کو: سویند خواردن به غهیری خوا ، یان که سیک بلیت: خواو تو ویستانن وابوو نهو کاره به و شیوه یه بیت، یان بلیت: نه گهر خواو تو نه بوایه نه وها و هام به سه ر نه هات ، یان بلیت: نه وه له خواو تو وه وه یه، یان بلیت: نهو خیرو به ره که ته له خواو تو وه وه یه، وه ووته ی له جورانه. جا بو نه وه ی موسلمانن خو شه ویست دوور بیت له به کاره یاننن نه م ووشه شیرکیانه باشترا وایه بلیت: ته نها به ویستی خوا بووه، یان بلیت: به ویستی خواو پاشان ویستی تو نه و کاره وابوو یان وانه بوو، یان بلیت: گهر

(۲) رواه الترمذی عن أبي هريرة في الكتاب والباب المشار إليهما أنّما ۴/۱۱۰، وانظر: صحيح الترمذی ۲/۹۲.

خوای گه وره نه بوایه ئه وها و ئه وها م به سه ر ئه هات ، یان بلئیت : گه ر خوای گه وره و پاشان تو نه بویتایه ئه وها و ئه وها م به سه ر ئه هات، یان بلئیت: ئه مه تهنها له لای خوای په روه ردگار ه ویه، یان بلئیت: ئه مه له لای خوا و پاشان تو وه ویه .

کرده وه کان وه کو: له ده ست کردنی ئالقه و په رۆ بو لابرندی ناخۆشی وناپه حه تی یان گێرانه وهی، وه هه لواسینی نوشته و میرو و به ردو یان هه رشتیکی تر له ترسی چاوه زار یان له ترسی جنۆکه کان، هه رکه سیك ئه و کاره بکات باوه ری وایت ئه و ئالقه و په رۆو میرو و به ردو یان هه رشتیکی ناخۆشی وناپه حه تی لا ئه به ن پاش توش بوون پئی یان ناخۆشی وناپه حه تی ئه گێرنه وه پيش هاتنی ئه وه شیرکی گه وره ی برپارداوه (که پئی ده ر ئه چئ له دین)، هاوه ل برپاردانه بو خوای په روه ردگار له په روه ردگار ئیتیدا چونکه باوه ری وایه ئه و که سه خوای په روه ردگار شه ریکی هه یه له دروست کردن و جئ به جئ کردنی کاره کانیدا، هاوه ل برپاردانه بو خوای په روه ردگار له په رستراو ئیتیدا چونکه ئه و که سه دلئ خۆی په یوه ست کردوه به و شتانه وه به ئومئیدی ئه وه ی سو دی پئ بگه یه نن، به لام ئه گه ر ئه وکه سه باوه ری وایت تهنها خوای په روه ردگار ناخۆشی وناپه حه تی لا ئه بات و ئه یگێر ئه وه، ئه و کاره ئه کات باوه ری وایه وه کو هۆکار ئیک تا به لاو ناخۆشی وناپه حه تی لئیی دوور بکه و ئه وه، ئه و که سه هۆکار ئیکی گرتۆته به ر نه هۆکار ئیکی شه رعیه و هۆکار ئیکی قه ده ریه، وه کار ئیکی حه رامه درۆ کردنه به شه رع و به قه ده ر: چونکه شه رعی پیرۆز به توندترین شیوه نه می و پئیری لئ کردوه، وه ئه وه ی شه رعی پیرۆزیش نه می و پئگری لئ کردوه هۆکار ئیکی به سو دنین، وه قه ده ریشه وه ئه م کاره له و کارانه نییه تا مه به ستی پئ بیته دی، وه له و ده واو ده رمان و

چاره سه رانه نییه که حال لال و سود به خش بیټ، به لکو ئه م کارانه هوکارن بو برپاردانی شیرک بو خوی پهره دگار ، چونکه ئه و که سه ی ئه و کاره ئه کات بی گومان دلای خوی په یوه ست کردوه پیانه وه، که ئه وهش هوکاره بو هاوہل برپاردان بو خوی پهره دگار .

جوړی دووهم له جوړه گانی شیرکی بچوک: شیرکی نهینی و شاراوه یه، ئه وهش هاوہل برپارده رانه له ویست و نیهت و مه به سته کاند، که ئه بن به دوو به شه وه :

په که م : بریتیه له رپا و سومعه، رپا، واتا: دهرخستنی عیادهت تا خه لکی بیبین و به باشه باسی بکن، جیاوازی نیوان رپا و سومعه ئه وه یه: رپا دهرخستنی ئه و کرده وانه یه که ئه بیبیرین وه کو: نویژو خیرکردن و حه ج و جیهاد و ...، سومعه بریتیه له دهرخستنی ئه و عیاده تانه ی که ئه بیبیرین وه کو : قورئان خویندن و ئاموژگاری کردن و زیکرو .....، وه که سیك باسی چاکه گانی خوی بکات تا خه لکی بزنان کرده وه ی چاکه زور ئه کات .

دووهم : مه به سستی به کردنی کرده وه گانی دونه یه، واتا: ئه و کارانه ی که تهنها ئه بیټ بو خوی پهره دگار بکریټ ئه و که سه ئه یکات به لام مه به سستی به ده ست هیئانی دونه یه،

ئه وهش شیرکه له نیهت و مه بهسته کاندای، ئه م کارهش پیچه وانه ی یه کخوا په رسته یه و
 هه رکاریکیش ئه م نیهت و مه بهسته ی تیکه ل بییت به تال ئه بییت .^(۱)

جیاوازی نیوان هاوهل بریاردانی گه وره هاوهل بریاردانی بچوک

(الفرق بين الشرك الأكبر والأصغر)

<p>شیرکی بچوک له ئیسلام پیی ده رناچیت .</p>	<p>۱- شیرکی گه وره له ئیسلام پیی ده ر ئه چیت .</p>
<p>به لام شیرکی بچوک خاوه نه که ی گه ر بچیت نا ئاگریشه وه ده ر ئه چیت و به هه میشه یی تییدا نامینیتته وه .</p>	<p>۲- شیرکی گه وره گه ر که سیك ئه نجامی بدات و پیش مردن ته و به ی لی نه کات ئه وه به هه میشه یی له دۆزه خدا ئه مینیتته وه .</p>

^(۱) بروانه : القول السدید فی مقاصد التوحید ، للسعدی ، ص ۴۳ ، والجواب الکافی لمن سأل عند الدواء الشافعی ، لابن القيم ،
 ص ۲۴۰ ، وکتاب التوحید للعلامة الدكتور صالح بن فوزان الفوزان ، ص ۱۱-۱۲ ، والإرشاد إلى صحیح الاعتقاد له ، ص ۱۳۴-
 ۱۴۳ .

<p>بەلام شىركى بچوك كرده ۋە چاكەكان ھەلناۋەشىننېتە ۋە ، مەگەر پىا يان مەبەستى دونىايى دونىايى تىكەل بىيىت ئە ۋ كاتە ھەلى ئە ۋەشىننېتە ۋە .^(۱)</p>	<p>۳- شىركى گە ۋرە ھەرچى كرده ۋە چاكەكان ھەيە ھەليان ئە ۋەشىننېتە ۋە .</p>
<p>بەلام شىركى بچوك خويىن و مالى پىي ھەلال نابىت .</p>	<p>۴- شىركى گە ۋرە خويىن و مالى پىي ھەلال ئە بىت .</p>
<p>شىركى بچوك رېگىرى خۆشەويستى و دۆستايەتى ناكات بە گىشتى بەلكو خاۋەنەكەى خۆش ئە ۋىستىرېت و دۆستايەتى لە گەلدا ئە كرىت بە گوپىرەى ئىمان و توحىدەكەى، ۋە رخۆش ناۋىستىرېت و دژايەتى ئە كرىت بە گوپىرەى ئە ۋ شىركە بچوكەى كە تىيدايە .^(۱)</p>	<p>۵- شىركى گە ۋرە دۆرمانايەتى لە نيوان خاۋەنەكەى و ئىمانداراندا بەرپا ئە كات ، بۆيە دروست نىيە بۆ ھىچ ئىماندارىك خۆشەويستى و دۆستايەتى بۆ كە سىكى ھاۋەل بىر ياردەرى گە ۋرە ھە بىت با نىزىك تىرەن كە سىشى بىت .</p>

(۱) بېروانە : كىتاب التوحىد ، للعلامة الدكتور صالح الفوزان ، ص ۱۲ .

(۱) بېروانە ھەمان سەرچاۋە لاپەرە ۱۵ .

زیان و شوینه واره خراپه گانی هاوئل بریاردان بۆ خوی پهروهردگار

شهریک بۆ خوا بریاردان چه ندين شوینه واری خراپ و ترسناک و زیانی له ناو بهری ههیه، له و زیانه له ناو بهرانه :

۱. ناخۆشی و بهدبهختی دونیاو دواپۆژ هه مووی به هۆی هاوئل بریاردان بۆ خوی پهروهردگار و شوینه واره خراپه گانیه وهیه تی. □

۲. هاوئل بریاردان بۆ خوی پهروهردگار گه و رهترین هۆکاره بۆ توش بوون به هه موو تهنگ و چه له مه و نار هه حه تیه کی دونیاو دواپۆژ. □

۳. هاوئل بریاردان بۆ خوی پهروهردگار هۆکاره بۆ دروست بونی ترس و بیم و نه مانی هیمنی و ئه مینی له دونیاو دواپۆژدا. □

۴. کهسی هاوئل بریاردەر بۆ خوی پهروهردگار که سیکی سهر لیئیشیواوه له دونیاو دواپۆژدا، ههروهک خوی پهروهردگار فهرمویه تی: ﴿ وَمَنْ يُشْرِكْ بِاللَّهِ فَقَدْ ضَلَّ

ضَلَالًا بَعِيدًا ﴿۱۱۶﴾ (النساء: ۱۱۶) واتا: وه هه ر که سیك هاوئل بۆ خوی پهروهردگار بریار بدات به پاستی گو مپا و سه لیئیشیوایکی ته واوه و پښگه ی پاستی واز لیئیشیواوه و نه فسی خۆی به فیرو داوه له دونیاو دواپۆژدا. □

۵. هاوئل بریارده رانی گه و ره (الشرك الّکبر) هه رکه سیك بریاری بدات بۆ خوی پهروهردگار و پيش مردن ته و به ی لی نه کات و به و حاله وه بمريّت به هيج شیوه یه ک خوی پهروهردگار لیی خوش نابیت ، ههروهک خوی پهروهردگار فهرمویه تی: ﴿ اِنَّ

اللَّهَ لَا يَغْفِرُ اَنْ يُشْرَكَ بِهِ وَيَغْفِرُ مَا دُوْنَ ذٰلِكَ لِمَنْ يَشَاءُ ۗ وَمَنْ يُشْرِكْ بِاللَّهِ فَقَدْ افْتَرَىٰ اِثْمًا

عَظِيمًا ﴿٤٨﴾ (النساء: ٤٨) واتا: خوی پورهردگار له که سیک پازی نییه و لیی خوش نابیّت که هاوئلی بۆ خوا برپار دابیّت (وه بهو حاله وه مردبیّت و تهوبه ی نه کردبیّت له کاتیکیا ترسناکی شیرکی بۆ پوون کرابیته وه و به لگه ی خوی پورهردگاری بۆ باس کرابیّت و به رده وام بوو بیّت له سه ری "أُفِيْم عَلَيْهِ الْحِجَّةُ")، وه خوی پورهردگار له هه موو تاوانیک خوش ده بیّت که له خوار شیرکه وه بیّت بۆ نه و که سه ی که خوی ویستی لییه (لیخوش بوونی خوی پورهردگار له هه موو تاوانیک نه گه یشتوته راده ی شیرک و بی باوه ری یان نه وه تا هه ر له سه ره تاوه و بی سزا لیی خوش ده بیّت یان پاش سزاو پاک بوونه وه پزگاری ده کات له ئاگری دۆزه خ له بهر نه وه ی شیرک و بی باوه ری به رامبه ر خوی پورهردگار نه نجام نه داوه، نه مه واتای نه وه نییه بلین ریگه ی تاوانمان بۆ ئاسان ده بیّت (به لکو گه وره یی خوا به تهنه ناسین و دور که وتنه وه له شیرک برپادانمان بۆ پوون ده کاته وه) چونکه موسولمان گه ر تاوانیش بکات به ترسه وه نه نجامی نه دات) وَمَنْ يُشْرِكْ بِاللَّهِ فَقَدْ افترأَ اِثْمًا عَظِيْمًا " وه هه ر که سیک هاوئل بۆ خوی پورهردگار برپار بدات به راستی درۆیه ک و تاوانیکی زۆر گه وره ی نه نجامداوه .

6. شیرکی گه وره هه رچی کرده وه چاکه کان هه یه هه لیان نه وه شینیته وه،

هه روه ک خوی پورهردگار فه رمویه تی: ﴿ وَلَوْ اَشْرَكُوْا لَحِطَ عَنْهُمْ مَّا كَانُوْا يَعْمَلُوْنَ ﴾ (الانعام: ٨٨) واتا: نه گه ر نه وان (که مه به سستی پیغه مبه رانه (عليهم الصلاة والسلام) هاوئل بۆ خوی پورهردگار برپار بدن هه موو کرده وه چاکه کانمان هه لته وه شیتته وه (له گه ل نه وه ی که پیغه مبه ران (عليهم الصلاة والسلام) نه وه هه موو کرده وه چاکه یه یان هه یه، نه ی نه بیّت حالی که سانی تر چۆن بیّت گه ر شه ریک بۆ خوی پورهردگار برپار بدن؟ وه هه روه ها خوی پورهردگار فه رمویه تی: ﴿ لِيْنِ اَشْرَكَتَ لِيَحْبَطَنَّ عَمَلُكَ

وَلتَكُونَنَّ مِنَ الْخَسِرِينَ ﴿٦٥﴾ (الزمر: ٦٥) واتا: تو ئه ی پیغهمبهر (ﷺ) ئه گهر شه ریک بو خوی پهروه ردگار برپار بدهیت ئه وه کرده وه چاکه کانت هه لئه وه شیتته وه و پاداشتی چاکه نادریتته وه له سهریان وه له وه که سانه ئه بیت که خه ساره وه مهندن . □

٧. هه رکه سیئک له وه که سانه بیت که شیرکی گه وره ی تیدا بیت ئه وه ئاگری دۆزه خی بو هه یه و به هه شتی له سهر حه رامه و ناچیتته ناویوه، جابری کوری عبد الله (رضي الله عنهما) له پیغهمبهری خواوه (ﷺ) بو مان ده گپرتته وه که فه رمویه تی: ﴿مَنْ مات لا يشرك بالله شيئاً دخل الجنة، ومن مات يشرك بالله شيئاً دخل النار﴾ (١) واتا: هه رکه سیئک مردبیت و یان بمریت و هاوه لی بو خوی پهروه ردگار برپار نه دابیت ئه چیتته به هه شته وه، وه هه رکه سیئک مردبیت و هاوه لی بو خوی پهروه ردگار برپار دابیت ئه چیتته ناو ئاگری دۆزه خه وه . هه روه ها خوی پهروه ردگار فه رمویه تی: ﴿إِنَّهُ مَنْ

يُشْرِكْ بِاللَّهِ فَقَدْ حَرَّمَ اللَّهُ عَلَيْهِ الْجَنَّةَ وَمَأْوَهُ النَّارُ وَمَا لِلظَّالِمِينَ مِنْ أَنْصَارٍ ﴿٧٢﴾ (المائدة: ٧٢) واتا: بی گومان هه رکه سیئک هاوه ل بو خوی پهروه ردگار برپار بدات ئه وه خوی پهروه ردگار به هه شتی له سهر حه رام کردوه و نایکاته به هه شته وه، وه شوینی ناو ئاگری دۆزه خه، وه که سانی هاوه ل برپارده ر بو خوی پهروه ردگار هه یچ سه رکه وینه رو سه رخه ریکیان نیه تا له ئاگری دۆزه خه پزگاریان بکات. □

٨. شیرکی گه وره گهر که سیئک ئه نجامی بدات و پیش مردن ته وبه ی لی نه کات ئه وه به هه میشه یی له دۆزه خدا ئه مینیتته وه، هه روه ک خوی پهروه ردگار فه رمویه تی: ﴿إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْ أَهْلِ الْكِنَبِ وَالْمُشْرِكِينَ فِي نَارِ جَهَنَّمَ خَالِدِينَ فِيهَا أُولَئِكَ هُمْ شَرُّ

(١) صحیح مسلم، کتاب الإيمان، باب من مات لا يشرك بالله شيئاً دخل الجنة، ومن مات مشرکاً دخل النار، ٩٤/١،

الْبَرِيَّةِ ﴿٦﴾ (البينة: ٦) واتا: بی باوه‌په‌کان له ئەهلی کیتاب و (گاورو جوله‌که) هاوہل بریاردهران بۆ خوای په‌روه‌ردگار له ناگری دۆزه‌خدان و به هه‌میشه‌یی تئیدا ئەمینه‌وه، ئا ئەوانه (بی باوه‌په‌کانی ئەهلی کیتاب و (گاورو جوله‌که) هاوہل بریاردهران خراپ‌ترین دروست‌کراوی خوای په‌روه‌ردگارن . □

٩. هاوہل بریاردان بۆ خوای په‌روه‌ردگار گه‌وره‌ترین سته‌م و درۆیه، هه‌روه‌ک خوای په‌روه‌ردگار ئامۆژگاری لوقمانی حکیم مان بۆ ئەگێڕێته‌وه کاتیک ئامۆژگاری کوربه‌که‌ی ئەکات و ده‌فه‌رمویت: ﴿يَبْتَىٰ لَا تَشْرِكْ بِاللَّهِ إِنَّ الشِّرْكَ لَظُلْمٌ عَظِيمٌ﴾ (لقمان: ١٣) واتا: ووتی: ئەی کورپی خۆم هاوہل بۆ خوای په‌روه‌ردگار بریار مه‌ده چونکه به‌پاستی شه‌ریک بۆ خوا بریاردان زۆلم و سته‌میکی زۆر گه‌وره‌یه. وه هه‌روه‌ها خوای په‌روه‌ردگار فه‌رمویه‌تی: وَمَنْ يُشْرِكْ بِاللَّهِ فَقَدْ افْتَرَىٰ إِثْمًا عَظِيمًا " وه هه‌ر که‌سێک هاوہل بۆ خوای په‌روه‌ردگار بریار بدات به‌پاستی درۆیه‌ک و تاوانیکی زۆر گه‌وره‌ی ئەنجامداوه . □

١٠. خوای په‌روه‌ردگار و پیغه‌مبه‌ری خۆشه‌ویست (ﷺ) به‌رین له موشریکین (هاوہل بریاردهران بۆ خوای په‌روه‌ردگار)، هه‌روه‌ک خوای په‌روه‌ردگار فه‌رمویه‌تی: ﴿وَأَذَانٌ مِّنَ اللَّهِ وَرَسُولِهِ إِلَى النَّاسِ يَوْمَ الْحَجِّ الْأَكْبَرِ أَنَّ اللَّهَ بَرِيءٌ مِّنَ الْمُشْرِكِينَ﴾ (التوبة: ٣) واتا: ئەمه بانگه‌وازو ئاگادار کردنه‌وه‌یه‌که له لایه‌ن خوای په‌روه‌ردگار و پیغه‌مبه‌ره‌که‌یه‌وه (ﷺ) بۆ هه‌موو خه‌لکی له‌په‌رۆژی حه‌جی گه‌وره‌دا: به‌پاستی خوای په‌روه‌ردگار و پیغه‌مبه‌ره‌که‌ی (ﷺ) به‌رین له هاوہل بریاردهران بۆ خوای په‌روه‌ردگار (المشركين). □

۱۱. هاوہل بریاردان بۆ خوای پهروهردگار گهورهترین هۆکاره بۆ توش بوون به سزاو توپهیی خوای پهروهردگار و دووری له رهحم و بهزهیی، په نا ئهگرین به خوای پهروهردگار له هه موو هۆکاریک که ئه بیته مایهی سزاو توپهیی خوای پهروهردگار . □

۱۲. هاوہل بریاردان بۆ خوای پهروهردگار پوناکی و پاکیتی (فطره)ی ئینسانهکان ئهسپهتهوه، چونکه خوای پهروهردگار مروّقه کانی دروست کردوه لهسه ره خوا به تهنها

ناسین و گوپهپهلی کردنی خوای، ههروهک فهرمویهتی: ﴿فَطَرَتَ اللَّهُ الَّتِي فَطَرَ النَّاسَ عَلَيْهَا لَا بُدَّ لَهَا لِحَاقِ اللَّهِ ذَلِكَ الَّذِي أَلْقَيْمُ وَلَكِنَّ أَكْثَرَ النَّاسِ لَا يَعْلَمُونَ

﴿(الروم: ۳۰) واتا: ئه و پاکی و یه کخوا په رستهیه که خوای پهروهردگار خه لکی

لهسه دروست کردوه، ههچ گوپانکارییه که بهسه دروست کراویکی خوادا نایات و ههچ که سیش ناتوانیته، ئا ئه وهیه دینی راست و دروست که ههچ پیچ و په ناو چه وتیه کی تیدا نییه، به لام زۆبهیی خه لکی ئه م راستیانه نازانن. وههروهها پیغه مبهه (ﷺ)

فهرمویهتی: ﴿ما من مولود إلا یولد علی الفطرة، فأبواه یهودانه، أو ینصرانه، أو یمجسانه ﴿۱﴾ واتا: ههچ مندالیک له دایک نابیت ئیلا لهسه پاکیتی و ئیسلامهتی له دایک ئه بیته،

جا دایک و باوکی کاریگهریان ئه بیته بهسه ریه وه و ئه یکه ن به جوله که یان گاوریان ناگر په رست (موشریک)، وه له فهرمودهیه کی قودسیدا پیغه مبهه (ﷺ) له خوای پهروهردگاره وه ئه یگه پته وه، که خوای پهروهردگار فهرمویهتی: ﴿إني خلقت عبادي حنفاء کلهم وإنهم أتتهم الشیاطین فاجتالتهم عن دینهم، وحرمت علیهم ما أحللت لهم،

(۱) متفق علیه من حدیث أبی هریره رضی الله عنه: البخاری، کتاب الجنائز، باب إذا أسلم الصبی فمات هل یصلی علیه،

۱۱۹/۲، برقم ۱۳۵۸، و مسلم، کتاب القدر، باب معنی کل مولود یولد علی الفطرة، ۴/۲۰۴۷، برقم ۲۶۵۸.

وأمرهم أن يشركوا بي ما لم أنزل به سلطاناً^(۱) واتا: من هه موو به نده کانم له سهر پاکى و يه کخوا په رستى دروست کردووه، به لام شه يتانه کان دین و له دینه پاکه که یان دوریان نه خه نه وه، وه نهو شتانه یان له سهر حهرام نه کات که من بویانم حه لال کردووه، وه فه رمانیان پی نه کهن تا هاوہل و شهریک بو من بریار بدن له کاتیکدا هیچ به لگه یه کم دانه به زاندووه تا هاوہل و شهریک بو من بریار بدن .

۱۳. هاوہل بریاردان بو خوی په روه ردگار هرچی په وشتی جوان و بهرز هه یه ناهیلت، له بهر نه وهی په وشتی به رزو جوان له سروشت و پاکیتی هه موو مروفیکه، جا نه گهر شهریک بو خوا بریاردان سروشتی پاکیتی مروفه کان بگوریت نه وه بی گومان هه موو نه وه وشته جوان و به رزانه ی له سهر نيسلام و پاکیتی دروست نه بن ناهیلت .

۱۴. هاوہل بریاردان بو خوی په روه ردگار عیززهت و سه ربه رزی مروف ناهیلت، چونکه که سی هاوہل بریاردان بو خوی په روه ردگار خوی زه لیل و ژیر ده سته ی هه موو تاغوت و په رستراوه کان کردووه، چونکه باوه ری وایه هیچ پشت و په نایه کی نییه جگه له وان ، بویه خوی زه لیل و ژیر ده سته ی شتانیك (بتیک، داریک، به ردیک) نه کات نه نه بیستن و نه نه بینن و نه عه قلیشیان هه یه، بویه غه یری خوی په روه ردگار نه په رستیت و خوی زه لیل و ژیر ده سته ی کردووه که نه ویش نه وه په ری سوکی و زه لیلی و به دبختیه، داواکارین له خوی په روه ردگار بی پیژو ژیر ده سته ی هیچ که س و شتیکمان نه کات .

۱۵. شیرکی گه وره خوین و مالی پی حه لال نه بیت، له بهر فه رموده که ی پیغه مبه ر (ﷺ) که فه رمویه تی: ﴿أمرت أن أقاتل الناس حتى يشهدوا أن لا إله إلا الله وأن محمداً رسول الله، ويقيموا الصلاة، ويؤتوا الزكاة، فإذا فعلوا ذلك عصموا مني دماءهم وأموالهم إلا

(۱) مسلم، کتاب الجنة، باب الصفات التي يعرف بها أهل الجنة وأهل النار، ۱/۲۱۹۷، برقم ۲۸۶۵.

بحق الإسلام وحسابهم على الله^(۱) و اتا : فه رمانم پی کراوه (له لایه ن خوی پهره وردگار هوه) که کوشتاری خه لکی بکه م تا شایه تی ئه دهن به وهی که تهنها خوی پهره وردگار په رستراوی حق و راسته قینه یه و (محمد) یش پیغه مبه رو (صلواته علیه وسلم) په وانه کراوی خوی پهره وردگار، وه نویژ بکن و زه کاتی ماله کانیا ن بده ن، کاتیک ئه و کارانه یان کرد ئه وه خوین و مالیان حه رام ئه بیّت له سه ر موسو لمانان مه گه ر به حه قی ئیسلام (واتا: که سیک پاشگه ز بیته وه له ئیسلام یان که سیک که سیک بکوژیت به ناحه ق یان پیاویک و ئافره تیک زینا بکن و پیاوکه ژندار بیّت و ئافره ته که ش شوی کرد بیّت ..... هتد، ئه و کاته حه ق و مافی ئیسلامه تو له یان لی بستینیته وه که کوشتینانه) وه لیپرسینه وه یان لای خوی پهره وردگار له روژی دوا ییدا .

۱۶. شیرکی گه وره دوژمنایه تی له نیوان خاوه نه که ی و ئیمانداراندا به ریا ئه کات ، بویه دروست نییه بو هیچ ئیمانداریک خوشه ویستی و دوستانیه تی بو که سیکی هاوئل بریارده ری گه وره هه بیّت با نزیك ترین که سیشی بیّت .

۱۷. شیرکی بچوک ئیمان لاوازو که م ئه کات و هوکاریکه و سه ر ئه کی شیت بو هاوئل بریاردانی گه وره بو خوی پهره وردگار .

۱۸. شیرکی شاراوه و نهینی که ریا کردنه، وه کردنی کرده وه بو به ده ست هی نانی دونیا له کاتیکدا کرده وه چاکه کانی پی هه لئه وه شیته وه، ترسناک تره له فیتنه ی

(۱) متفق علیه: البخاري، كتاب الإيمان، باب (إن تَأْبُوا وَأَقَامُوا الصَّلَاةَ وَآتَوُا الزَّكَاةَ فَخَلُّوا سَبِيلَهُمْ) ۱/۱۴، برقم ۲۵، ومسلم، كتاب

الإيمان، باب الأمر بقتال الناس حتى يقولوا لا إله إلا الله، ۱/۵۳، برقم ۲۰.

ده ججال، له بهر گه ورهیی و شاراوہیی و ترسناکیه کهی له سهر ئوممه تی پیئغه مبه ر
(صلوات الله
علیه وسلم) .

که وابو ئه ی براو خوشکانی موسوئمان ئاگادارین و بترسن له هاوہل برپاردهران بو خوای
په روهردگار گه وره و بچوک و نهینی و ئاشکرا، په نا ئه گرین به خوای په روهردگار له
هاوہل برپاردهران بوئی ، داواکارین له خوای په روهردگار که سه لامه تی له شیرک و
لیخوش بون له تاوانه کان و له ش ساغیمان پی ببه خشیت له دونیاو دواپژدا، وه هه ردوو
ماموستای به پیز ﴿ م . شیرزاد عبدالقادر، که پپیشانده رو یارمه تیده رم بوو بو
وه رگیپانی ئه م نامیلکه یه، وه م . صلاح الدین عبدالکریم که هه م یارمه تیده رو هه م
ئه رکی پیداجونه وه شی گرته ئه ستوی خوی ﴿ خوای په روهردگار پاداشتی به خیریان
بداته وه و سه ربه رزو پایه داریان بکات له دونیاو دواپژدا، آمین .

وصلی الله وسلم وبارک علی نبینا (ﷺ) محمد وعلی آله وأصحابه ومن تبعهم بإحسان إلى یوم
الدین.